

До записки
Фінанси

Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

Навчально-науковий Інститут економіки
Фінансово-економічний факультет

Кафедра економічного аналізу і фінансів

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до кваліфікаційної роботи
ступеню бакалавр

студентки Горб Ліани Мілтонівни

(ПІБ)

академічної групи 072-18-1 (денна форма навчання)

(шифр)

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування

(код і назва програми)

на тему: «Підвищення ефективності формування та використання
фінансових активів підприємства (на прикладі ТОВ "Верба-1")»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
Кваліфікаційної роботи	Замковий О.І.	80	добре	
Рецензент	Скачко О.П.	92	відмінно	
Нормоконтролер	Федорова О.Г.	79	добре	

Дніпро
2022

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри
економічного аналізу і фінансів

(повна назва)

О.В.Єрмошкіна

(прізвище, ініціали)

2022 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню бакалавр

студентці Горб Ліані Мілтонівни
(прізвище, ініціали)

академічної групи 072-18-1
(шифр)

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)

На тему: «Підвищення ефективності формування та використання фінансових активів підприємства (на прикладі ТОВ "Верба-1")»

затверджену наказом ректора НТУ "Дніпровська політехніка" від 12.05.2022р. № 254-с

Розділ	Зміст	Термін виконання
ВСТУП	Актуальність теми, мета і завдання, об'єкт і предмет роботи, методи, наукова та практична цінність, апробація результатів, публікації, структура роботи	03.05.2022- 08.05.2022
Розділ 1	Теоретичні підходи до підвищення ефективності формування фінансових активів підприємства	09.05.2022- 18.05.2022
Розділ 2	Наліз ефективності використання фінансових активів (на прикладі ТОВ «ВЕРБА-1»)	19.05.2022- 26.05.2022
Розділ 3	Планування підвищення ефективності використання фінансових активів підприємства	27.05.2022- 05.06.2022
ВИСНОВКИ		06.06.2022- 08.06.2022
Демонстраційний матеріал	Підготовка демонстраційного матеріалу до захисту	09.06.2022- 12.06.2022

Завдання видано

(підпис керівника)

О.І.Замковий
(прізвище, ініціали)

Дата видачі завдання 02.05.2022 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 13.06.2022 р.

Завдання прийнято до виконання

Л.М.Горб

РЕФЕРАТ

Горб Л.М. «Підвищення ефективності формування та використання фінансових активів підприємства (на прикладі ТОВ «ВЕРБА-1»)). – Рукопис.

Кваліфікаційна робота бакалавра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (спеціалізація «Фінанси і кредит») - Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м.Дніпро, 2022.

Метою дипломної роботи є аналіз джерел формування власних фінансових ресурсів на прикладі ТОВ «ВЕРБА-1».

У вступі викладено сучасний стан проблеми, обґрунтована актуальність теми, конкретизована задача та практична цінність дипломної роботи.

У першому розділі розглянуті теоретичні підходи та методологічні засади до підвищення ефективності формування фінансових активів підприємства, крім того висвітлено теоретичні підходи до управління формуванням власних фінансових ресурсів підприємств та пошуку напрямів підвищення використання фінансових активів підприємства, у другому - проаналізовано ефективність використання власних фінансових активів (на прикладі ТОВ «ВЕРБА-1») та зроблена оцінка ефективності формування власних фінансових ресурсів підприємства

У третьому розділі дипломної роботи запропоновані заходи спрямовані на підвищення прибутковості підприємства за умови удосконалення амортизаційної політики підприємства. Запропоновано, удосконалення використання капіталу, програма зменшення витрат, розглянута сутність дивідендної політики підприємства як чинника формування фінансових активів. Також розрахована ефективність та фінансово-економічний результат після впровадження заходів щодо ефективного формування фінансових активів.

ФІНАНСОВІ АКТИВИ, ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ, ПЛАНУВАННЯ, НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ, ФІНАНСОВІ ОПЕРАЦІЇ, ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ, ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ.

ABSTRACT

Gorb L. Improving the efficiency of formation and use of financial assets of an enterprise (in terms of "Verba-1" LLC) – Manuscript.

Qualification work for obtaining an educational qualification level for a bachelor's degree in the field of preparation 072 "Finance, Banking and Insurance" - Dnipro University of Technology, Dnipro", 2022

The purpose of the thesis is to analyze the sources of formation of own financial resources on the example of LLC "VERBA-1".

The introduction outlines the current state of the problem, substantiates the relevance of the topic, specifies the task and the practical value of the thesis.

The first section discusses theoretical approaches and methodological principles for improving the efficiency of financial assets of the enterprise, in addition, theoretical approaches to managing the formation of own financial resources of enterprises and finding ways to improve the use of financial assets, the second - analyzes the efficiency of own financial assets. LLC "VERBA-1") and assessed the effectiveness of the formation of its own financial resources of the enterprise

In the third section of the thesis, the proposed measures are aimed at increasing the profitability of the enterprise by improving the depreciation policy of the enterprise. The improvement of capital use, the program of reduction of expenses are offered, the essence of dividend policy of the enterprise as the factor of formation of financial assets is considered. The efficiency and financial and economic result after the implementation of measures for the effective formation of financial assets are also calculated.

FINANCIAL ASSETS, FINANCIAL ACTIVITY, PLANNING, DIRECTIONS OF IMPROVEMENT, FINANCIAL OPERATIONS, OWN CAPITAL, ECONOMIC ANALYSIS.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА	11
1.1. Призначення фінансових активів підприємства в його ефективному функціонуванні.....	11
1.2. Теоретичні підходи до джерел формування фінансових активів.....	15
1.3. Теоретичні підходи до управління фінансовими активами підприємства.....	28
1.4. Теоретичні підходи до підвищення ефективності використання фінансових активів підприємства.....	32
Висновки до розділу 1.....	41
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ВЕРБА-1»)..	43
2.1. Техніко-економічна характеристика ТОВ «ВЕРБА-1»	43
2.2. Оцінка ефективності формування фінансових активів підприємства	58
2.3 Оцінка ефективності самофінансування підприємства.....	64
Висновки до розділу 2.....	69
РОЗДІЛ 3. ПЛАНУВАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА	71
3.1. Визначення необхідних заходів щодо підвищення прибутковості підприємства	71
3.2. Планування підвищення ефективності управління заборгованістю підприємства	81
3.3. Визначення підходів до побудови моделі формування активів підприємства... ..	87
3.4. Визначення економічного ефекту управління фінансовими активами з урахуванням вибраної моделі	92
Висновки до розділу 3.....	100
Вибрана нами математична модель підкреслює прогнозова	
ВИСНОВКИ.....	102

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	107
ДОДАТКИ.....	112

ВСТУП

Підприємства, як і фізичні особи та держава загалом, формують фінансові активи і фонди. Фінансові активи підприємства – це частина його грошових коштів, які мають цільове призначення. До фінансових активів належать статутний фонд, пайовий фонд, фонд оплати праці, резервний фонд, амортизаційний фонд та інші. Підприємства формують грошові фонди для фінансового забезпечення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, виконання зобов'язань перед державою і діловими партнерами (контрагентами) тощо. Правильна організація процесу формування грошових фондів забезпечує можливість ефективного управління грошовими потоками підприємств, прийняття оптимальних фінансових рішень, підвищення прибутковості підприємницької діяльності. Необхідною умовою при цьому є аналіз фінансової інформації, що міститься у бухгалтерській і статистичній звітності в комерційних угодах, у розрахункових, платіжних та інших документах. Як одна з основних підсистем фінансової системи держави, фінанси підприємницьких структур мають свою специфіку організації та реалізації притаманних їм функцій.

Неодмінною складовою переходу України до ринкових відносин є створення нових підприємницьких структур та приватизація підприємств. Цей перехід зумовив еволюцію відносин власності і типів суб'єктів господарювання в напрямку забезпечення їх розмаїття. Процеси ринкових перетворень привернули суттєву увагу до дослідження теоретичних та практичних проблем подальшого розвитку та підвищення ефективності функціонування підприємств як державного, так і приватного сектора економіки України.

Українські підприємства опинилися в скрутній фінансовій ситуації через загальноекономічну кризу, дефіцит фінансових ресурсів, низьку купівельну спроможність суб'єктів господарювання та інші фактори. Вагомим резервом в напрямку покращення діяльності підприємств є підвищення ефективності використання їх власних фінансових ресурсів, які займають значну питому вагу в структурі активів підприємств. Важлива роль у реалізації поставлених завдань

належить економічному аналізу як одній із функцій управління. Підприємство в Україні потребує сучасного теоретичного, методологічного та методичного забезпечення управління процесом формування власних фінансових ресурсів, наукових рекомендацій щодо процесів формування та використання оборотних активів підприємств.

Аналіз формування власних фінансових ресурсів підприємства використовує весь комплекс доступної інформації, носить оперативний характер і цілком підпорядкований волі керівництва підприємством. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств є власні та залучені кошти. До власних належать: статутний фонд, амортизаційні відрахування, валовий дохід та прибуток. До залучених - отримані кредити, пайові та інші внески, кошти мобілізовані на фінансовому ринку.

Актуальність теми дипломної роботи полягає в нагальній важливості дослідження питання оптимальності структури джерел ресурсної бази з позиції досягнення максимальної рентабельності діяльності підприємства в умовах наслідків світової фінансової кризи та різкого скорочення джерел фінансування в Україні.

Практична реалізація інтенсифікації відтворювальних процесів потребує не лише активної інженерно-виробничої діяльності самого підприємства, а й мобілізації великих власних фінансових коштів. Саме цим зумовлюється необхідність і практична значущість систематичної оцінки стану формування власних фінансових ресурсів підприємства.

Предметом дослідження в дипломній роботі є організація та методологія управління фінансовими ресурсами підприємств.

Об'єктом дослідження є фінансова діяльність ТОВ «ВЕРБА-1».

Метою дипломної роботи є аналіз джерел формування власних фінансових ресурсів на прикладі ТОВ «ВЕРБА-1». Для досягнення мети поставлені наступні завдання:

- дослідити теоретичні основи формування власних фінансових ресурсів підприємств;
- розглянути практичні аспекти формування власних фінансових ресурсів
- проаналізувати формування власних фінансових ресурсів ТОВ «ВЕРБА-1» та

надати практичні рекомендації щодо покращення ефективності цього процесу.

Методи дослідження складається із загальнотеоретичних та спеціальних методів наукового пізнання: аналізу і синтезу, конкретного і абстрактного, якісного і кількісного аналізу, порівняльних характеристик, розрахунково-аналітичних прийомів, інформаційних технологій.

Інформаційно-фактологічну базу дослідження склали законодавчі та нормативно-правові акти з питань функціонування господарських товариств в Україні, нормативні акти Національного банку України, відомості Державної служби статистики України, Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг в Україні, матеріали Асоціації українських банків, інформаційно-аналітичних видань, бази даних рейтингових агентств, публічна фінансова звітність підприємств України, фінансова звітність ТОВ «ВЕРБА-1» за 2019-2021 р.р., монографічні дослідження вітчизняних і зарубіжних учених, інтернет - ресурси.

Апробація результатів роботи. Основні положення, результати, висновки та пропозиції роботи обговорено та схвалено на сімдесят сьомій студентській науково-технічній конференції, яка відбулася 16-20 травня 2022 року у м. Дніпро.

Особистий внесок. Основні теоретичні та практичні результати дипломного дослідження, які мають наукову новизну, полягають у такому:

- доведено об'єктивну неспроможність традиційних вітчизняних методик аналізу фінансового стану давати адекватну оцінку кредитоспроможності та загрози банкрутства суб'єктів господарювання і розроблено комплекс дискримінантних моделей діагностики фінансової кризи українських підприємств на прикладі ТОВ «ВЕРБА-1»;

- вироблено комплекс практичних пропозицій щодо оздоровлення підприємств України на прикладі ТОВ «ВЕРБА-1» ;

- удосконалено методичні підходи щодо складання плану заходів з фінансового оздоровлення чи попередження фінансової кризи на підприємстві;

Прикладна цінність. Практичне значення одержаних результатів полягає у використанні запропонованих у дипломній роботі інструментів антикризового управління, діагностики стану неплатоспроможності та розроблених механізмів

фінансового оздоровлення підприємства у подальшій діяльності підприємств України, вчасності ТОВ «ВЕРБА-1».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи Дипломна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 112 сторінок і включає 13 рисунків, 17 таблиць. Список використаних джерел містить 66 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Призначення фінансових активів підприємства в його ефективному функціонуванні

Фінанси займають особливе місце в економічних відносинах. Їхня специфіка виявляється в тому, що вони завжди виступають у грошовій формі, мають розподільний характер і відбивають формування і використання різноманітних видів прибутків і нагромаджень суб'єктів господарської діяльності сфери матеріального виробництва, держави й учасників невиробничої сфери. Ефективність фінансування підприємства не абияк визначається стратегією формування ресурсів, що залежить від форми власності, виду діяльності територіального розміщення та інших факторів впливу. Очевидно зростання частки власних фінансових ресурсів що до позичених та залучених ресурсів дає змогу зробити висновок про зростання ефективності фінансування підприємства.

В українській науковій думці на сьогодні існує дуже багато визначень фінансових ресурсів підприємства. Така неоднозначність відображає, по-перше, відірваність вітчизняної економічної науки від тих процесів, перетворень і явищ, які нині відбуваються в українській економіці. По друге, це свідчить про певне нерозуміння функціонування ринкової економіки та її законів, які поступово, але неухильно приходять на зміну командно-адміністративній системі, або принаймні про невдалу спробу поєднати закономірності цих двох систем у єдиному симбіозі.

Погляньмо на деякі з тих визначень, які були сформульовані в 90-ті роки ХХ століття українськими і російськими авторами, тобто в період становлення нових української і російської економік. М.Я.Коробов стверджує, що фінансові ресурси підприємства – це його власні і позичкові грошові фонди цільового призначення, які формуються у процесі розподілу і перерозподілу національного багатства,

внутрішнього валового продукту і національного доходу та використовуються у статутних цілях підприємства [38]. На думку В.М. Родіонової, фінансові ресурси підприємства – це грошові доходи і надходження, які перебувають у розпорядженні суб'єкта господарювання і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення затрат із розширеного відтворення і економічного стимулювання працівників [33].

Як стверджує О.Д. Василик, фінансові ресурси – це грошові накопичення і доходи, що створюються в процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту й зосереджуються і відповідних фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення та задоволення інших суспільних потреб [6]. У свою чергу І.В.Зятковський фактично наводить узагальнений підсумок усіх визначень фінансових ресурсів: “Як свідчить ретроспективний аналіз визначень фінансових ресурсів, дослідники кваліфікують їх як сукупність фондів грошових коштів, доходів, відрахувань або надходжень, що перебувають у розпорядженні підприємств” [12].

Із наведених вище визначень можна зробити висновок, що більшість авторів розуміє під фінансовими ресурсами грошові накопичення, доходи і надходження або ж фонди грошових ресурсів. Звернімося до такого поняття, як фонди та їх відношення до фінансових ресурсів. Жодне сучасне підприємство не може дозволити собі такої розкоші, щоб спочатку залучати кошти, а вже потім перетворювати їх у фінансові ресурси для подальшого використання.

По-перше, жодна копійка не надходить до підприємства просто так. Обов'язково проти кожної копійки, залученої підприємством, виступає або товар, або зобов'язання підприємства у вигляді цінних паперів. І по-друге, кожну копійку підприємство намагається залучати під прогнозований раніше напрям розвитку.

Підприємство в сучасних умовах не може тримати довго на розрахунковому рахунку залучені кошти або ж формувати спочатку спеціальні фонди з них, а вже потім вкладати в реальні основні й оборотні засоби. Чим швидше підприємство пустить в обіг кошти, тим більшу величину доходу і прибутку воно може отримати в майбутньому. В іншому разі кожна хвилина “простоявання” коштів може вилитися

підприємству у небажані збитки або недоотримані прибутки. Отже, спочатку відбувається прогнозування розвитку, а вже потім для втілення в життя цього прогнозу залучаються відповідні кошти.

Такий процес на підприємстві одразу кожен залучену копійку перетворює у фінансовий ресурс, а згодом – через купівлю основних і оборотних засобів – у капітал. Тільки держава має право вилучати кошти, підприємство ж може лише їх залучати, і це залучення повинно бути завжди обґрунтованим, якщо компанія хоче мати успіх. Сьогодні поняття “фонди” як організаційна форма руху коштів просто починає зникати з лексики підприємства (в економічній літературі “фонди” трактуються лише як загальне джерело коштів). Для цього достатньо поглянути на нову форму балансу, в якій жодного разу не згадуються фонди, а старі фонди замінені просто поняттям “капітал”. Взагалі до трактування будь-якого фонду як джерела коштів для придбання активів не слід ставитися буквально (подібна помилка особливо поширена серед не бухгалтерів) – активи найчастіше придбаваються у тому разі, коли у підприємства є в достатньому обсязі вільні грошові ресурси, а не тому, що створено якийсь фонд.

Не випадково багато які підприємства уже не поспішають створювати різноманітних фондів, а акумулюють їх у вигляді нерозподіленого прибутку; до речі, подібна практика звичайна у більшості економічно розвинутих країн. Отже, під фінансовими ресурсами на сьогодні слід розуміти сукупність усіх грошових ресурсів, які надійшли на підприємство за певний період або на певну дату у процесі реалізації продукції (товарів, робіт, послуг – операційна діяльність), основних і оборотних засобів (інвестиційна діяльність) і видачі зобов'язань (майнових і боргових – фінансова діяльність).

Ми дотримуємося ідеї прив'язування фінансових ресурсів саме до певної дати. Коли ми говоримо про фінансові ресурси, то маємо на увазі сукупність грошових ресурсів, які підприємство змогло залучити й утримати ця сукупність набуває форми капіталу. Щоб виявити цю сукупність і її склад, достатньо поглянути у пасив балансу, складеного на цю дату. Підсумок пасиву дасть нам загальну суму фінансових ресурсів, а його статті відображають нам їхній склад. Пасив відображає сформовані

в минулому фінансові ресурси, які матеріалізовані в активі.

Формування раціональної структури джерел фінансових ресурсів підприємницьких структур для фінансування необхідного обсягу затрат та забезпечення бажаного рівня доходів є одним із найважливіших завдань фінансів цих структур. За умов ринку фінансові ресурси оптимізуються для підвищення ринкової вартості підприємства, що залежить від чистої рентабельності власних коштів та норми розподілу на дивіденди. Тому методики, прийняті в світовій практиці щодо оптимізації структури фінансових ресурсів підприємства, можуть бути реалізовані лише за наявності розвинутого ринку цінних паперів та статистики про нього.

В Україні питома вага акціонерних товариств, які реалізують власні цінні папери на фондовому ринку, поки що незначна, проте сам механізм оптимізації фінансових ресурсів в умовах їхнього дефіциту становить певний інтерес. Будь-яке підприємство для фінансування своєї діяльності потребує достатнього обсягу фінансування, яке залежить від періоду обігу активів та відповідних їм пасивів. Активи й пасиви підприємницьких структур за строками обігу можна поділити на коротко- та довгострокові. Залучення того чи іншого джерела фінансування пов'язане з витратами зі сплати процентів за користування цими джерелами. Загальна сума коштів, що сплачується за користування певним обсягом залучених фінансових ресурсів, називається вартістю капіталу. В оптимальному варіанті передбачається, що обігові кошти підприємств фінансуються за рахунок довгострокових пасивів, а основні та прирівняні до них засоби фінансуються за рахунок довгострокових джерел. Завдяки цьому оптимізується загальна сума витрат щодо залучення коштів.

Функціонування ринкової економічної системи в Україні можливе за умови зростання ефективності використання фінансових ресурсів. У сучасних умовах фінанси підприємств є складовою фінансової системи держави. Проте це порівняно самостійна й особлива сфера фінансових відносин, яка має свою специфіку і принципи функціонування. Фінанси виступають самостійним об'єктом товарного обігу.

У загальному випадку поза залежністю від організаційно-правових типів і форм власності джерелами формування майна будь-якого підприємства є власні і

позикові ресурси. У цілому інформація про розмір власних джерел подана в I розділі пасиву балансу. До них, у першу чергу, відносяться:

- статутний капітал - вартісний відбиток сукупного внеску засновників (власників) у майно підприємства при його створенні. Розмір статутного капіталу визначається установчими документами і може бути змінений тільки за рішенням засновників підприємства і внесенню відповідних змін в установчі документи.
- резервний фонд - джерело власних ресурсів, створюваний підприємством, відповідно до законодавства, шляхом відрахувань від прибутку. Резервний фонд має строго цільове призначення - використовується на виплату прибутків засновникам при відсутності або недостатності прибутку звітного року, на покриття збитків підприємства за звітний рік і ін.
- фонди спеціального призначення - джерела власних ресурсів підприємства, утворені за рахунок відрахувань від прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства.
- нерозподілений прибуток - частина чистого прибутку, що не була розподілена підприємством за станом на дату упорядкування звіту.

1.2. Теоретичні підходи до джерел формування фінансових активів

Як правило, підприємство виступає юридичною особою, що визначається сукупністю ознак: відокремленістю майна, відповідальністю по зобов'язаннях цим майном, наявністю розрахункового рахунку в банку, виступом від свого імені. Відокремленість майна виражається наявністю самостійного бухгалтерського балансу, на якому значиться майно підприємства.

Фінансові відносини підприємства виникають тоді, коли на грошовій основі відбувається формування власних ресурсів підприємства, його прибутків, залучення позичкових джерел фінансування господарської діяльності, розподіл прибутків, що утворюються в результаті цієї діяльності, їхнє використання на цілі розвитку

підприємства.

На думку А.М.Поддєрьогіна структура власного капіталу може бути зображена так (рис. 1.1).

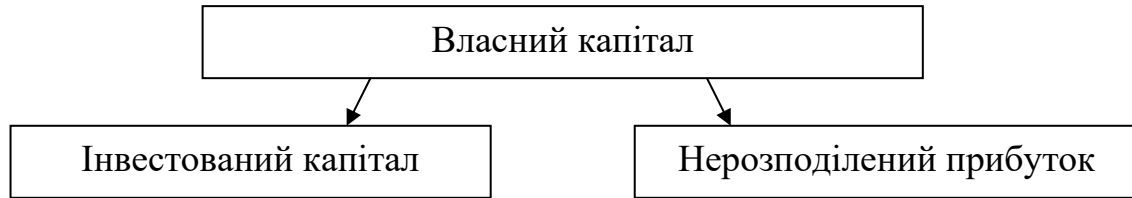

Рис. 1.1 Власний капітал.

У ринковій економіці акціонерна форма власності переважає над іншими і має деякі особливості формування власних фінансових ресурсів, що полягають у їхній структурі.

Можна виділити три основних джерела:

- акціонерний капітал;
- фонди власних коштів;
- нерозподілений прибуток.

Таким чином, фінансування господарської діяльності акціонерних товариств із зовнішніх джерел (зовнішнє фінансування) здійснюється за рахунок позик та емісії облігацій підприємства.

Іншим видом фінансування є внутрішнє – за рахунок нерозподіленого прибутку та фондів власних коштів. Так, наявність достатнього обсягу власних коштів може забезпечувати розвиток підприємства та свідчити про наміри акціонерів розподіляти ризики, пов'язані з діяльністю підприємства. Високий рівень внутрішнього фінансування за рахунок власних фінансових ресурсів позитивно впливає на стан відносин розподілу між різними суб'єктами господарювання.

Тобто, джерела формування власних фінансових ресурсів поділяються на внутрішні і зовнішні.

Склад основних джерел формування власних фінансових ресурсів підприємства показано на рис. 1.2.

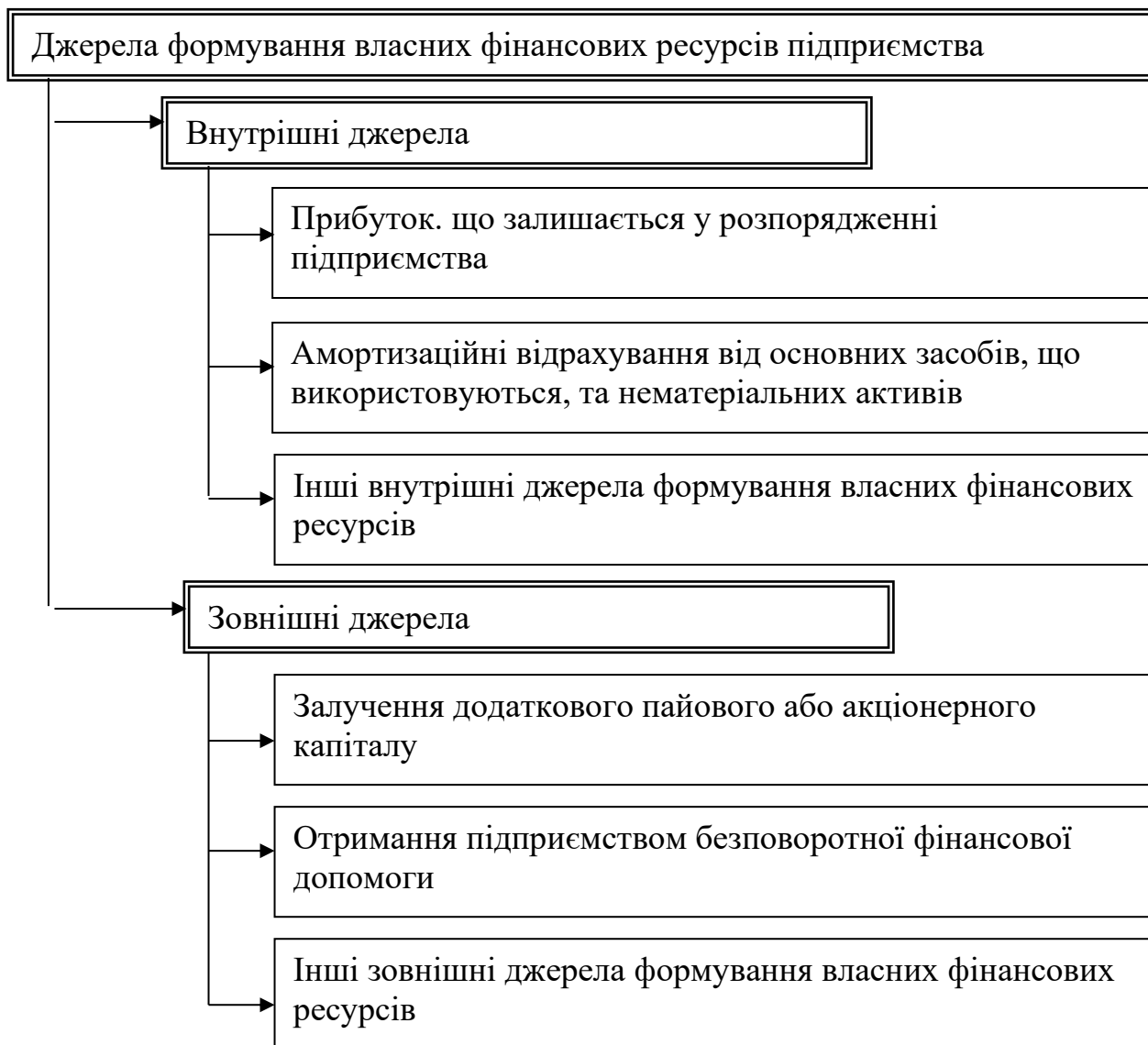

Рис. 1.2. Склад основних джерел формування власних фінансових ресурсів підприємства

Статутний фонд характеризує початкову суму власного капіталу підприємства, інвестовану у формування його активів для початку здійснення господарської діяльності. Його розмір визначається статутом підприємства. Для підприємств окремих сфер діяльності й організаційно-правових форм (акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю) мінімальний розмір статутного фонду регулюється законодавством.

Резервний фонд (резервний капітал) є зарезервованою частиною власного капіталу підприємства, призначеного для внутрішнього страхування його

господарської діяльності. Розмір даної резервної частини власного капіталу визначається установчими документами.

Формування резервного фонду здійснюється за рахунок прибутку підприємства (мінімальний розмір відрахувань прибутку в резервний фонд регулюється законодавством). Спеціальні (цільові) фінансові фонди, до яких належать цілеспрямовано сформовані фонди власних фінансових засобів з метою їх наступних цільових витрат. У складі цих фінансових фондів виділяють звичайно амортизаційний фонд, ремонтний фонд, фонд охорони праці, фонд спеціальних програм, фонд розвитку виробництва тощо.

Інші форми власного капіталу, до яких належать розрахунки за майно при передачі його в оренду, розрахунки з учасниками стосовно виплати їм прибутків у формі відсотків або дивідендів і деякі інші, відображені в першому розділі пасиву балансу. Управління власним капіталом пов'язане не тільки з забезпеченням ефективного використання вже накопиченої його частини, але і з формуванням власних фінансових ресурсів, що забезпечують майбутній розвиток підприємства.

Власний капітал формується за рахунок також зовнішніх та внутрішніх джерел (рис. 1.3).

Рис. 1.3 Джерела формування власного капіталу.

При створенні підприємства статутний капітал направляється на придбання основних фондів і формування оборотних ресурсів у розмірах, необхідних для

ведення нормальної виробничо-господарської діяльності, вкладається в придбання ліцензій, патентів, ноу-хау, використання яких є важливим чинником при утворенні прибутку. Таким чином, початковий капітал інвестується у виробництво, в процесі якого створюється вартість, що виражається ціною реалізованої продукції. Після реалізації продукції вона приймає грошову форму - форму виручки від реалізації зроблених товарів, що надходить на розрахунковий рахунок підприємства.

Виручка - це ще не прибуток, але джерело відшкодування витрачених на виробництво продукції ресурсів та формування грошових фондів і фінансових резервів підприємства. В результаті використання виручки з неї виділяються якісно різні складові частини створеної вартості. Насамперед це пов'язано з формуванням амортизаційного фонду, що утворюється у вигляді амортизаційних відрахувань після того, як знос основних виробничих фондів і нематеріальних активів прийме грошову форму.

Обов'язковою умовою утворення амортизаційного фонду є продаж зроблених товарів споживачу і надходження виручки. Оскільки матеріальну основу утворюваного товару складають сировина, матеріали, покупні комплектуючі вироби і напівфабрикати, їхня вартість поряд з іншими матеріальними витратами: зносом основних виробничих фондів, заробітною платою робітників складають витрати підприємства по виробництву продукції, що приймають форму собівартості. До надходження виручки ці витрати фінансуються за рахунок оборотних ресурсів підприємства, що не витрачаються, а авансуються у виробництво. Після надходження виручки від реалізації товарів оборотні ресурси відновляються, а понесені підприємством витрати по виробництву продукції відшкодовуються.

Перш ніж перейти до вивчення механізмів залучення фінансових ресурсів суб'єктами господарювання, розглянемо основні форми фінансування. Їх здебільшого класифікують за такими критеріями:

- залежно від цілей фінансування;
- за джерелами надходження капіталу;
- за правовим статусом капітал вкладників щодо підприємства.

Залежно від цілей фінансування виокремлюють такі його форми:

- фінансування при заснуванні підприємства;
- на розширення діяльності;
- рефінансування;
- санаційне фінансування.

Структурно-логічні взаємозв'язки між окремими формами фінансування наведені на рис. 1.4 у формі матриці.

Статус інвестора	Позичковий капітал	Власний капітал	Реструктуризація активів
Джерела фінансування			
Зовнішнє	Банківські, комерційні позички	Частикове фінансування (внески учасників та засновників)	Дезінвестиції
Внутрішнє	Забезпечення наступних витрат і платежів	Нерозподілений прибуток	Амортизаційні відрахування

Рис. 1.4. Матриця форм фінансування

За джерелами мобілізації фінансових ресурсів розрізняють зовнішнє та внутрішнє фінансування; за правовим статусом інвесторів — власний капітал і позичковий капітал. Власний капітал може бути сформований за рахунок внесків власників підприємства або шляхом реінвестування прибутку.

В іноземних літературних джерелах фінансування за рахунок нерозподіленого прибутку та амортизаційних відрахувань досить часто позначають також як Cash-flow-фінансування.

Позичковий капітал, як і власний, може бути мобілізований із зовнішніх та внутрішніх джерел. До зовнішніх джерел формування позичкового капіталу належать:

- кредити банків (довго- і короткострокові);
- кредиторська заборгованість за матеріальні цінності, виконані роботи, послуги;
- заборгованість за розрахунками (з одержаних авансів, з бюджетом, з оплати праці тощо).

До внутрішніх джерел формування позичкового капіталу можна віднести:

- нараховані у звітному періоді майбутні витрати та платежі (у т. ч. так звані стійкі пасиви);
- доходи майбутніх періодів.

Як джерела фінансування можна розглядати фінансові ресурси підприємств, що формуються в результаті реструктуризації активів, під чим розуміють заходи, пов'язані зі зміною складу та структури окремих позицій активів. У рамках реструктуризації активів розглядають також амортизаційні відрахування і кошти, які одержує підприємство в результаті дезінвестицій. Щоправда, дискусійним є питання віднесення дезінвестицій до зовнішніх джерел фінансування. Загальний огляд форм фінансування та їх класифікацію подано на рис. 1.5.

Рис. 1.5. Форми фінансування підприємства

У підприємств можуть бути різні альтернативи залучення капіталу. Звичайно, не можна надати однозначних рекомендацій щодо вибору тієї чи іншої форми фінансування. В одних випадках фінансові ресурси слід формувати через збільшення власного капіталу, в інших — на основі залучення додаткових позичок. Для одних підприємств вигіднішою є можливість використовувати внутрішні джерела

фінансування, для інших — зовнішні. Фінансовий менеджер під час прийняття рішень щодо вибору найбільш прийнятної форми фінансування повинен скористатися відповідними критеріями.

Відокремлення витрат у вигляді собівартості дає можливість зіставити отриманий від реалізації продукції виручку і зроблені витрати. Зміст інвестування ресурсів у виробництво продукції відображається в одержанні чистого прибутку, і якщо виручка перевищує собівартість, то підприємство одержує його у вигляді прибутку.

Прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства - це багатоцільове джерело фінансування його потреб, але основні напрямки її використання можна визначити як нагромадження і споживання. Пропорції розподілу прибутку на нагромадження і споживання визначають перспективи розвитку підприємства.

Прибуток від реалізації продукції - представляє собою різницю між виручкою від реалізації продукції без податку на додану вартість, акцизів, експортних тарифів і витратами на виробництво і реалізацію, включених у собівартість продукції. Виручка від реалізації продукції визначається або по мірі її оплати (при безготівкових розрахунках - по мірі надходження фінансових ресурсів за товари на рахунки у банки, а при розрахунках готівкою - по надходженням ресурсів у касу), або по мірі відвантаження товарів і представлення покупцю розрахункових документів.

Метод визначення виручки від реалізації продукції визначається підприємством на довгостроковий період виходячи з умов господарювання і укладених договорів. В галузях товарного обігу (торгівля, громадське харчування, заготівля) замість категорії «виручка від реалізації продукції» використовується категорія «товарооборот». Зміст товарообороту становлять економічні відносини, пов'язані з обміном грошових доходів на товари в порядку купівлі-продажу. В іноземній практиці часто використовується замість терміну «виторг» термін «валовий доход». Прибуток від іншої реалізації - представляє собою прибуток, отриманий від реалізації основних фондів і іншого майна господарюючого суб'єкта, відходів, нематеріальних активів і т.ін.

Прибуток від іншої реалізації визначається як різниця між виручкою від

реалізації і витратами на цю реалізацію. При встановленні прибутку від реалізації основних фондів і іншого майна враховується різниця між продажною ціною і первісною, або залишковою вартістю цих фондів і майна. При цьому залишкова вартість майна застосовується до основних фондів, нематеріальних активів, малоцінним і швидкозношуваним речам. Залишкова вартість - це балансова вартість за мінусом зносу. Доходи від позареалізаційних операцій включають:

- доходи, отримані від дольової участі в діяльності інших господарюючих суб'єктів, дивіденди по акціям, доходи по облігаціям і іншим цінним паперам, що належать господарюючому суб'єкту;
- доходи від здачі майна в оренду;
- доходи від дооцінки виробничих запасів і готової продукції;
- присуджені або визнані боржником штрафи, пеня, неустойка, інші види санкцій за порушення умов господарчих договорів, а також доходи від відшкодування спричинених збитків;
- прибуток минулих років, виявлений у звітному році;
- позитивні курсові різниці по валютним рахункам, а також операції в іноземній валюті;
- суми ресурсів, отримані безоплатно від інших підприємств при відсутності спільної діяльності;
- інші доходи від операцій, безпосередньо не пов'язаних з виробництвом і реалізацією продукції.

Загальний прибуток - представляє собою суму прибутків від реалізації продукції, від іншої реалізації і доходів по позареалізаційним операціям за вирахуванням витрат по них. При цьому слід зауважити, що доходи від дольової участі в інших господарюючих суб'єктах, доходи по цінним паперам оподатковуються по іншій ставці, ніж прибуток. Тому ці доходи потрібно відокремлювати від оподаткованого прибутку в окрему групу. Господарюючий суб'єкт самостійно визначає напрями використання прибутку, якщо інше не передбачене статутом. Резервний фонд створюється суб'єктами на випадок припинення їх діяльності для відшкодування кредиторської заборгованості. Він є

обов'язковим для господарського товариства, кооперативу, підприємства з іноземними інвестиціями.

Фонди нагромадження і фонди споживання - це фонди спеціального призначення. Вони формуються, якщо це передбачено установчими документами. Фонд нагромадження представляє собою джерело ресурсів господарюючого суб'єкта, акумулюючого прибуток, і інші джерела для створення нового майна, купівлі основних фондів, оборотних засобів і т.д.

Фонд нагромадження відображає зростання майнового стану господарюючого суб'єкта, збільшення його власних засобів. Разом з тим операції по придбанню і створенню нового майна господарюючого суб'єкта не зачіпають фонд нагромадження. Фонд споживання представляє собою джерело фінансових ресурсів підприємства, зарезервованого для проведення операцій по соціальному розвитку і матеріальному заохоченню колективу. До фондів споживання перераховуються наступні виплати в грошовій і натуральній формах:

- суми, нараховані на оплату праці;
- доходи по акціям членів трудового колективу і їх внескам у майно господарюючого суб'єкта, нараховані до виплат робітникам;
- сума представлених господарюючим суб'єктом трудових і соціальних пільг.

Амортизація - економічний процес, який кількісно відображає втрату знаряддями праці своєї вартості і поступове перенесення її на новостворену продукцію з наступним нагромадженням ресурсів для відтворення основних засобів [37].

Амортизація є грошовим виразом фізичного та морального зносу основних фондів і здійснюється з метою повної заміни основних фондів при вибутті. Сума амортизаційних відрахувань залежить від вартості основних фондів, часу їх використання, витрат на модернізацію. Амортизація нараховується відповідно до балансової вартості основних фондів, вона є елементом виробничих витрат, включається в собівартість продукції і відшкодовується при її реалізації. В умовах ринкових відносин амортизаційні відрахування є сталим джерелом формування фінансових ресурсів, розмір яких істотно впливає на економіку підприємства.

Практика свідчить, що висока питома вага відрахувань збільшує витрати виробництва, знижує конкуренто-спроможність продукції, зменшує обсяг прибутку і скорочує можливості підвищення економічного рівня розвитку підприємства. З іншого боку, знижена питома вага відрахувань продовжує строк обігу засобів, вкладених у придбання основних фондів, і, як наслідок, знижує конкурентоспроможність продукції, призводить до втрати позицій підприємства на ринку.

Все майно, яке підлягає амортизації об'єднано в чотири категорії:

- 1) будівлі, споруди, їх структурні компоненти та передавальні пристрої;
- 2) транспортні засоби, включаючи вантажні та легкові автомобілі, меблі, офісне обладнання; побутові електромеханічні прилади та інструменти; інформаційні системи, включаючи електронно-обчислювальні та інші машини для автоматичної обробки інформації;
- 3) інші основні фонди, що не ввійшли до попередніх груп;
- 4) нематеріальні активи;

Річні норми амортизації встановлюють у процентах до балансової вартості кожної з груп основних фондів на початку звітного періоду в таких розмірах: 1-ша категорія - 5%, 2-га - 25%, 3-тя - 15%. При цьому проводиться щоквартальна індексація при інфляції понад 102,5% [36]. Але з 01.01.04 р. згідно Закону України „Про оподаткування прибутку підприємств” на підприємствах повинні застосовувати наступні квартальні норми амортизації основних фондів при розрахунку амортизаційних відрахувань: 1-а група - 2% ; 2-а група - 10%; 3-я група - 6%; 4-та група – 15% [42]. У відношенні до нематеріальних активів амортизаційні відрахування відбуваються рівними частками на протязі строку існування цих активів. У випадку якщо строк використання активів встановити неможливо, строк амортизації встановлюється на десять років.

Прибуток і амортизаційні відрахування є результатом кругообігу ресурсів, вкладених у виробництво, і відносяться до власних фінансових ресурсів підприємства, якими вони розпоряджаються самостійно. Оптимальне використання амортизаційних відрахувань і прибутку по цільовому призначенню дозволяє

відновити виробництво продукції на розширеній основі. Призначення амортизаційних відрахувань - забезпечувати відтворення основних виробничих фондів і нематеріальних активів.

На відміну від амортизаційних відрахувань прибуток не залишається цілком у розпорядженні підприємства, її значна частина у вигляді податків надходить у бюджет, що визначає ще одну сферу фінансових відносин, що виникають між підприємством і державою з приводу розподілу створеного чистого прибутку. Амортизаційні відрахування і частина прибутку, що спрямовуються на нагромадження, складають грошові ресурси підприємства, використовувані на його виробничий і науково - технічний розвиток, формування фінансових активів - придбання цінних паперів, внески в статутний капітал інших підприємств і т.ін.

Інша частина прибутку, використовувана на нагромадження, направляється на соціальний розвиток підприємства. Частина прибутку використовується на споживання, в результаті чого виникають фінансові відносини між підприємством і особами, як зайнятими, так і не зайнятими на підприємстві. У сучасних умовах господарювання розподіл і використання амортизаційних відрахувань і прибутку на підприємствах не завжди супроводжується створенням відособлених грошових фондів.

Виходячи із цього, принципи організації фінансів можна сформулювати в такий спосіб: самостійність в області фінансової діяльності, самофінансування, зацікавленість у результатах фінансово - господарської діяльності, відповідальність за її результати, контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємства. Самофінансування - обов'язкова умова успішної господарської діяльності підприємств в умовах ринкової економіки. Цей принцип базується на повній окупності витрат по виробництву продукції і поширенню виробничо-технічної бази підприємства. Він означає, що кожне підприємство покриває свої поточні і капітальні витрати за рахунок власних джерел. При тимчасовій недостатності в ресурсах потреба в них може забезпечуватися за рахунок короткострокових позичок банку і комерційного кредиту, якщо мова йде про поточні витрати, і довгострокові банківські кредити, використовувані на капітальні вкладення.

Господарська діяльність підприємства нерозривно пов'язана з його фінансовою діяльністю. Підприємство самостійно фінансує всі напрямки своїх витрат відповідно до виробничих планів, розпоряджається наявними фінансовими ресурсами, інвестуючи їх у виробництво продукції з метою одержання прибутку.

Фінансові ресурси підприємства, що спрямовуються на його розвиток, формуються не тільки за рахунок амортизаційних відрахувань; прибутку, одержуваної від усіх видів господарської і фінансової діяльності але й від:

- додаткових пайових внесків учасників у товариствах;
- ресурсів, одержуваних від випуску облігацій;
- ресурсів, що мобілізуються за допомогою випуску і розміщення акцій в акціонерних товариствах відкритого і закритого типів;
- інших законних джерел (наприклад, добровільних безоплатних внесків підприємств, організацій, громадян).

Ресурси, отримані від продажу цінних паперів. Цінні папери представляють собою грошові документи. Вони можуть існувати в формі відокремлених документів або записів на рахунках. До них відносяться акції, облігації, векселі, заставні свідоцтва, страховий поліс і ін.

Пайовий внесок - представляє собою суму грошового внеску, сплачену юридичною або фізичною особою при вступі до спільного підприємництва. Пайовий внесок є обов'язковим для вступу до товариства з обмеженою відповідальністю, змішаного товариства, спільного українсько-іноземного товариства. Він вноситься: грошовими ресурсами; шляхом передачі у власність підприємства майна і інших матеріальних цінностей, прав користування землею, водою і іншими природними ресурсами; майнових прав (в тому числі на використання винаходів, «ноу-хау»); шляхом представлення майна у користування господарюючого суб'єкта без відшкодування на протязі деякого проміжку часу витрат володаря (на утримання, ремонт, амортизацію будівель, приміщень, обладнання, інструментів, транспорту); шляхом відрахувань від заробітної плати робітників на протязі деякого проміжку часу.

1.3. Теоретичні підходи до управління фінансовими активами підприємства

Оснoву управління власним капіталом підприємства становить управління формуванням його власних фінансових ресурсів. В цілях забезпечення ефективного управління цим процесом на підприємстві розробляється зазвичай спеціальна фінансова політика, що направлена на залучення власних фінансових ресурсів із різних джерел згідно потреб його розвитку у майбутньому періоді. Політика формування власних фінансових ресурсів представляє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, яка заключається у забезпеченні необхідного рівня самофінансування його виробничого розвитку. Розробка політики формування власних фінансових ресурсів підприємства здійснюється за наступними основними етапами (рис. 1.6).

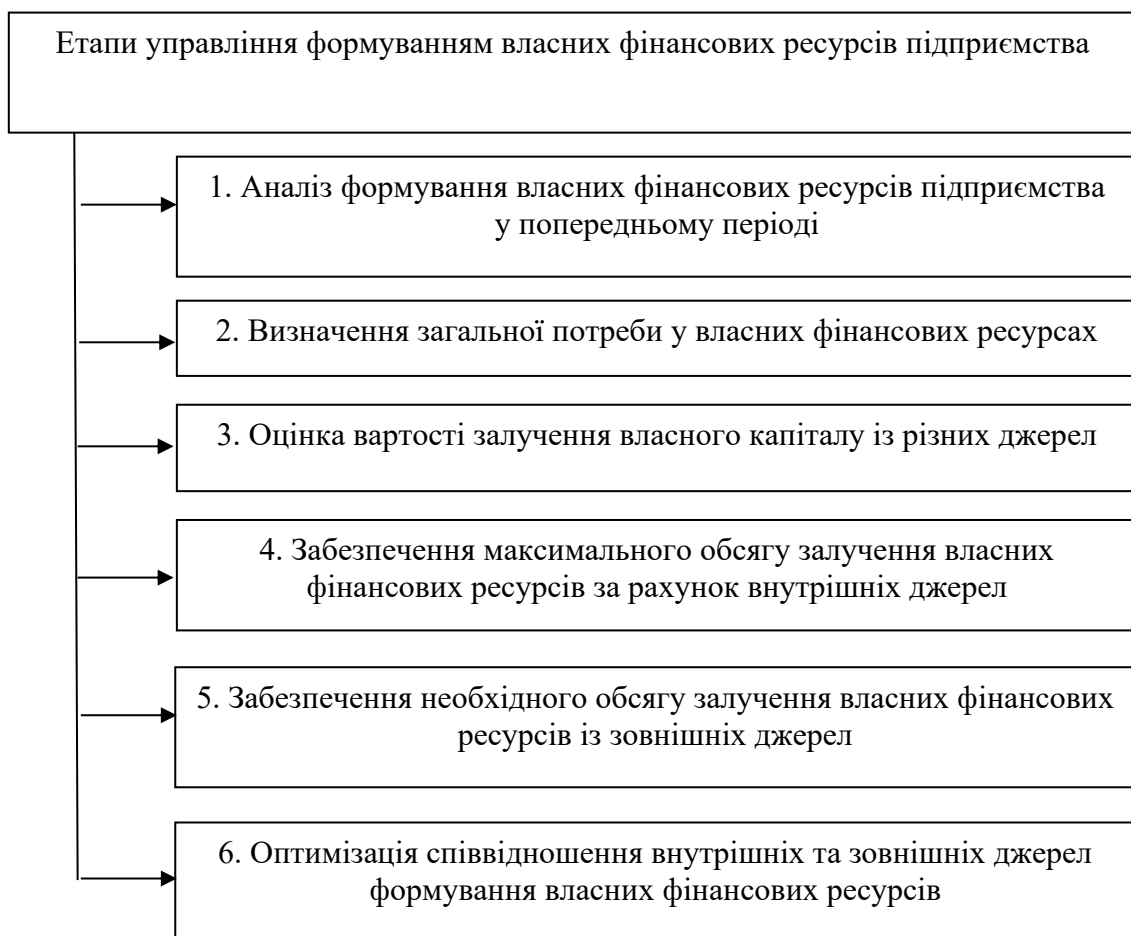

Рис. 1.6. Основні етапи управління формуванням фінансових ресурсів підприємства

Метою аналізу формування власних фінансових ресурсів підприємства у попередньому періоді є виявлення потенціалу формування власних фінансових ресурсів і його відповідності до темпів розвитку підприємства.

На першому етапі аналізу вивчаються загальний обсяг формування власних фінансових ресурсів, відповідність темпів приросту власного капіталу темпам приросту активів та обсягу продукції підприємства, що реалізується, динаміка питомої ваги власних ресурсів у перед плановому періоді.

На другому етапі аналізу розглядаються джерела формування власних фінансових ресурсів. У першу чергу вивчається співвідношення зовнішніх та внутрішніх джерел формування власних фінансових ресурсів, а також вартість залучення власного капіталу за рахунок різних джерел. На третьому етапі аналізу оцінюється достатність власних фінансових ресурсів, що сформувалися на підприємстві у перед плановому періоді. Критерієм такої оцінки виступає показник „коефіцієнт самофінансування розвитку підприємства”. Його динаміка відображає тенденцію забезпеченості розвитку підприємства власними фінансовими ресурсами. Загальна потреба у власних фінансових ресурсах охоплює необхідну суму власних фінансових ресурсів, що формуються як за рахунок внутрішніх, так і за рахунок зовнішніх джерел.

Оцінка вартості залучення власного капіталу проводиться в розрізі основних елементів власного капіталу, що формується за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел. Результати такої оцінки є основою розробки управлінських рішень відносно вибору альтернативних джерел формування власних фінансових ресурсів, що забезпечують приріст власного капіталу підприємства. До того, як звертатися до зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів, повинні бути реалізовані усі можливості їх формування за рахунок внутрішніх джерел. Так як основними внутрішніми джерелами формування власних фінансових ресурсів підприємства, що плануються, є сума чистого прибутку та амортизаційних відрахувань, то у першу чергу варто в процесі планування цих показників передбачити можливості їх росту за рахунок різних резервів.

Метод прискореної амортизації активної частини основних засобів збільшує

можливості формування власних фінансових ресурсів за рахунок цього джерела. Однак слід мати на увазі, що ріст суми амортизаційних відрахувань в процесі проведення прискореної амортизації окремих видів основних засобів призводить до певного зменшення суми чистого прибутку. Тому при пошуку резервів росту власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел слід виходити із необхідності максимізації їх сукупної суми. Обсяг залучення власних фінансових ресурсів із зовнішніх джерел покликаний забезпечити ту їх частину, яку не вдалося сформувати за рахунок внутрішніх джерел фінансування. Якщо сума залучених за рахунок внутрішніх джерел власних фінансових ресурсів забезпечує загальну потребу в них у плановому періоді, то в залученні цих ресурсів за рахунок зовнішніх джерел немає необхідності.

Забезпечення задоволення потреби у власних фінансових ресурсах за рахунок зовнішніх джерел планується за рахунок залучення додаткового пайового капіталу (власників, або інших інвесторів), додаткової емісії акцій або за рахунок інших джерел. Процес оптимізації співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел власних фінансових ресурсів базується на наступних критеріях:

а) забезпеченні мінімальної сукупності вартості залучення власних фінансових ресурсів. Якщо вартість залучення власних фінансових ресурсів за рахунок зовнішніх джерел істотно перевищує заплановану вартість залучення позичених коштів, то від такого формування власних фінансових ресурсів варто відмовитись;

б) забезпеченні збереження керування підприємством його засновниками. Ріст додаткового пайового чи акціонерного капіталу за рахунок сторонніх інвесторів може призвести до втрати такої керованості.

Успішна реалізація розробленої політики формування власних фінансових ресурсів пов'язана з вирішенням наступних основних задач:

- забезпеченням максимізації формування прибутку підприємства з урахуванням допустимого рівня фінансового ризику;
- формуванням ефективної політики розподілу прибутку (дивідендної політики) підприємства;
- формуванням та ефективним здійсненням політики додаткової емісії акцій

(емісійної політики) чи залучення додаткового пайового капіталу.

Політика управління власним капіталом являє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства (товариства), яка зводиться до забезпечення його виробничо-комерційної діяльності. Трансформація економічних відносин на сучасному етапі розвитку економіки потребує значних грошових вкладень, тому кожен суб'єкт господарювання самостійно вирішує питання збільшення свого капіталу, його ефективного інвестування і реінвестування. Вибір варіантів і шляхів залучення капіталу має відмінності залежно від сфер діяльності, організаційно-правової форми підприємства.

Певний вплив на прийняття рішень, пов'язаних із формуванням капіталу, має структура власності компанії (зовнішні і внутрішні власники, співвідношення учасників власного і позичкового капіталу), фінансова інфраструктура (ступінь розвинутості фондового ринку), правова система (захищеність інвесторів, законодавча база про банкрутство). Сутність політики управління щодо забезпечення капіталом функціонування компанії і виплат засновникам і власникам капіталу (власного і позичкового) зводиться до вирішення таких питань:

- вибір між джерелами формування капіталу (власні і позичкові кошти). Принциповою рисою позичкових коштів є їх повернення в установленій строк з урахуванням плати за користування (процент);
- вибір схеми мінімізації податкових платежів;
- вибір форми залучення зовнішніх джерел фінансування (з фіксованим або плаваючими процентами за позичкові кошти, конвертованих активів, похідних) і забезпечення їх привабливості на фінансових ринках;
- дивідендної політики, схем виплат власникам капіталу підприємства і пропорції між реінвестованим прибутком і прибутком, який сплачується власникам.

Політика управління складовими власного капіталу підприємство може здійснюватися в такій послідовності:

- аналіз формування загального обсягу власного капіталу в передплановому періоді. На даному етапі вивчається відповідність темпів приросту власного капіталу активам і обсягу виробленої (реалізованої) продукції;

- вивчається співвідношення між зовнішніми і внутрішніми джерелами формування власного капіталу;
- оцінюється достатність власного капіталу у звітному періоді. Критерієм такої оцінки може бути показник «коефіцієнт самофінансування розвитку підприємства»;
- визначається загальна потреба у власному капіталі в плановому періоді;
- у розрізі основних елементів власного капіталу оцінюється вартість власного капіталу. Результати цієї оцінки є основою розроблення управлінських рішень щодо вибору джерел формування власного капіталу, які б забезпечили його приріст;
- забезпечення загального обсягу власного капіталу в плановому періоді може бути досягнуто за рахунок залучення додаткового пайового капіталу або додаткової емісії акцій чи за рахунок інших джерел;
- оптимізація співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел формування власного капіталу. При цьому доцільно враховувати, що вартість залучення власного капіталу за рахунок зовнішніх джерел не повинна перевищувати планову вартість залучення позичкових коштів. Крім того, зростання додаткового пайового чи акціонерного капіталу за рахунок сторонніх інвесторів може негативно вплинути на процес управління підприємством першими його засновниками.

1.4. Теоретичні підходи до підвищення ефективності використання фінансових активів підприємства

Професійне управління фінансами с підприємств вимагає глибокого аналізу фінансових ресурсів, що дасть змогу найточніше оцінити забезпеченість, інтенсивність та ефективність їх використання.

Аналіз фінансового стану розпочинають з попереднього читання фінансової звітності.

При економічному читанні балансу ставляться такі основні завдання:

- 1) виявити наявність та розміщення засобів на підприємстві, встановити зміни,

які відбулися у їх складі і джерелах утворення за звітний період, дати оцінку цим змінам;

2) визначити платоспроможність підприємства і фактори, які впливають на неї;

3) вивчити швидкість обігу товарів;

4) проаналізувати стан дебіторської і кредиторської заборгованості;

5) визначити ступінь використання кредитів банку та своєчасність їх погашення;

б) перевірити підстави утворення і використання коштів фондів спеціального призначення;

7) встановити, як виконується бізнес-план підприємства;

8) встановити, як здійснені розрахунки з бюджетом та позабюджетними фондами;

9) визначити реальну вартість підприємства і його акцій;

10) зіставити баланс, який аналізується, з даними інших підприємств тієї ж галузі економіки.

Після попереднього огляду фінансової звітності підприємства аналітик розраховує фінансові коефіцієнти.

Фінансові коефіцієнти можна умовно поділити на чотири групи:

1. показники ліквідності;
2. показники фінансової стійкості;
3. показники ділової активності;
4. показники ефективності виробничої діяльності.

В залежності від конкретних цілей та завдань можна виконати фінансовий аналіз різного ступеня деталізації. Єдиної методики немає, тому аналітики використовують різноманітні набори показників.

У світовій практиці фінансові коефіцієнти як показники діяльності підприємства публікуються в річних звітах компаній. При цьому кожна компанія, звичайно, має свій набір таких коефіцієнтів і їх власну систематизацію. Американські фірми найчастіше наводять в річному звіті набір з 10-15 показників [32; 24].

Як вже зазначалося вище, головним критерієм для визначення фінансового

стану є платоспроможність підприємства. Це здатність підприємства впевнено сплачувати всі свої боргові зобов'язання згідно з встановленими строками або відповідно до договірних умов. Її можна визначати за минулий період, на якусь певну дату або як майбутню можливість розрахуватися у необхідні терміни за існуючими короткостроковими зобов'язаннями.

Найпростіше можна визначити платоспроможність на якусь дату на підставі даних балансу підприємства. Для цього спочатку треба з'ясувати наявність залишку грошових коштів на поточному рахунку та інших рахунках грошових коштів. Якщо ці суми незначні, слід також перевірити стан розрахунків з різними кредиторами. Відсутність сум заборгованості, щодо яких прострочена терміни сплати, є доброю ознакою сталого фінансового стану. Вивчення заборгованості слід починати з визначення сум заборгованості по банківським кредитам, розрахунках з кредиторами за товари, роботи, послуги, розрахунках з бюджетом та з працівниками з оплати праці.

Аналіз фінансового стану підприємства за певний період, в принципі, потребує з'ясування платоспроможності на підставі сукупності проміжних показників по окремих датах або відносно коротких відрізках часу. Неоціненну послугу тут можуть дати щоденні банківські виписки з поточного рахунку (особливо одна сума – залишок коштів на кінець операційного дня). Хронічна відсутність коштів на кінець дня на цьому рахунку – надійна ознака незадовільного фінансового стану підприємства. Якщо при цьому врахувати можливі застарілі борги банкам, кредиторам, бюджету та ін., то негативна оцінка фінансової діяльності, а отже, і фінансового стану підприємства буде однозначною.

Крім аналізу платоспроможності підприємства слід також звернути особливу увагу на аналіз його ліквідності.

Ліквідність – це спроможність підприємства перетворювати свої активи в гроші для покриття всіх необхідних платежів по мірі настання їхнього терміну. Підприємство, оборотний капітал якого складається переважно з коштів і короткострокової дебіторської заборгованості, як правило, вважається більш ліквідним, порівняно з підприємством, оборотний капітал якого складається

переважно з запасів.

Всі активи підприємства в залежності від ступеня ліквідності, тобто швидкості перетворення в кошти, можна умовно поділити на такі групи:

1. Найбільш ліквідні активи (А1) – суми по всіх статтях коштів, що можуть бути використані для виконання поточних розрахунків негайно. В цю групу включають також короткострокові фінансові вкладення (цінні папери).

2. Швидкоореалізовані активи (А2) – активи, для обертання яких у наявні кошти потрібен певний час. У цю групу можна включити дебіторську заборгованість (платежі по якій очікуються протягом 12 місяців після звітної дати), інші оборотні активи.

3. Повільноореалізовані активи (А3) – найменш ліквідні активи. Це запаси, дебіторська заборгованість (платежі по якій очікуються більш як через 12 місяців після звітної дати), податок на додану вартість по придбаним цінностям тощо.

4. Важкоореалізовані активи (А4) – активи, що призначені для використання в господарській діяльності протягом тривалого періоду часу. В цю групу можна включити статті I розділу активу балансу "Необоротні активи" [41, с.398].

Перші три групи активів протягом всього господарського періоду можуть постійно змінюватися і відносяться до поточних активів підприємства. Поточні активи більш ліквідні, ніж всі інші активи підприємства.

Пасиви балансу по мірі зростання строків погашення зобов'язань групуються наступним чином:

1. Найбільш термінові зобов'язання (П1) – кредиторська заборгованість, розрахунки по дивідендах, інші короткострокові зобов'язання, а також позики, не погашені в термін (за даними додатків до бухгалтерського балансу).

2. Короткострокові пасиви (П2) – короткострокові кредити банків та інші позики, які підлягають погашенню на протязі 12 місяців після звітної дати.

3. Довгострокові пасиви (П3) – довгострокові кредити та інші довгострокові пасиви – статті III розділу пасиву балансу "Довгострокові зобов'язання".

4. Постійні пасиви (П4) – статті I розділу балансу "Власний капітал" [40].

Короткострокові і довгострокові зобов'язання, разом узяті, називають зовнішніми зобов'язаннями.

Підприємство вважається ліквідним, якщо його поточні активи перевищують його короткострокові зобов'язання.

Для оцінки реального ступеня ліквідності підприємства необхідно провести аналіз ліквідності балансу.

Ліквідність балансу визначається як ступінь покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких у гроші відповідає терміну погашення зобов'язань.

Для визначення ліквідності балансу варто зіставити результати по кожній групі активів і пасивів.

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються умови:

$$A1 > П1$$

$$A2 > П2$$

$$A3 > П3$$

$$A4 < П4$$

Якщо виконуються перші три нерівності, тобто поточні активи перевищують зовнішні зобов'язання підприємства, то обов'язково виконується остання нерівність, що має глибокий економічний зміст і свідчить про наявність у підприємства власних оборотних коштів, тобто дотримується мінімальна умова фінансової стійкості.

Невиконання якоїсь із перших трьох нерівностей свідчить про те, що ліквідність балансу в тій чи іншій мірі відхиляється від абсолютної. При цьому нестача коштів по одній групі активів компенсується їх надлишком по іншій групі, хоча компенсація може бути лише по вартісній величині, оскільки в реальній платіжній ситуації менш ліквідні активи не можуть замінити більш ліквідні.

Зіставлення найбільш ліквідних коштів і швидко реалізованих активів з найбільш терміновими зобов'язаннями і короткостроковими пасивами дозволяє виявити поточну ліквідність і платоспроможність. Якщо ступінь ліквідності балансу настільки велика, що після погашення найбільш термінових зобов'язань залишаються зайві кошти, то можна прискорити терміни розрахунків із банком, постачальниками

й іншими контрагентами.

Показники ліквідності застосовуються для оцінки спроможності підприємства виконувати свої короткострокові зобов'язання.

Загальну оцінку платоспроможності дає коефіцієнт покриття, який в економічній літературі також називають коефіцієнтом поточної ліквідності, коефіцієнтом загального покриття.

Аналіз фінансового стану підприємства починають з вивчення складу і структури майна за даними балансу. У його складі виділяються оборотні (мобільні) та необоротні (імобілізовані) кошти. Вивчається динаміка структури майна.

Аналіз динаміки складу і структури майна дозволяє встановити розмір абсолютного і відносного приросту або зменшення всього майна підприємства та окремих його видів. Зміна структури майна створює певні можливості для основної виробничої та фінансової діяльності впливає на оборотність сукупних активів. Показники структурної динаміки відображають частку кожного виду майна у загальній зміні сукупних активів, їх аналіз дозволяє зробити висновки про те, в які активи вкладено нові залучені фінансові ресурси або які активи зменшились за рахунок відпливу фінансових ресурсів.

Загальну структуру активів характеризує коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів, який розраховується за формулою:

$$K_c = (P + Z) / \Phi, \quad (1.1)$$

де, Φ - імобілізовані кошти (необоротні активи);

P - грошові кошти, розрахунки та інші активи;

Z - запаси і витрати.

У ході внутрішнього аналізу структури активів необхідно з'ясувати причини зміни коефіцієнта за аналізований період.

Важлива характеристика структури коштів підприємства - коефіцієнт майна виробничого призначення, який розраховується за формулою:

$$K_{вп} = (B_{овф} + B_{ноб} + B_{вз} + B_{нв}) / A, \quad (1.2)$$

де $K_{вп}$ - коефіцієнт майна виробничого призначення;

де $V_{овф}$ - вартість основних виробничих фондів;

$V_{нб}$ - вартість незавершеного будівництва;

$V_{вз}$ - вартість виробничих запасів;

$V_{нв}$ - вартість незавершеного виробництва.

A - активи

Нормальне значення цього коефіцієнта для промислових підприємств не менше 0,5. У разі зниження цього показника нижче критичних розмірів необхідне поповнення власного капіталу або залучення довгострокових позикових коштів для збільшення майна виробничого призначення. Таким чином, в активах балансу відображається виробничий потенціал, який необхідний для ведення основної діяльності підприємства і створює умови для інвестиційної діяльності.

Однак в умовах перехідного періоду до ринку підприємства використовують різні фінансові схеми діяльності, за яких регулярно проводяться взаємозаліки з постійними контрагентами з дебіторської та кредиторської заборгованості у значних сумах, які становлять більшу частину загальної величини активів. Через це короткочасне зменшення величини активів не завжди свідчить про погіршення фінансового стану підприємства.

Після загальної оцінки динаміки складу і структури активів підприємства необхідно детально вивчити стан, рух і причини зміни кожного виду майна. В даному контексті доцільно провести декілька видів аналізу. Доцільно розпочати з аналізу стану основних засобів і необоротних активів підприємства. Матеріально-технічна основа процесу виробництва на будь-якому підприємстві - це основні виробничі фонди. В умовах ринкової економіки початкове формування основних фондів, їхнє функціонування і розширене відтворення здійснюються за безпосередньої участі фінансів, за допомогою яких утворюються і використовуються грошові фонди цільового призначення, що опосередковують придбання, експлуатацію та відновлення засобів праці.

У момент придбання основних фондів і прийняття їх на баланс підприємства величина основних засобів кількісно збігається з вартістю основних фондів. У

подальшому, по мірі участі основних фондів у виробничому процесі, їхня вартість роздвоюється: одна частина, що дорівнює зносу, переноситься на готову продукцію, друга - виражає залишкову вартість діючих основних фондів.

Частина вартості зношених основних фондів, перенесена на готову продукцію, по мірі її реалізації поступово накопичується у грошовій формі в спеціальному амортизаційному фонді. Цей фонд формується за рахунок щорічних амортизаційних відрахувань і використовується для простого та частково для розширеного відтворення основних фондів.

На підприємстві з метою вивчення стану основних засобів за даними обліку і звітності обчислюються коефіцієнти зносу (K_3) і придатності (K_{Π}), які характеризують відповідно частку зношеної частини основних засобів:

$$K_3 = Z_{\text{оз}} / \Pi_{\text{воз}} \quad (1.3)$$

$$K_{\Pi} = 1 - K_3 \quad (1.4)$$

де $Z_{\text{оз}}$ - знос основних засобів;

$\Pi_{\text{воз}}$ - первісна (відновна) вартість основних засобів.

Ці показники обчислюються на початок і на кінець року (періоду). Збільшення коефіцієнта зносу означає погіршення стану основних засобів.

Важливе значення для оцінки стану засобів праці мають показники руху основних засобів: коефіцієнти оновлення ($K_{\text{он}}$) і вибуття ($K_{\text{виб}}$):

$$K_{\text{он}} = V_{\text{оз}} / V_{\text{кр}} \quad (1.5)$$

$$K_{\text{виб}} = -V_{\text{оз}} / V_{\text{пр}} \quad (1.6)$$

де $V_{\text{оз}}$ - вартість основних засобів, що надійшли за звітний період;

$V_{\text{оз}}$ - вартість вибулих основних засобів за звітний період;

$V_{\text{кр}}, V_{\text{пр}}$ - первісна (відновна) вартість основних засобів на початок і кінець року відповідно.

Зауважимо, що для виробництва продукції підприємству необхідні оборотні виробничі фонди, які включають виробничі запаси (сировина, матеріали, паливо,

тара тощо), залишки незавершеного виробництва і видатки майбутніх періодів. Спожиті у процесі виробництва оборотні фонди вступають у сферу обігу вже у товарній формі (у вигляді готової продукції на складі та при відвантаженні), яка потім по мірі реалізації готової продукції переходить у грошову (грошові кошти при розрахунках, грошові кошти в касі підприємства та на його рахунках у банку).

Особливу увагу при вивченні стану і структури оборотних активів підприємства приділяють аналізу стану запасів і витрат, аналізу стану розрахунків з дебіторами та аналізу руху грошових коштів.

Для оцінки структури запасів товарно-матеріальних цінностей розраховується коефіцієнт накопичення:

$$K_n = (B3 + MШП + НВ) / ГП + Т \quad (1.7)$$

де K_n - коефіцієнт накопичення;

B3 - виробничі запаси;

MШП - малоцінні і швидкозношувані предмети;

НВ - незавершене виробництво;

ГП - готова продукція;

Т - товари.

Коефіцієнт накопичення характеризує мобільність запасів і витрат, і при оптимальному варіанті він повинен бути менше 1. Дане співвідношення справедливе у тому разі, коли продукція підприємства конкурентоздатна і користується попитом[22].

Отже, серед показників, що використовуються для аналізу активів підприємства спостерігається тенденція до поділу їх на показники, що характеризують активи в цілому та ті, що окремо дають опис нематеріальних, оборотних активів.

Таким чином, на підставі проведеного дослідження можна зробити висновок, що одним з факторів забезпечення прибутковості суб'єктів господарювання є ефективне використання (включаючи аналіз і планування) фінансових ресурсів. Ефективність фінансування підприємства неабияк визначається структурою джерел

формування ресурсів, що залежать від форми власності, виду діяльності, територіального розміщення та інших факторів впливу. Очевидно, зростання частки власних фінансових ресурсів щодо позичених і залучених дає змогу зробити висновок про зростання ефективності фінансування підприємства.

Висновки до розділу 1

Головною метою управління фінансовою діяльністю підприємства є забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному і перспективному періоді. Ця мета одержує конкретне вираження в забезпеченні максимізації ринкової вартості підприємства, що реалізує кінцеві фінансові інтереси його власників.

Фінансовий менеджмент реалізує свою головну мету й основні задачі шляхом здійснення визначених функцій. Ці функції підрозділяються на дві основні групи, обумовлені комплексним змістом фінансового менеджменту:

1) функції фінансового менеджменту як керуючої системи (склад цих функцій у цілому характерний для будь-якого виду менеджменту, хоча і повинний враховувати його специфіку);

2) функції фінансового менеджменту як спеціальної області управління підприємством (склад цих функцій визначається конкретним об'єктом фінансового менеджменту).

Одним з факторів забезпечення прибутковості суб'єктів господарювання є ефективне використання (включаючи аналіз і планування) фінансових ресурсів. Ефективність фінансування підприємства неабияк визначається структурою джерел формування ресурсів, що залежать від форми власності, виду діяльності, територіального розміщення та інших факторів впливу. Очевидно, зростання частки власних фінансових ресурсів щодо позичених і залучених дає змогу зробити висновок про зростання ефективності фінансування підприємства.

При створенні підприємства статутний капітал направляється на придбання основних фондів і формування оборотних ресурсів у розмірах, необхідних для

ведення нормальної виробничо-господарської діяльності, вкладається в придбання ліцензій, патентів, ноу-хау, використання яких є важливим чинником при утворенні прибутку. Таким чином, початковий капітал інвестується у виробництво, в процесі якого створюється вартість, що виражається ціною реалізованої продукції.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ВЕРБА-1»)

2.1. Техніко-економічна характеристика ТОВ «ВЕРБА-1»

Товариство з обмеженою відповідальністю ТОВ «ВЕРБА-1» було створено 4 липня 2001 року, в м.Дніпропетровськ.

Метою діяльності підприємства, як і будь-якого комерційного, є одержання прибутків від господарської діяльності і задоволення загальнодержавних інтересів місцевих органів влади і громадськості, акціонерів товариства і наймати працівників в рамках чинного законодавства.

Основними видами діяльності підприємства є:

- видавнича діяльність,
- надання інформаційних послуг,
- послуги рекламного характеру, та інші види діяльності.

Майно Товариства складається з основних засобів та обігових коштів, а також цінностей, вартість яких відображена в балансі.

ТОВ «ВЕРБА-1» має самостійний баланс, поточний та валютний рахунки в установах банків, печатку зі своєю назвою, фірмову марку та торговий знак. Прибуток ТОВ «ВЕРБА-1» утворюється з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат і витрат на оплату праці. З балансового прибутку Товариства відраховуються передбачені законодавством України податки та інші платежі до бюджету. Чистий прибуток, одержаний після зазначених розрахунків, залишається у повному розпорядженні Товариства.

Вся робота пов'язана з веденням бухгалтерського обліку на підприємстві здійснюється бухгалтерським апаратом. Очолює бухгалтерський апарат головний бухгалтер. Головний бухгалтер несе безпосередню відповідальність за правильну організацію обліку, достовірність звітних показників. Функції кожного облікового працівника, його обов'язки, відповідальність за ведення обліку і права визначаються

службовими характеристиками і посадовими інструкціями. Головна бухгалтерія тісно взаємозв'язана з усіма виробничими підрозділами, службами й відділами підприємства, які зобов'язані своєчасно подавати їй потрібні для обліку і контролю документи, звітні відомості, а також планові, кошторисні, нормативні та інші дані. Так, від відділу кадрів бухгалтерія дістає відомості про зарахування робітників на роботу, переміщення і звільнення їх; від планово-фінансового відділу - плани, кошториси, нормативи та ін. У свою чергу бухгалтерія забезпечує оперативні відділи тією обліково-звітною інформацією, яка потрібна для їхньої роботи. Зокрема, планово-виробничому відділу вона подає матеріали для складання виробничо-фінансового плану (звітні калькуляції, відомості про залишки і рух товарно-матеріальних цінностей та ін.)

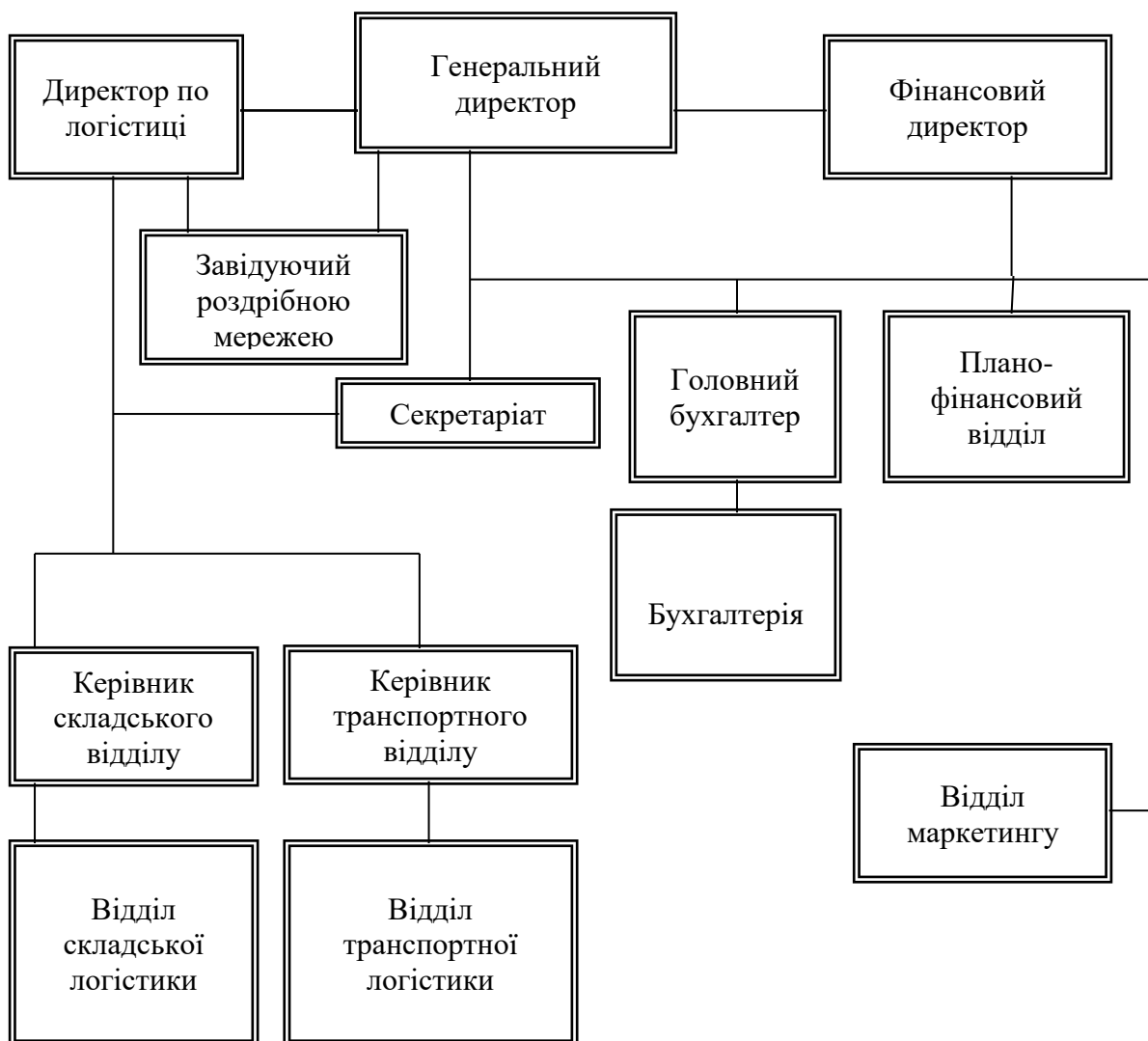

Рис.2.1. Організаційна структура управління ТОВ «ВЕРБА-1»

Разом з відділом постачання і збуту бухгалтерія виявляє непотрібні підприємству матеріальні цінності, неходові, тобто такі, що не мають попиту, виробі, повсякденно контролює операції, пов'язані з реалізацією продукції, вживає заходів щодо прискорення розрахунків з покупцями за відвантажену їм продукцію. Ці заходи сприяють виявленню додаткових резервів зростання ефективності виробництва, здійсненню суворого режиму економії, зміцненню господарського розрахунку, підвищенню рентабельності підприємства.

Проаналізуємо фінансовий стан підприємства за 2019–2021 роки. Інформаційними джерелами для оцінки фінансового стану підприємства є дані балансу за 2020 рік (Додаток А), за 2021 рік (Додаток Б), та звіти про фінансові результати, звіти про власний капітал, звіти про рух грошових коштів, а також примітки до річної звітності за 2019- 2021 роки. Під фінансовим станом підприємства розуміють ступінь забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами для здійснення ефективної господарської діяльності, а також своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями.

У ньому знаходять відображення у вартісній формі загальні результати роботи підприємства з управління фінансовими ресурсами [37; 21].

Аналіз фінансового стану підприємства здійснюється за наступними напрямками:

- аналіз майнового стану
- аналіз ліквідності та платоспроможності
- аналіз фінансової стійкості

Аналіз майнового стану підприємства здійснюється по наступних показниках:

- коефіцієнт зносу;
- коефіцієнт придатності основних засобів;
- коефіцієнт оновлення;
- коефіцієнт вибуття;
- коефіцієнт приросту основних засобів.

Розрахуємо коефіцієнт зносу, за наступною формулою:

$$K_z = \text{сума зносу ОЗ} / \text{вартість ОЗ по балансу} \quad (2.1.)$$

Виходячи з даних про результати фінансової діяльності ТОВ «ВЕРБА-1» за 2019-2021 роки, маємо наступні коефіцієнти:

$$K_{z2019} = 1116,6/2091,9 = 0,55$$

$$K_{z2020} = 1248/2210,7 = 0,59$$

$$K_{z2021} = 1365,8/2146 = 0,68$$

Коефіцієнт зносу – це рівень фізичного і морального зносу основних фондів. Коефіцієнт зносу основних засобів порівняно з 2019р. збільшився на 0,11, а порівняно з 2020 виріс на 0,07, що свідчить про збільшення зносу основних засобів, що в свою чергу означає погіршення їх стану.

Розрахуємо коефіцієнт придатності основних засобів за наступною формулою:

$$K_p = \text{залишкова вартість ОЗ} / \text{вартість ОЗ по балансу} \quad (2.2.)$$

Виходячи з даних про результати фінансової діяльності підприємства за 2019-2021 роки, маємо наступні показники:

$$K_{p2019} = 2091,9/3208,5 = 0,67$$

$$K_{p2020} = 2210,7/3459,5 = 0,66$$

$$K_{p2021} = 2146,3/3512,1 = 0,63$$

Якщо порівняти показники, ми можемо побачити, що коефіцієнт придатності зменшився в порівнянні з 2019 р. – на 0,04, а у порівнянні з 2020 – на 0,03, що свідчить про погіршення придатності основних засобів підприємства.

Наступним розрахуємо коефіцієнт оновлення основних засобів за такою формулою:

$$K_{\text{оновл.}} = \text{ОЗ, що надійшли} / \text{вартість ОЗ} \quad (2.3.)$$

Виходячи з даних про результати фінансової діяльності ТОВ «ВЕРБА-1» за 2019-2021 роки, маємо наступні значення показників:

$$K_{\text{оновл.}2019} = 145,6/2091,9 = 0,09$$

$$K_{\text{оновл.}2020} = 303,7/2210,7 = 0,16$$

$$\text{Коновл}_{2021} = 66,5/2146,3 = 0,05$$

Коефіцієнт оновлення основних засобів – рівень фізичного і морального оновлення основних фондів [13; 26] – зменшився на 0,04 у порівнянні з результатами 2019 р. і на 0,1, що говорить про загальне погіршення стану оновлення основних засобів.

Коефіцієнт вибуття основних засобів розраховується за наступною формулою:

$$\text{Квиб.} = \text{ОЗ, що вибули} / \text{вартість ОЗ} \quad (2.4.)$$

Виходячи з даних про результати фінансової діяльності підприємства за 2019-2021 роки, маємо наступні показники:

$$\text{Квиб}_{2019} = 57,5/2091,9 = 0,05$$

$$\text{Квиб}_{2020} = 52,7/2210,7 = 0,04$$

$$\text{Квиб}_{2021} = 13,9/2146,3 = 0,009$$

Коефіцієнт вибуття зменшився на 0,02 у порівнянні з 2019 роком, та на 0,02 порівняно з 2020, що також говорить про загальне старіння основних фондів підприємства.

Наступним розрахуємо коефіцієнт приросту основних засобів. Він розраховується за формулою:

$$\text{Кприр.} = \text{Введені ОЗ} - \text{вибувші ОЗ} / \text{вартість ОЗ} \quad (2.5.)$$

Виходячи з даних про результати фінансової діяльності ТОВ «ВЕРБА-1» за 2019-2021 роки, маємо наступні значення показників:

$$\text{Кприр}_{2019} = 145,6 - 57,5/2091,9 = 0,049$$

$$\text{Кприр}_{2020} = 303,7 - 52,7/2210,7 = 0,13$$

$$\text{Кприр}_{2021} = 66,5 - 13,9/2146,3 = 0,05$$

Коефіцієнт приросту основних засобів зменшився порівняно з 2019 р. – на 0,02, а у порівнянні з 2020 р. – на 0,01. Ці зміни говорять про загальне погіршення стану основних засобів і несприятливий майновий стан ТОВ «ВЕРБА-1»

За підсумками наведених розрахунків побудуємо діаграму, у якій маємо порівняти показники останніх трьох років (рис.2.1).

На рис. 2.1 ми бачимо значне зростання показників зносу та зниження придатності основних фондів. Це говорить про те, що основні засоби підприємства застарілі та потребують оновлення. Про це ж свідчить і зниження коефіцієнту оновлення основних фондів.

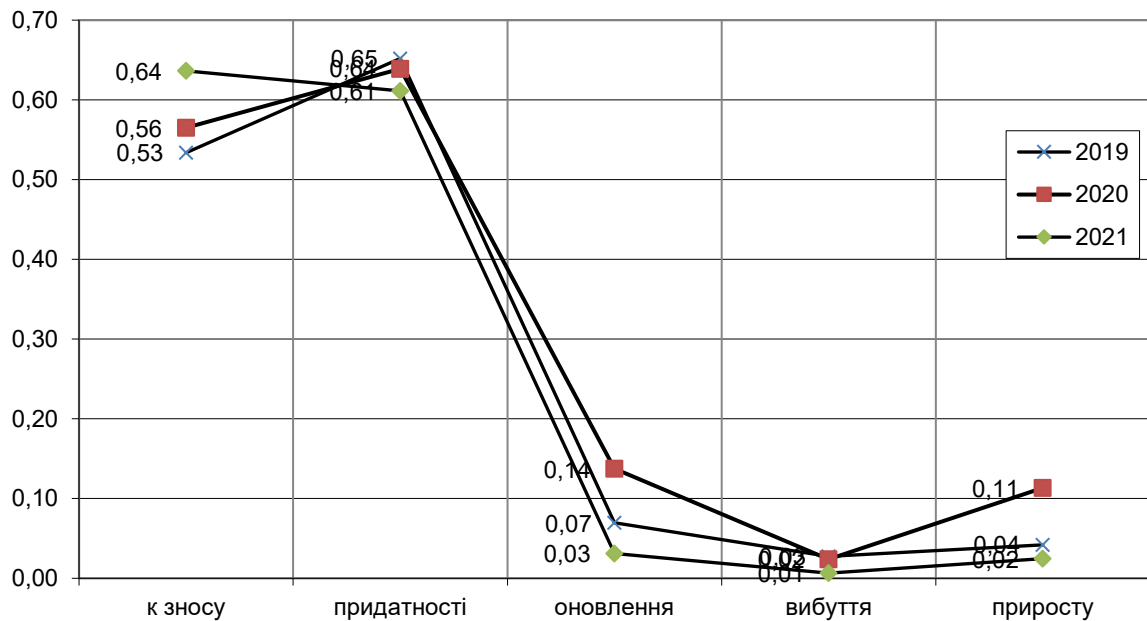

Рис. 2.2 Аналіз майнового стану ТОВ «ВЕРБА-1»

Взявши за основу наведені вище розрахунки побудуємо таблицю, у якій маємо порівняти показники останніх трьох років і виявити тенденцію щодо покращення або погіршення майнового стану підприємства (Табл.2.1)

Таблиця 2.1

Показники майнового стану підприємства ТОВ «ВЕРБА-1» за 2019-2021 р.р.

Показник	Роки			Абсолютне відхилення	
	2019	2020	2021	від показників 2019 року	від показників 2020 року
к зносу	0,53	0,56	0,64	+0,11	+0,08
к придатності	0,65	0,64	0,61	-0,04	-0,03
к оновлення	0,07	0,14	0,03	-0,04	-0,11
к вибуття	0,03	0,02	0,01	-0,02	-0,01
к приросту	0,04	0,11	0,02	-0,02	-0,09

З таблиці 2.1. бачимо, що за 2019-2021 роки на підприємстві спостерігається загальне старіння основних фондів, про що свідчить зниження показників стану основних фондів підприємства. Крім аналізу майнового стану підприємства слід також звернути особливу увагу на аналіз його ліквідності та платоспроможності. Ліквідність – це спроможність підприємства перетворювати свої активи в гроші для покриття всіх необхідних платежів по мірі настання їхнього терміну. Підприємство, оборотний капітал якого складається переважно з коштів і короткострокової дебіторської заборгованості, як правило, вважається більш ліквідним, порівняно з підприємством, оборотний капітал якого складається переважно з запасів [37;66].

Головним критерієм для визначення фінансового стану є платоспроможність підприємства. Це здатність підприємства впевнено сплачувати всі свої боргові зобов'язання згідно з встановленими строками або відповідно до договірних умов. Її можна визначати за минулий період, на якусь певну дату або як майбутню можливість розрахуватися у необхідні терміни за існуючими короткостроковими зобов'язаннями. Одним із показників ліквідності підприємства є коефіцієнт покриття, або, як його ще називають, коефіцієнт поточної ліквідності, який можна розрахувати за наступною формулою:

$$\text{Кокр.} = \text{поточні активи} / \text{поточні запаси} \quad (2.6.)$$

Виходячи з даних про результати фінансової діяльності ТОВ «ВЕРБА-1» за 2019-2021 роки, маємо наступні значення:

$$\text{Кпокр}_{2019} = 5001,3/3040,2 = 1,67$$

$$\text{Кпокр}_{2020} = 4410,9/2436,4 = 1,83$$

$$\text{Кпокр}_{2021} = 1627,8/2279,2 = 0,74$$

Коефіцієнт поточної ліквідності характеризує достатність обігових коштів для погашення боргів протягом року [13;38]. Коефіцієнт поточної ліквідності зменшився порівняно з 2019 р. на 0,93 і порівняно з 2020 р. – на 1,10. Це говорить про стале погіршення стану ліквідності ТОВ «ВЕРБА-1». Показник 2021 року < 1 , це означає, що підприємство має неліквідний баланс.

Наступним показником, що характеризує ліквідність підприємства, є

коефіцієнт абсолютної ліквідності. Його можна розрахувати за формулою:

$$\text{Ка.л.} = \text{кошти} / \text{поточні пасиви} \quad (2.7.)$$

Виходячи з даних про результати фінансової діяльності підприємства за 2019-2021 роки, маємо наступні значення коефіцієнтів:

$$\text{Ка.л.}_{2019} = (10,4+0,2)/3040,2 = 0,005$$

$$\text{Ка.л.}_{2020} = (26,6+0,1)/2436,4 = 0,019$$

$$\text{Ка.л.}_{2021} = 337,5/2279,2 = 0,17$$

Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризує готовність підприємства негайно ліквідувати короткострокову заборгованість. Якщо порівняти коефіцієнти абсолютної ліквідності ТОВ «ВЕРБА-1» за 2019-2021 роки, можна побачити, що на протязі цих років коефіцієнт хоча і збільшився на 0,147, але все ще є нижчим за норму (має бути від 0,2 до 0,35).

Далі розрахуємо коефіцієнт швидкої ліквідності за формулою:

$$\text{Кш.л.} = \text{поточні активи-запаси} / \text{поточні пасиви} \quad (2.8.)$$

Виходячи з даних про результати фінансової діяльності ТОВ «ВЕРБА-1» за 2019-2021 роки, отримаємо наступні значення:

$$\text{Кш.л.}_{2019} = (5001,3 - (601 + 3768,9))/3040,2 = 0,23$$

$$\text{Кш.л.}_{2020} = (4410,9 - (805,3 + 3146,1))/2436,4 = 0,199$$

$$\text{Кш.л.}_{2021} = (1627 - (361,4 + 490,9))/2279,2 = 0,36$$

Коефіцієнт швидкої ліквідності демонструє, скільки одиниць найбільш ліквідних активів припадає на одиницю термінових боргів. Якщо порівняти ці показники за 2019-2021 роки, можна побачити, що порівняно з 2019 роком коефіцієнт збільшився на 0,13, а порівняно з 2020 – на 0,15. Це говорить про позитивні зміни, але коефіцієнт все ще не відповідає нормам (має бути від 0,7 до 0,8).

Такий показник, як частка обігових коштів в активах, характеризує обіговість коштів підприємства і розраховується за наступною формулою:

$$\text{Чо.к.} = \text{обігові кошти} / \text{активи} \quad (2.9.)$$

Проведемо розрахунки та виходячи з даних про результати фінансової діяльності підприємства за 2013-2020 роки, отримаємо наступні результати:

$$\text{Чо.к.}_{2019} = 5001,3/7296,5 = 0,71$$

$$\text{Чо.к.}_{2020} = 4410,9/9861,3 = 0,5$$

$$\text{Чо.к.}_{2021} = 1627,9/7332,7 = 0,25$$

За даними розрахунків можемо зробити висновок, що частка обігових коштів в активах зменшилася у порівнянні з 2019 р. – на 0,46, а порівняно з 2020 р. – на 0,23. Це говорить про зниження обіговості коштів.

Далі розрахуємо коефіцієнт платоспроможності за формулою:

$$\text{Кплат.} = \text{власний капітал/сума активів} \quad (2.10.)$$

Виходячи з даних про результати фінансової діяльності підприємства за 2019-2021 роки, маємо наступні значення коефіцієнтів:

$$\text{Кплат}_{2019} = -3701,4/7296,5 = -0,53$$

$$\text{Кплат}_{2020} = 911,6/9861,3 = 0,11$$

$$\text{Кплат}_{2021} = 2670,5/7332,7 = 0,39$$

Коефіцієнт платоспроможності збільшився порівняно з 2019 р. на 0,87, а у порівнянні з 2020 р. – на 0,27. Ці дані говорять про значне покращення платоспроможності підприємства, тобто підвищення здатності підприємства розраховуватися за своїми зобов'язаннями. Показники ліквідності важливі не тільки для керівників і фінансових працівників підприємства, але становлять інтерес для різних користувачів інформації: коефіцієнт абсолютної ліквідності – для постачальників сировини і матеріалів, коефіцієнт швидкої ліквідності – для банків; коефіцієнт покриття – для покупців, власників акцій і облігацій підприємства. За результатами наведених вище розрахунків побудуємо таблицю, на якій візуально порівняємо значення коефіцієнтів за 2013 – 2020 роки (табл. 2.2).

За даними таблиці 2.2 ми можемо бачити, що на тлі погіршення показників обіговості та покриття, спостерігається відносна стабільність показників абсолютної та швидкої ліквідності.

Також спостерігається підвищення показників ліквідності підприємства та

його платоспроможності.

Таблиця 2.2

Показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «ВЕРБА-1» за 2019-2021 р.р.

Показник	Роки			Абсолютне відхилення	
	2019	2020	2021	від показників 2019 року	від показників 2020 року
к покриття	1,65	1,81	0,71	-0,94	-1,10
к абсолютної ліквідності	0,003	0,01	0,15	+0,147	+0,14
к швидкої ліквідності	0,21	0,19	0,34	+0,13	+0,15
частка обігових коштів в активах	0,69	0,45	0,22	-0,46	-0,23
к платоспроможності	-0,51	0,09	0,36	+0,87	+0,27

Запорукою діяльності підприємства й основою його розвитку в конкурентному середовищі є стабільність (стійкість). На неї впливають різні чинники – як внутрішні, так і зовнішні:

- виробництво дешевої продукції та надання послуг, які мають попит; міцне становище підприємства на ринку;
- високий рівень матеріально-технічного забезпечення виробництва і застосування передових технологій;
- налагодженість економічних зв'язків із партнерами;
- ритмічність кругообігу засобів;
- ефективність господарських і фінансових операцій;
- незначний ступінь ризику в процесі здійснення виробничої і фінансової діяльності тощо.

Аналіз фінансової стійкості здійснюється за наступними показниками:

- коефіцієнт фінансової незалежності (автономії);
- коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами;
- маневреність робочого капіталу;
- маневреність власних обігових коштів;

- коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів;
- коефіцієнт покриття запасів.

Щоб проаналізувати фінансову стійкість ТОВ «ВЕРБА-1» розрахуємо коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) за формулою:

$$\text{Кавт.} = \text{Власний капітал/пасиви} \quad (2.11)$$

Виходячи з даних про результати фінансової діяльності ТОВ «ВЕРБА-1» за 2019-2021 роки, отримаємо наступні значення:

$$\text{Кавт}_{2019} = (-3701,4)/7296,5 = -0,54$$

$$\text{Кавт}_{2020} = (911,6)/9861,3 = 0,11$$

$$\text{Кавт}_{2021} = (2670,5)/7332,7 = 0,39$$

Коефіцієнт автономії характеризує можливість підприємства виконати зовнішні зобов'язання за рахунок власних активів, тобто його незалежність від позикових джерел.

Щодо коефіцієнта автономії, то у порівнянні з 2019 р. він збільшився на 0,87, а порівняно з 2020 р. – на 0,27, що говорить про деяке підвищення фінансової незалежності підприємства.

Далі розрахуємо коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами за наступною формулою:

$$\text{Кзвк} = \text{власні обігові кошти} / \text{оборотні активи} \quad (2.12)$$

Виходячи з даних про результати фінансової діяльності підприємства за 2019-2021 роки, маємо такі показники:

$$\text{Кзвк}_{2019} = (-3701,4+7957,7-2282,1)/(5001,3+13,1) = 0,41$$

$$\text{Кзвк}_{2020} = (911,6+6513,3-5436,7)/(4410,9+13,7) = 0,47$$

$$\text{Кзвк}_{2021} = (2670,5+2383-5691,8)/(1627,8+13,1) = -0,41$$

Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами – це абсолютна можливість перетворення активів у ліквідні кошти. У порівнянні з 2019 роком цей показник зменшився на 0,78, а у порівнянні з 2021 роком – на 0,84. Це говорить про загальну неліквідність майна підприємства.

Маневреність робочого капіталу теж є важливим показником у системі аналізу фінансової стійкості підприємства. Розрахуємо його за формулою:

$$\text{Мрк} = \text{запаси} / \text{робочий капітал} \quad (2.13)$$

Виходячи з даних про результати фінансової діяльності ТОВ «ВЕРБА-1» за 2019-2021 роки, отримаємо наступні значення:

$$\text{Мрк}_{2019} = (601+3768,9)/(5001,3+13,1-3040,2) = 2,314$$

$$\text{Мрк}_{2020} = (805,3+3146,1)/(4410,9+13,7-2436,4) = 1,993$$

$$\text{Мрк}_{2021} = (361,4+490,9)/(1627,8+13,1-2279,2) = -1,435$$

Цей коефіцієнт означає частку запасів, тобто матеріальних, виробничих активів у власних обігових коштах .

Збільшення запасів призводить до уповільнення оборотності обігових коштів, в умовах інфляції – до залучення дорогих кредитів, що зменшує платоспроможність підприємства.

В даному випадку, зменшення коефіцієнту, порівняно з 2019 роком на 3,55, а порівняно з 2020 роком на 3,32, свідчить про позитивні зміни в сфері оборотності обігових коштів підприємства.

Далі розрахуємо показники маневреності власних обігових коштів за такою формулою:

$$\text{Мвок} = \text{кошти} / \text{власні обігові кошти} \quad (2.14)$$

Виходячи з даних про результати фінансової діяльності підприємства за 2019-2021 роки, отримаємо такі показники:

$$\text{Мвок}_{2019} = (10,4+0,2)/(-3701,4+7957,7-2282,1) = 0,007$$

$$\text{Мвок}_{2020} = (26,6+0,1)/(911,6+6513,3-5436,7) = 0,015$$

$$\text{Мвок}_{2021} = (337,5)/(2670,5+2383-5691,8) = -0,531$$

Маневреність власних обігових коштів означає частку абсолютно ліквідних активів у власних обігових коштах. За даними розрахунків спостерігається зменшення цього показника порівняно зі значенням 2019 року на 0,53, а у порівнянні з 2020 роком – на 0,54, що свідчить про негативну тенденцію стану маневреності

обігових коштів.

Для подальшого аналізу фінансової стійкості підприємства розрахуємо коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів за наступною формулою:

$$K_{\text{зап}} = \text{власні обігові кошти} / \text{запаси} \quad (2.15)$$

Виходячи з даних про результати фінансової діяльності ТОВ «ВЕРБА-1» за 2019-2021 роки, отримаємо наступні значення:

$$K_{\text{зап}2019} = (-3701,4+7957,7-2282,1)/(601+3768,9) = 0,45$$

$$K_{\text{зап}2020} = (911,6+6513,3-5436,7)/(805,3+3146,1) = 0,50$$

$$K_{\text{зап}2021} = (2670,5+2383-5691,8)/(361,4+490,9) = -0,77$$

Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів демонструє, наскільки запаси, що мають найменшу ліквідність у складі оборотних активів, забезпечені довгостроковими стабільними джерелами фінансування.

За даними наших розрахунків цей коефіцієнт порівняно з 2019 роком зменшився на 1,20, і порівняно з 2020 роком – на 1,25, що говорить про погану забезпеченість підприємства обіговими коштами.

Далі ми можемо розрахувати коефіцієнт покриття запасів за наступною формулою:

$$K_{\text{пз}} = \text{„Нормальні” джерела покриття запасів} / \text{запаси} \quad (2.16)$$

Виходячи з даних про результати фінансової діяльності ТОВ «ВЕРБА-1» за 2019-2021 роки, отримаємо наступні цифри:

$$K_{\text{пз}2019} = (-3701,4+7957,7-2282,1+33,6+2131,2+2,6)/(601+3768,9) = 0,97$$

$$K_{\text{пз}2020} = (911,6+6513,3-5436,7+1562,7+0,6)/(805,3+3146,1) = 0,93$$

$$K_{\text{пз}2021} = (2670,5+2383,0-5691,8+1369,3+91,9)/(361,4+490,9) = 0,99$$

Коефіцієнт покриття запасів порівняно з 2019 роком збільшився на 0,02, а порівняно з 2020 роком – на 0,07, що означає позитивну тенденцію.

За результатами наведених розрахунків побудуємо таблицю, на якій візуально спів ставимо зазначені вище показники (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Показники фінансової стійкості ТОВ «ВЕРБА-1» за 2019-2021 р.р.

Показник	Роки			Абсолютне відхилення	
	2019	2020	2021	від показників 2019 року	від показників 2020 року
Коефіцієнт автономії	-0,51	0,09	0,36	+0,87	+0,27
Забезпечення оборотних активів власними коштами	0,39	0,45	-0,39	-0,78	-0,84
Маневреність робочого капіталу	2,21	1,99	-1,34	-3,55	-3,33
Маневреність власних обігових коштів	0,005	0,01	-0,53	-0,54	-0,54
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	0,45	0,50	-0,75	-1,20	-1,25
Коефіцієнт покриття запасів	0,95	0,90	0,97	+0,02	+0,07

Згідно даних таблиці 2.3 ми можемо спостерігати тенденцію зниження показників фінансової стійкості ТОВ «ВЕРБА-1» та загального погіршення його фінансового стану. Загалом, за даними проведених розрахунків, маємо зробити певні висновки, щодо фінансового стану ТОВ «ВЕРБА-1». Про негативний стан свідчить високий рівень зносу основних засобів, який значно перевищує нормативне значення. Підприємству доцільно було б продати частину основних засобів, оскільки вони вже застарілі, та на отримані кошти закупити нове, більш досконале обладнання.

Результати аналізу основних показників діяльності підприємства за 2019-2021 роки свідчать про незадовільне становище підприємства. Це обумовлено, перш за все, моральним застарінням основних засобів, недостатнім забезпеченням виробництва власними обіговими коштами, не конкурентоспроможністю продукції, заборгованістю підприємства перед постачальниками та бюджетом. Зараз діяльність підприємства орієнтована на розширення зв'язків із зарубіжними партнерами, що дасть змогу за рахунок надходження валютних коштів поліпшити і стабілізувати фінансовий стан підприємства. За 2019-2021 роки підприємство має не досить високий рівень ліквідності підприємства за період, що аналізується. Це, звичайно, свідчить про нестабільне фінансове становище підприємства на протязі даного

періоду.

Згідно отриманим даним, коефіцієнт абсолютної ліквідності в 2019 році дорівнював 0,003, а в 2021 році зріс до 0,15. Його значення свідчить про те, що 15% короткострокової заборгованості підприємство може погасити негайно. Коефіцієнт миттєвої ліквідності теж має низьке значення, яке в декілька разів нижче оптимального. В 2021 році цей показник трохи збільшився і становив 0,34. Це зумовлено збільшенням дебіторської заборгованості. А оскільки даний коефіцієнт має вирішальне значення для банків, так як характеризує ступінь надійності підприємства при поверненні кредитів, тенденція до збільшення свідчить на користь підприємству.

Отже, як бачимо, показники абсолютної і миттєвої ліквідності набагато нижчі нормативних значень. Це викликано перевищенням темпів росту поточної заборгованості темпів росту ліквідних коштів підприємства. За даними наших розрахунків підприємство має неліквідний баланс. На жаль, високі показники загальної ліквідності свідчать не про стабільний фінансовий стан підприємства і про ефективність його діяльності, а про наявність у підприємства понаднормативних виробничих запасів, що не є позитивною рисою при аналізі фінансового стану підприємства.

Загальний коефіцієнт покриття підприємства на протязі всього періоду, що аналізується, залишався досить низьким і не відповідав нормативному значенню. Таким чином, не можна стверджувати про ліквідність і платоспроможність ТОВ «ВЕРБА-1». Через брак ліквідних коштів підприємство не здатне покрити короткострокових зобов'язань. Причинами нестачі ліквідних оборотних засобів є збитковість діяльності підприємства, що веде до нестачі власних джерел для самофінансування, а також відволікання коштів у дебіторську заборгованість.

Показники фінансової стійкості підприємства не відповідають нормативному значенню.

Таким чином, ТОВ «ВЕРБА-1» має нестійке фінансове становище. З одного боку, підприємство має недостатньо високу частку власних коштів в загальній сумі джерел їх формування і досить низький рівень незалежності від зовнішнього

фінансування, і з другого боку, цих коштів не вистачає для того, щоб забезпечити ними виробничі запаси і затрати підприємства.

2.2. Оцінка ефективності формування фінансових активів підприємства

Проаналізуємо джерела формування фінансових активів ТОВ «ВЕРБА-1» згідно їх класифікації. По-перше, необхідно проаналізувати показники використання капіталу.

Відомо, що капітал у цілому є сумою коштів, основних фондів, нематеріальних активів. Поняття "капітал" звичайно асоціюється з поняттям "власність". У момент створення підприємства його стартовий капітал втілюється в активах, інвестованих засновниками, і становить вартість майна підприємства. Підприємство створюється для здійснення підприємницької діяльності і в процесі цієї діяльності використовує як власний капітал, так і позичкові кошти. Сума власного капіталу підприємства визначається як різниця між вартістю майна та борговими зобов'язаннями.

За даними балансу ТОВ «ВЕРБА-1» сума власного капіталу підприємства у 2019 – 2021 роках становила:

Сум. вл. кап. 2019 = -3701,4

Сум. вл. кап. 2020 = 911,6

Сум. вл. кап. 2021 = 2670,5

Далі аналізують уже суто власний капітал, тобто вивчають причини його зміни протягом звітного періоду.

Такий аналіз здійснюється на основі "Звіту про власний капітал", ф. 4 (Додатки А-Г). Для проведення аналізу необхідно передовсім ознайомитися зі змістом окремих складових власного капіталу і детально вивчити зміст кожної статті форми 4 "Звіт про власний капітал".

Розглянувши зміст статей звіту про власний капітал, необхідно проаналізувати рух власного капіталу підприємства за звітний період, розрахувати та проаналізувати основні показники цього руху. Аналізуючи власний капітал, необхідно звернути

увагу на співвідношення коефіцієнтів надходження й використання капіталу. Коли значення коефіцієнтів надходження більші, ніж коефіцієнтів використання, то це означає, що на підприємстві відбувається процес нарощування власного капіталу, і навпаки.

Наступним етапом аналізу використання капіталу є аналіз ефективності його використання. Ефективність капіталу найліпше характеризується його рентабельністю. Рівень рентабельності капіталу (РРК) вимірюється відношенням чистого прибутку до величини капіталу. З метою аналізу рентабельності капіталу складається аналітична таблиця, яка дає можливість визначити загальні зміни рентабельності капіталу і розрахувати вплив основних факторів на ці зміни.

$$\text{РРК} = \text{чистий прибуток} / \text{величина капіталу} * 100\% \quad (2.17)$$

Розрахуємо цей показник виходячи з даних фінансової звітності нашого підприємства, та отримаємо наступні величини:

$$\text{РРК}_{2019} = 400,5 / -3701,4 * 100\% = -11\%$$

$$\text{РРК}_{2020} = 358,6 / 911,6 * 100\% = 39\%$$

$$\text{РРК}_{2021} = 317,7 / 2670,5 * 100\% = 12\%$$

Цей показник визначає величину прибутку, що його одержують з кожної гривні, вкладеної в підприємство.

Рівень рентабельності капіталу підприємства порівняно з 2019 р. збільшився на 23%, а у порівнянні з 2020 р. знову зменшився, на 27%. Ці зміни говорять про стале зниження рентабельності капіталу підприємства. Основу першої частини власного капіталу підприємства складає його статутний капітал. Другу частину власного капіталу представляють додатково вкладений капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток і деякі інші його види. Формування власного капіталу підприємства підлягає двом основним цілям:

- Формуванню за рахунок власного капіталу необхідного обсягу поза оборотних активів. Сума власного капіталу підприємства, авансована в різноманітні види його поза оборотних активів (основні кошти; нематеріальні активи; незавершені будівництва; довгострокові фінансові інвестиції й ін.), характеризується терміном

власний основний капітал.

- Визначення загальної потреби у власних фінансових ресурсах.

Формування за рахунок власного капіталу визначеного обсягу оборотних активів. Сума власного капіталу, авансована в різноманітні види його оборотних активів (запаси сировини, матеріалів і напівфабрикатів; обсяг незавершеного виробництва; запаси готової продукції; поточну дебіторську заборгованість; грошові активи й ін.), характеризується терміном власний оборотний капітал.

Суму власного оборотного капіталу підприємства розраховують по наступній формулі:

$$СВок = \text{власний капітал} + \text{довгострокові зобов'язання} - \text{необоротні активи} \quad (2.18)$$

Розрахуємо цей показник виходячи з даних фінансової звітності нашого підприємства за 2019-2021 роки, та отримаємо наступні величини:

$$СВок_{2019} = -3701,4 + 7957,7 - 2282,1 = 1974,20$$

$$СВок_{2020} = 911,6 + 6513,3 - 5436,7 = 1988,2$$

$$СВок_{2021} = 2670,5 + 2383 - 5691,8 = -638,30$$

Керування власним капіталом зв'язане не тільки з забезпеченням ефективного використання вже накопиченої його частини, але і з формуванням власних фінансових ресурсів, що забезпечують майбутній розвиток підприємства. У процесі керування формуванням власних фінансових ресурсів вони класифікуються по джерелах цього формування.

Проаналізуємо склад та структуру власного капіталу підприємства (табл. 2.4). У 2019 році сума власного капіталу підприємства складала -3701,4 тис. грн., у тому числі 4800,9 тис. грн. статутного фонду, 136,9 тис. грн. додаткового вкладеного капіталу.

Нерозподілений прибуток у цьому році становив -4324,7 тис. грн., а неоплачений капітал – -4314,5 тис. грн. Таким чином, у 2019 році діяльність ТОВ «ВЕРБА-1» була збитковою. У 2020 році сума статутного капіталу підприємства становила також 4800,9 тис. грн., а сума додаткового вкладеного капіталу – 136,9 тис. грн. Натомість збільшилася сума нерозподіленого прибутку, яка дорівнює -3894,9

тис. грн., та сума неоплаченого капіталу, яка у 2020 році становить -131,3. Загалом, власний капітал підприємства у 2020 році становив 911,6 тис. грн., то ж ми можемо спостерігати покращення забезпеченості ТОВ «ВЕРБА-1» власними фінансовими ресурсами. Щодо стану власних фінансових ресурсів у 2021 році, ми можемо спостерігати збільшення суми статутного фонду, який складає вже 8000 тис. грн., що на 3199,1 тис. грн. більше, ніж у попередні роки. Залишилася незмінною сума додаткового вкладеного капіталу – 136,9 тис. грн. Але знов дещо збільшилися сума нерозподіленого прибутку, яка дорівнює -3666,9 тис. грн. та сума неоплаченого капіталу – -1799,5 тис. грн.

За 2019-2021 роки спостерігається збільшення суми статутного капіталу підприємства. Порівняно з 2019 та 2021 роками статутний капітал збільшився на 3199,1 тис. грн., або на 66,64%. У 2020 році сума власного капіталу підприємства перестала бути від'ємною, що свідчить про позитивні тенденції у роботі підприємства. За результатами розрахунків, наведеними у таблиці 2.4 ми можемо бачити, що сума додаткового вкладеного капіталу не змінювалася протягом 2019-2021 років становила 136,9 тис. грн. За даними таблиці 2.4 у 2021 році дещо збільшується сума нерозподіленого прибутку: на 657,8 тис. грн. (або на 15,21%) порівняно з 2019 роком, та на 228 тис. грн. (або 5,85%) порівняно з 2020 роком, але цифра все ще залишається від'ємною, що свідчить про те, що підприємство отримує збитки.

Сума неоплаченого капіталу у 2021 році порівняно з 2020 роком збільшується на 2515,0 тис. грн., а у порівнянні з 2019 роком знову зменшується на 1668,2 тис. грн. Якщо розглянути темпи зростання власного капіталу ТОВ «ВЕРБА-1», то можна побачити, що у 2021 році сума статутного капіталу зросла в 1,67 разів у порівнянні з 2019 та 2021 роками. Сума додаткового вкладеного залишилася незмінною. У складі внутрішніх джерел формування власних фінансових ресурсів основне місце належить прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства, — він формує переважну частину його власних фінансових ресурсів. За результатами фінансової звітності проаналізуємо прибуток ТОВ «ВЕРБА-1» за 2019-2021 роки (табл. 2.5)

Аналіз фінансових результатів ТОВ «ВЕРБА-1» за 2019-2021 роки

Показник	Роки			Абсолютне відхилення	
	2019	2020	2021	від показників 2019 року	від показників 2020 року
Фінансові результати від операційної діяльності	1007,2	563,9	391	-616,2	-172,9
Інші доходи	79,5	79,2	100,2	+20,7	+21
Фінансові витрати	-646,8	-224,2	-144,1	+502,7	+80,1
Інші витрати	-39,4	-60,3	-29,4	+10	+30,9
Фінансові результати до оподаткування	400,5	358,6	317,7	-82,8	-40,9
Податок на прибуток	-	-	-87,2	-87,2	-87,2
Чистий прибуток	400,5	358,6	230,5	-170	-128,1

За даними звіту про фінансові результати ТОВ «ВЕРБА-1» за 2019-2021 р.р. ми можемо побачити, що у 2019 році підприємство мало прибуток у розмірі 400,5 тис. грн., у 2020 році прибуток підприємства склав 358,6 тис. грн., а у 2021 році – 317,7 тис. грн. Ці зміни говорять про те, що кризове становище, яке було зумовлене збитковістю діяльності ТОВ «ВЕРБА-1», продовжує погіршуватися. На рис. 2.3 ми можемо дослідити тенденцію зниження суми чистого прибутку підприємства за досліджуваний період.

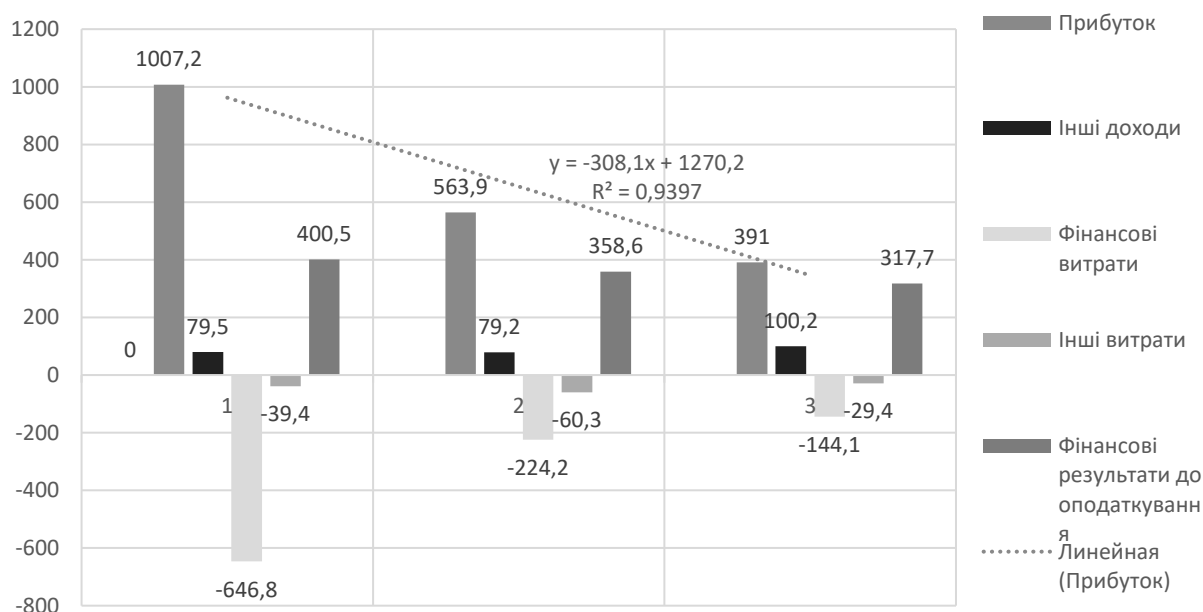

Рис. 2.3 Чистий прибуток ТОВ «ВЕРБА-1» за 2019-2021 роки.

Якщо порівняти суми чистого прибутку підприємства, то можна побачити, що сума чистого прибутку порівняно з 2019 роком зменшилася на 170 тис. грн., а у порівнянні з 2020 роком – зменшилася на 128,1 тис. грн. Така ситуація означає зниження прибутковості ТОВ «ВЕРБА-1» та погіршення стану забезпеченості його власними фінансовими ресурсами.

Визначену роль у складі внутрішніх джерел відіграють також амортизаційні відрахування, хоча суму власного капіталу підприємства вони не збільшують.

Амортизаційні відрахування за даними балансу підприємства становили:

$$A_{2019} = 171,4$$

$$A_{2020} = 153,2$$

$$A_{2021} = 120,9$$

Розрахуємо відношення амортизаційних відрахувань до первісної вартості основних засобів:

$$AOZ_{2019} = 171,4/3208,5 = 0,05$$

$$AOZ_{2020} = 153,2/3459,5 = 0,045$$

$$AOZ_{2021} = 120,9/3512,1 = 0,04$$

Відношення амортизаційних коштів до вартості основних засобів у 2021 році порівняно з 2019 р. зменшилося на 0,01, а порівняно з 2020 – на 0,005. Зменшення цих коефіцієнтів свідчить про погіршення процесу самофінансування підприємства.

Інші внутрішні джерела не грають помітної ролі у формуванні власних фінансових ресурсів підприємства. У складі зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів основне місце належить залученню підприємством додаткового пайового або акціонерного капіталу. Для окремих підприємств одним із зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів може бути надана їм безоплатна фінансова допомога (як правило, така допомога надається лише окремим державним підприємствам різного рівня). ТОВ «ВЕРБА-1» такої допомоги не отримує, тому що є підприємством приватної форми власності.

У число інших зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів входять безкоштовно передані підприємству матеріальні і нематеріальні активи, що включаються до складу його балансу. За даними наведених вище розрахунків ми

можемо зробити висновок, що стан забезпеченості підприємства власними фінансовими ресурсами є незадовільним. З одного боку, за період, що аналізується, збільшився власний капітал підприємства, підвищилися показники використання власного капіталу, також збільшилася величина прибутку підприємства за 2019-2021 роки, збільшилися амортизаційні відрахування, а з іншого боку власних ресурсів підприємства все ще вкрай недостатньо для забезпечення його потреб. Збільшення власного капіталу підприємства зв'язано в першу чергу з керуванням формуванням його власних фінансових ресурсів. Основною задачею цього керування є забезпечення необхідного рівня самофінансування розвитку господарської діяльності підприємства в майбутньому періоді.

2.3 Оцінка ефективності самофінансування підприємства

Обов'язковою умовою успішної господарської діяльності підприємств в умовах ринкової економіки є самофінансування. Цей принцип базується на повній окупності витрат по виробництву продукції і поширенню виробничо-технічної бази підприємства. Він означає, що кожне підприємство покриває свої поточні і капітальні витрати за рахунок власних джерел. Господарська діяльність підприємства нерозривно пов'язана з його фінансовою діяльністю. Підприємство самостійно фінансує всі напрямки своїх витрат відповідно до виробничих планів, розпоряджається наявними фінансовими ресурсами, інвестуючи їх у виробництво продукції з метою одержання прибутку. Задля повноти аналізу формування власних фінансових ресурсів підприємства ми маємо обчислити показники, що характеризують рівень його самофінансування.

Рівень самофінансування розраховується за допомогою наступних коефіцієнтів:

- коефіцієнт фінансової стійкості;
- коефіцієнт самофінансування;
- коефіцієнт стійкості процесу самофінансування;

- рентабельність процесу самофінансування;
- коефіцієнт незалежності;
- коефіцієнт маневреності.

По-перше, розрахуємо коефіцієнт фінансової стійкості (Кс) - це співвідношення власних і запозичених коштів. Він обчислюється за наступною формулою:

$$K_c = \frac{\text{власні кошти}}{\text{позикові кошти} + \text{кредиторська заборгованість}} \quad (2.20)$$

Розрахуємо цей показник на основі даних фінансової звітності ТОВ «ВЕРБА-1» за 2019-2021 роки та отримаємо наступні результати:

$$K_{c2019} = -3701,4 / (7957,7 + 3040,2) = -0,34$$

$$K_{c2020} = 911,6 / (6513,3 + 2436,4) = 0,10$$

$$K_{c2021} = 2670,5 / (2383 + 2279,2) = 0,57$$

Чим вища величина даного коефіцієнта, тим стійкіший фінансовий стан підприємства. За даними наших розрахунків, ми можемо спостерігати підвищення коефіцієнта фінансової стійкості та покращення стану фінансової стійкості підприємства. Далі можемо розрахувати коефіцієнт самофінансування (Ксф), який обчислюється за такою формулою:

$$K_{cf} = \frac{\text{прибуток, направлений у фонд нагромадження} + \text{амортизаційні відрахування}}{\text{позикові кошти} + \text{кредиторська заборгованість}} \quad (2.21)$$

Даний коефіцієнт показує співвідношення джерел фінансових ресурсів, тобто у скільки разів власні джерела перевищують запозичені кошти. Коефіцієнт самофінансування характеризує деякий запас фінансової міцності підприємства. Чим більша величина цього коефіцієнта, тим вище рівень самофінансування. Щодо підприємства ТОВ «ВЕРБА-1», то воно не має фонду нагромадження, тому в числівнику формули будуть лише амортизаційні відрахування.

$$K_{cf2019} = 169,4 / (7957,7 + 3040,2) = 0,02$$

$$K_{cf2020} = 151,2 / (6513,3 + 2436,4) = 0,02$$

$$K_{cf2021} = 130,9 / (2383 + 2279,2) = 0,03$$

Результати розрахунків показують, що порівняно з 2019 роком показник самофінансування збільшився на 0,01, і порівняно з 2020 роком – на 0,01, що в свою чергу свідчить про незначне покращення стану самофінансування ТОВ «ВЕРБА-1». Наступний показник - коефіцієнт стійкості процесу самофінансування (К), що обчислюється за формулою:

$$K = \frac{\text{прибуток, направлений у фонд нагромадження} + \text{амортизаційні відрахування}}{\text{власні кошти}} \quad (2.22)$$

Цей коефіцієнт показує частку власних коштів, направлених на розширене фінансування. Чим вища величина даного коефіцієнта, тим сталіший процес самофінансування на підприємстві.

$$K_{2019} = 169,4 / -3701,4 = -0,05$$

$$K_{2020} = 151,2 / 911,6 = 0,17$$

$$K_{2021} = 130,9 / 2670,5 = 0,05$$

Наведені вище розрахунки демонструють нестабільність процесу самофінансування підприємства. В порівнянні з 2019 роком коефіцієнт стійкості процесу самофінансування збільшився на 0,01, а порівняно з 2020 роком знову значно зменшився - на 0,12.

Далі розрахуємо рентабельність процесу самофінансування (Р), що обчислюється за наступною формулою:

$$P = \frac{A + Чп}{Вк} * 100\% \quad (2.23)$$

де А – амортизаційні відрахування;

Чп – чистий прибуток;

Вк – власні кошти.

Рентабельність процесу самофінансування є не що інше, як рентабельність використання власних коштів. Рівень рентабельності показує величину сукупного чистого доходу, отриманого з 1 грн. вкладених власних фінансових ресурсів, котра потім може бути використана на самофінансування.

Розрахуємо цей показник на основі даних фінансової звітності ТОВ «ВЕРБА-

1» за 2019-2021 роки та отримаємо наступні результати:

$$P_{2019} = (169,4+400,5)/-3701,4*100\% = -17\%$$

$$P_{2020} = (151,2+358,6)/911,6*100\% = 53\%$$

$$P_{2021} = (130,9+230,5)/2670,5*100\% = 17\%$$

За наведеними розрахунками, показники рентабельності процесу самофінансування теж є нестабільними: порівняно з 2019 роком рентабельність процесу самофінансування збільшилася на 29%, а порівняно з 2020 роком знов зменшилася на 42%.

Наступний показник - коефіцієнт незалежності (Кн), що розраховується за такою формулою:

$$Кн = \text{Джерела власних засобів} / \text{валюта балансу} \quad (2.24)$$

Коефіцієнт незалежності характеризує частку власних джерел у загальному обсязі капіталу.

$$Кн_{2019} = -3701,4/7296,5 = -0,53$$

$$Кн_{2020} = 911,6/9861,3 = 0,11$$

$$Кн_{2021} = 2670,5/7332,7 = 0,38$$

За цим показником спостерігається тенденція збільшення. В порівнянні з 2019 роком коефіцієнт незалежності збільшився на 0,87, а порівняно з 2020 роком – на 0,27. Це свідчить про збільшення частки власних джерел у загальному обсязі капіталу підприємства, тобто покращення стану його самофінансування.

Іншим показником, що характеризує використання власних коштів підприємства, є оборотний капітал, що визначається як різниця поточних витрат і короткострокових зобов'язань. Іншими словами, підприємство має оборотний капітал доти, доки поточні активи перевищують короткострокові зобов'язання (або в цілому доти, поки воно ліквідне). У цьому зв'язку корисно визначити, яка частина власних джерел коштів вкладена у найбільш мобільні активи. Для цього розраховується так званий коефіцієнт маневреності (Км). Він розраховується за наступною формулою:

$$K_m = \text{Оборотний капітал} / \text{джерела власних засобів} \quad (2.25)$$

Розрахуємо цей показник на основі даних фінансової звітності підприємства за 2019-2021 роки та отримаємо такі результати:

$$K_{m2019} = 5001,3/7296,5 = 0,71$$

$$K_{m2020} = 4410,9/9861,3 = 0,47$$

$$K_{m2021} = 1627,8/7332,7 = 0,25$$

Згрупуємо розраховані показники самофінансування в таблицю (Табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Показники самофінансування ТОВ «ВЕРБА-1» за 2019-2021 р.р.

Показник	Роки			Абсолютне відхилення	
	2019	2020	2021	від показників 2019 року	від показників 2020 року
к фінансової стійкості	-0,34	0,10	0,57	+0,91	+0,47
к самофінансування	0,02	0,02	0,03	+0,01	+0,01
к стійкості процесу самофінансування	-0,05	0,17	0,05	+0,1	-0,12
Рентабельність процесу самофінансування	-0,15	0,56	0,14	+0,29	-0,42
к незалежності	-0,51	0,09	0,36	+0,87	+0,27
к маневреності	0,69	0,45	0,22	-0,47	-0,23

Як видно з даних таблиці 2.6, коефіцієнт фінансової стійкості порівняно з 2019 роком виріс на 0,91, а порівняно з 2020 р. – на 0,47, що свідчить про підвищення фінансової стійкості підприємства ТОВ «ВЕРБА-1» у 2021 році. Збільшився і коефіцієнт самофінансування - на 0,01 порівняно з 2019 р., та на 0,01 порівняно з 2020 р. – це також підтверджує позитивні зміни в роботі підприємства. У свою чергу коефіцієнт стійкості процесу самофінансування порівняно з 2019 р. збільшився на 0,1, а порівняно з 2020 р. – зменшився на 0,12. Ці зміни говорять про нестабільність процесу самофінансування підприємства. У 2021 році у порівнянні з 2019 р. підвищився і показник рентабельності самофінансування на 0,29; хоча порівняно з 2020 р. він знизився на 0,42. Коефіцієнт незалежності у 2021 році порівняно з 2019 р. підвищився на 0,87, а у порівнянні з 2020 р. – на 0,27. Ці зміни говорять, про

нестабільне, але істотне покращення рівня фінансової незалежності ТОВ «ВЕРБА-1». Зменшився і коефіцієнт маневреності: порівняно з 2019 р. на 0,47, порівняно з 2020 р. – на 0,23.

За результатами порівняльних розрахунків можна зробити висновок, що хоча і спостерігається тенденція до покращення показників самофінансування, стійкості та рентабельності цього процесу, загалом, самофінансування та забезпеченість ТОВ «ВЕРБА-1» власними фінансовими ресурсами знаходиться в незадовільному нестабільному стані, що відображається на роботі всього підприємства, його фінансовому стані і свідчить про недосконалість фінансового менеджменту та певні вади у процесі управління підприємством.

Висновки до розділу 2

Рівень рентабельності капіталу підприємства порівняно з 2019 р. збільшився на 23%, а у порівнянні з 2020 р. знову зменшився, на 27%. Ці зміни говорять про стале зниження рентабельності капіталу підприємства. Основу першої частини власного капіталу підприємства складає його статутний капітал. Другу частину власного капіталу представляють додатково вкладений капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток і деякі інші його види. Формування власного капіталу підприємства підлягає двом основним цілям:

- формуванню за рахунок власного капіталу необхідного обсягу поза оборотних активів. Сума власного капіталу підприємства, авансована в різноманітні види його поза оборотних активів (основні кошти; нематеріальні активи; незавершені будівництва; довгострокові фінансові інвестиції й ін.), характеризується терміном власний основний капітал.

- визначення загальної потреби у власних фінансових ресурсах.

- формування за рахунок власного капіталу визначеного обсягу оборотних активів. Сума власного капіталу, авансована в різноманітні види його оборотних активів (запаси сировини, матеріалів і напівфабрикатів; обсяг незавершеного

виробництва; запаси готової продукції; поточну дебіторську заборгованість; грошові активи й ін.), характеризується терміном власний оборотний капітал.

Господарська діяльність підприємства нерозривно пов'язана з його фінансовою діяльністю. Підприємство самостійно фінансує всі напрямки своїх витрат відповідно до виробничих планів, розпоряджається наявними фінансовими ресурсами, інвестуючи їх у виробництво продукції з метою одержання прибутку. Задля повноти аналізу формування власних фінансових ресурсів підприємства ми маємо обчислити показники, що характеризують рівень його самофінансування.

Рівень самофінансування розраховується за допомогою наступних коефіцієнтів:

- коефіцієнт фінансової стійкості;
- коефіцієнт самофінансування;
- коефіцієнт стійкості процесу самофінансування;
- рентабельність процесу самофінансування;
- коефіцієнт незалежності;
- коефіцієнт маневреності.

За результатами порівняльних розрахунків можна зробити висновок, що хоча і спостерігається тенденція до покращення показників самофінансування, стійкості та рентабельності цього процесу, загалом, самофінансування та забезпеченість ТОВ «ВЕРБА-1» власними фінансовими ресурсами знаходиться в незадовільному нестабільному стані, що відображається на роботі всього підприємства, його фінансовому стані і свідчить про недосконалість фінансового менеджменту та певні вади у процесі управління підприємством.

РОЗДІЛ 3

ПЛАНУВАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Визначення необхідних заходів щодо підвищення прибутковості підприємства

Самофінансування - здатність підприємства з зароблених засобів не тільки відшкодувати виробничі витрати, але і фінансувати розширення виробництва, рішення соціальних задач. Самофінансування здійснюється за рахунок прибутку й амортизації. Однак у процесі нагромадження обсяг прибутку піддається зменшенню за рахунок податків і різних платежів із прибутку. У кінцевому рахунку, залишається нерозподілений прибуток. З нерозподіленого прибутку й амортизації формуються основні джерела самофінансування підприємства. Потреби у власних фінансових ресурсах для формування й ефективного використання всіх господарських засобів, розширення виробництва і поліпшення соціально-культурної сфери підприємства повинні задовольнятися в першу чергу за рахунок грошових надходжень від власної діяльності.

Основним напрямком покращення самофінансування підприємства є збільшення його прибутку. Збільшувати прибуток можна за допомогою багатьох факторів. Наприклад, можна збільшити ціну на продукцію, надані послуги, виконану роботу. Проте цей варіант не завжди може пройти, оскільки на сучасному етапі розвитку нашої країни підприємства не мають достатньо грошових коштів, щоб заплатити ще більшу суму за послуги, роботу, товари. Отже, резерви зростання прибутку - це кількісні можливості збільшення прибутку завдяки:

- збільшенню обсягу реалізації продукції;
- зменшенню витрат на виробництво і реалізацію продукції: усунення перевитрат по сировині і матеріалах, усунення понадпланових відходів, усунення невинуватих і непродуктивних витрат у складі цехових і загально-виробничих витрат, а також у складі витрат на утримання і експлуатацію устаткування, усунення

втрат від браку;

- постійному зниженню позареалізаційних збитків.

Ще одним напрямом у пошуку резервів зростання прибутку є аналіз використання ресурсів підприємства, собівартості виготовленої продукції. Зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції - основний резерв збільшення прибутку підприємства. Враховуючи специфіку виробництва даного підприємства суттєво зменшити витрати на виробництво можна завдяки технічним і технологічним заходам. То ж аналізуючи витрати на виробництво продукції, знаходимо резерви її зниження, які водночас є і резервами збільшення прибутку.

Також важливим резервом для покращення самофінансування підприємства є скорочення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства. Причин росту кредиторської заборгованості є багато. Основною з них є відсутність коштів по оплаті своїх зобов'язань. Проте підприємство може штучно збільшити свою заборгованість. Це відбувається при умові, якщо в країні намітилась ситуація, що спричиняє ріст інфляції. При такій умові підприємство може завідома збільшити свою кредиторську заборгованість з метою віддати через деякий час ту ж саму суму заборгованості. Цей варіант можливий лише при умові, що ціни за надані підприємством послуги зросли, а сума заборгованості не змінилась (або зросла в незначній мірі).

Здійснення комплексного аналізу та оцінка факторів зовнішнього та внутрішнього середовища ТОВ "ВЕРБА-1" базується на використанні SWOT-аналізу, який дозволяє визначити майбутні перспективи підприємства і галузі, а також шляхи їх розвитку (таблиця 3.1).

Внаслідок перегляду результатів діяльності підприємства і виявлення невідповідності між запланованими результатами та фактичними даними, виникає необхідність щодо перегляду діючої стратегії фірми з метою підвищення прибутковості та зміцнення фінансового стану.

Таблиця 3.1

Матриця SWOT-аналізу ТОВ "ВЕРБА-1"

		Зовнішнє середовище	
		Можливості:	Загрози:
		Налагодження власного виробництва продуктів;	Підвищення цін на закупівельні товари;
		Розширення асортименту товарів;	Зменшення обсягів збуту;
		Захоплення нових сегментів ринку (інтернет-торгівля, відкриття нових магазинів);	Падіння купівельноспроможного попиту;
		Заходи щодо стимулювання збуту, рекламні зусилля;	Відсутність джерел зовнішнього фінансування
Внутрішнє середовище	Сильні сторони: Прибуткова діяльність підприємства; Наявність досвіду роботи на ринку та клієнтської бази; Відомий бренд та сприятливий імідж; Кваліфікований персонал	Глобальне оновлення технології господарської діяльності; Вихід на нові ринки збуту; Інвестування в виробничий розвиток підприємства	
	Слабкі сторони: Висока витрато місткість торгівельного процесу; Цінова неконкурентоспроможність товарної пропозиції (вищі ціни, ніж у конкурентів); Наявність великих товарних запасів; Незадовільний фінансовий стан	Розробка програм зменшення рівня витрат на організацію збутової діяльності; Впровадження власного виробництва продуктів Реінвестування прибутку у власний капітал – зміцнення фінансової стійкості.	

Формування стратегічної мети фінансової діяльності підприємства є обов'язковим напрямком антикризового управління ТОВ «ВЕРБА-1», головним

завданням якого є максимізація ринкової вартості підприємства. Необхідно сформулювати чітко й коротко систему стратегічних цілей фінансового розвитку підприємства, відображаючи кожну з цілей у конкретних показниках — цільових стратегічних нормативах.

Стратегічними нормативами фінансової діяльності ТОВ «ВЕРБА-1» визначено наступні:

Таблиця 3.2

Стратегічні нормативи фінансової діяльності ТОВ «ВЕРБА-1»

Стратегічні орієнтири	Короткостроковий період (2021 – 2022 рр.)	Середньостроковий період (2022 – 2023 рр.)	Довгостроковий період (2023 – 2024 рр.)
Мінімальна частка власного капіталу в загальному обсязі капіталу підприємства	0,45	0,55	0,6
Коефіцієнт чистої рентабельності підприємства	1,20	1,23	1,25
Співвідношення оборотних та необоротних активів підприємства	1:4	2:5	2:5
Мінімальний рівень інвестування в розвиток, % від прибутку	20,0	15,0	15,0
Максимальний запас матеріальних запасів днях , днів	20	22	24
Максимальний період інкасації дебіторської заборгованості, днів	20	19	18

Найвідповідальнішим у формуванні фінансової стратегії підприємства є розроблення фінансової політики, яка є формою реалізації фінансової ідеології і фінансової стратегії підприємства в розрізі найважливіших аспектів фінансової діяльності на окремих етапах її реалізації. На відміну від фінансової стратегії і цілому, фінансова політика формується лише за окремими напрямками фінансової діяльності підприємства, що потребують найефективнішого управління для досягнення головних стратегічних орієнтирів.

В рамках розробки фінансової стратегії, зміцнення фінансового стану ТОВ «ВЕРБА-1» відбувається за рахунок відновлення повної стійкості підприємства шляхом обґрунтованого зниження позикового капіталу за рахунок наявних грошових коштів та заборгованості дебіторів, а також нарощування власного капіталу за рахунок реінвестування прибутку.

Серед основних запропонованих заходів реалізації фінансової стратегії оптимізації структури капіталу є такі (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3

Основні заходи стратегії оптимізації структури капіталу

Складові фінансової політики	Заходи
Управління оборотним капіталом	Зміцнення фінансово-розрахунково-платіжної дисципліни, проведення претензійно-позовної роботи із покупцями і замовниками за прострочення платежів, введення заходів із збільшення рівня оплати рахунків шляхом використання прибуткового портфеля замовлень, проведення заходів щодо вдосконалення закупівельної діяльності.
Управління позиковим капіталом	Зменшення кредиторської заборгованості шляхом інкасації дебіторської заборгованості, реструктуризації податків, використання довгострокових позик для розширення діяльності та освоєння нових ринків збуту (участь в тендерах).
Управління прибутковістю	Запровадження нового проекту, спроможного забезпечити прибутковість і систематичні грошові надходження. Реінвестування прибутку у власний капітал.

Інша ситуація складається з дебіторською заборгованістю. В основному, в сучасних умовах господарювання на Україні ріст дебіторської заборгованості відбувається по причині взаємних не платежів між підприємствами, тобто у нас неефективні методи розрахунків між підприємствами. Розглядаючи питання скорочення дебіторської заборгованості (розрахунку з покупцями і замовниками), слід ознайомитися з одним із методів розрахунку з покупцями, що широко використовується в країнах з розвинутими ринковими відносинами. Це метод

надання знижок при достроковій оплаті.

Відомо, що в умовах інфляції будь-яка відстрочка платежу призводить до того, що підприємство-виробник реально одержує лише частину вартості реалізованої продукції. Тому підприємству інколи вигідніше зробити знижку на реалізований товар за умови оплати рахунка (наприклад, у десятиденний строк), ніж втратити певну суму в результаті інфляції. На нашу думку, саме такі нетрадиційні методи дозволяють скоротити обсяги заборгованостей між підприємствами.

Іншим важливим фактором у роботі підприємства є самооплатність. Самооплатність - здатність підприємства покривати свої видатки (витрати) результатами виробництва, забезпечуючи тим самим повторюваність виробництва в незмінних масштабах. Самооплатність - це невід'ємний момент самофінансування. У процесі досягнення самооплатності зважаються дві найважливіші для підприємства проблеми:

1. Боротьба зі збитковістю. Якщо підприємство хронічно зазнає збитків, то потрібен комплекс заходів для фінансового оздоровлення (санації) підприємства. Цей комплекс включає:

- відновлення продукції, що випускається, (аж до перепрофілювання);
- реалізацію невикористаних матеріалів, невстановленого і невикористовуваного устаткування;
- модернізацію виробництва;
- інтенсифікацію праці працівників і завантаження устаткування;
- упровадження прогресивних форм організації праці.

2. Підвищення прибутковості. Підприємство не тільки повинне покривати свої видатки доходами, але і бути рентабельним, тобто діставати прибуток.

Існують різні шляхи підвищення прибутковості підприємства:

- маркетингові шляхи, зв'язані з коректуванням стратегії і тактики;
- підвищення якості витоку прибутку;
- точне і своєчасне виконання договорів по постачанню продукції.

Підприємницька діяльність (підприємництво) являє собою ініціативну самостійну діяльність громадян і їхніх об'єднань, спрямовану на одержання

прибутку. Отже, одержання прибутку - це безпосередня ціль підприємства. Але одержати прибуток підприємство може тільки в тому випадку, якщо воно виробляє продукцію або послуги, що реалізуються, тобто задовольняють суспільні потреби. Співпідпорядкованість цих двох цілей - задоволення потреби й одержання прибутку – така: не можна отримати прибуток, не вивчивши потреби і не почавши робити той продукт, що задовольняє потреби. Потреби у свою чергу підрозділяються на: потреби і платоспроможні потреби.

Необхідно зробити продукт, що задовольняє потреби і при тому по такій ціні, що задовольнила б платоспроможні потреби. А прийнятна ціна можлива тільки в тому випадку, коли підприємство витримує визначений рівень витрат, коли споживані ресурси, витрати менше, ніж отримана виручка, тобто, коли підприємство працює з прибутком. У цьому випадку і говориться, що прибуток - безпосередня ціль функціонування підприємства й одночасно це результат його діяльності.

Якщо підприємство не укладається в рамки такого поведіння і не одержує прибутку від своєї виробничої діяльності, воно змушено піти з економічної сфери, визнати себе банкрутом. Якщо витрати і штрафи в істотній мірі залежать від підприємства, то податки, що сплачуються підприємством, - це зовнішні умови господарювання. Податкова система, що діє в даний час у Україні, достатньо громіздка і диференційована на федеральний, республіканський і місцевий рівні. Підприємство повинно сплачувати на першому рівні: податок із додаткової вартості, акцизи на окремі види і групи товарів, відрахування на покриття витрат по геологорозвідувальних і геолого-пошукових роботах по корисним копалинам; прибутковий податок із юридичних і фізичних осіб, податок на транспортні засоби, гербовий податок, державний збір.

На другому рівні - податок на видобуток природних ресурсів у виді акцизів, акцизи на бензин, моторне паливо, газ, податок на майно підприємства, плату за воду, що забирається промисловими підприємствами з водогосподарчих систем. На третьому рівні - місцеві податки: податок на будівлі, помешкання і спорудження, земельний податок, промисловий податок, збір за реєстрацію підприємницької діяльності фізичних осіб, податок на рекламу, ліцензійний збір за право проведення

місцевих аукціонів і лотерей, збір з аукціонних продажів і ін.

Отже, підприємство в умовах ринку у своєму прагненні максимізувати прибуток володіє чотирма ступенями свободи:

- установлення цін,
- формування витрат,
- формування обсягів продукції,
- вибір номенклатури й асортименту продукції.

Але цими ж ступенями свободи володіють і всі інші учасники ринку, і тому кожне підприємство повинно враховувати не тільки своє поведінку на ринку, але і поведінку конкурентів. У умовах ринку виробники продукції змагаються за те, щоб найбільше повно задовольнити потреби покупців, споживачів у широкому значенні слова, тільки, у цьому випадку вони можуть процвітати як виробники продукції.

Добробут фірми в області фінансів забезпечується за рахунок дії як зовнішніх, так і внутрішніх чинників, причому для підприємця особливе значення одержують, насамперед, зовнішні обставини, що він змінити не може і змушений до них пристосовуватися. Внутрішні можливості фірми використовуються таким чином, щоб ефективно задіяти зовнішні чинники. Аналіз зовнішнього середовища служить інструментом, за допомогою якого менеджери контролюють зовнішні стосовно організації чинники з метою передбачати потенційні небезпеки і вчасно задіяти можливості, що знову відчиняються.

Вивчення зовнішнього середовища дозволяє фірмі своєчасно спрогнозувати появу ринкових небезпек, підготувати ситуаційні плани на випадок виникнення непередбачених обставин, розробити стратегію, що дозволить компанії досягти поставлені цілі та перетворити потенційні погрози у вигідні можливості. Зовнішнє середовище - це всі ті зовнішні чинники, що впливають на діяльність фірми і, у свою чергу, відчувають на собі її вплив. До них ставляться географічні, міжнародні, національні, політичні, правові, економічні, соціальні й інші чинники. Останнім часом усе більш важливе значення набувають збут, реклама, просування товару. Ці показники займають одне з центральних місць в аналізі.

Фірма може розраховувати на успіх на ринку тільки в тому випадку, якщо вона

має активних і компетентних реалізаторів її товарів і послуг, агресивну, творчо розроблену рекламу, цілісну систему просування товарів і послуг до покупця. Але, звичайно, найголовніше в удосконалюванні механізму формування і розподілу прибутків підприємства - аналіз прибутковості. Прибуток - показник ефективності діяльності будь-якої комерційної організації. Тому постійний контроль за прибутком від усіх напрямків діяльності, різних товарів і послуг є важливою функцією керування. Фінансовий стан організації багато в чому визначає, яку тактику і стратегію вибере керівництво на ринку. Детальний аналіз фінансового стану допомагає виявити вже наявні і потенційні резерви організації в цій області. Аналіз фінансового стану звичайно проводиться методами фінансової ревізії. Найважливішою категорією ринкової економіки є прибуток. Саме при цій умові фірма може стабільно існувати і забезпечувати собі основу для росту. Стабільний прибуток фірми виявляється у виді дивіденду на вкладений капітал, сприяє притягненню нових інвесторів і, отже, збільшенню власного капіталу фірми. Тому стає зрозумілим інтерес до проблем прибутковості діяльності фірми.

Прибуток, точніше, його максимізація виступає безпосередньою метою виробництва в будь-якій галузі національної економіки. Виробники, проте, можуть зіштовхуватися з особливими ситуаціями, що висувають на перший план рішення проблем, що не укладаються в напрямок максимізації прибутку, або навіть таких, що викликають протиріччя з цією ціллю: наприклад, різке зниження цін для виходу на нові ринки або проведення дорогих рекламних компаній для притягнення споживачів, здійснення мір екологічного порядку і т.і. Але всі подібні кроки носять усе ж тактичний характер і в кінцевому рахунку підпорядковані рішенням головної стратегічної задачі - одержання як можливо великого прибутку.

У залежності від часу, що затрачається на зміну кількості використовуваних у виробництві ресурсів, виділяють короткостроковий і довгостроковий періоди в діяльності фірми. Короткостроковий - той, протягом якого підприємство не може змінити свої виробничі потужності. У цей період воно в стані домагатися зсувів лише в інтенсивності використання цих потужностей - через ресурси (сировина, паливо, енергія, жива праця і т.і.), що піддаються швидкому коригуванню.

Довгостроковий період - такий, що достатній для зміни кількості всіх що залучаються ресурсів, включаючи виробничі потужності. Протягом цього періоду можуть виникати нові фірми і закриватися старі. Короткостроковий і довгостроковий періоди не є чітко визначеними інтервалами, однаковими для всіх галузей. Останні різняться, насамперед, по можливостях зміни виробничих потужностей, а не по тривалості. Наприклад, у легкій промисловості ці зміни можуть бути досить швидко здійснені (так, підприємство по пошиттю одягу розширить свої виробничі потужності за декілька днів, установив додаткові столи для розкрою тканин і швейні машини). У важкій промисловості цей процес потребує значно більшого часу (наприклад, для будівництва нового нафтопереробного заводу може знадобитися декілька років). Суть розходження між періодами складається в можливості зміни виробничих потужностей.

У рамках короткострокового періоду неможливо ввести в стрій нові потужності, але можливо підвищить ступінь їх використання. У межах довгострокового періоду можна розширити виробничі потужності. Розподіл на два періоди має велике значення при визначенні стратегії і тактики фірми в максимізації прибутку. Щоб підприємство могло ефективно функціонувати і розвиватися, йому насамперед потрібна стабільність грошової виручки, достатньої для розрахунку з постачальниками, кредиторами, своїми робітниками, місцевими органами влади, державою. Після розрахунків і виконання зобов'язань необхідний ще і прибуток, обсяг якого повинний бути, принаймні, не нижче запланованого. Але фінансова стабільність не зводиться тільки до платоспроможності.

Для досягнення і підтримки фінансової стабільності важливі не тільки абсолютні розміри прибутку, скільки щодо обсягу капіталу й обсягу виручки, тобто показники рентабельності. Зростання виручки і прибутків, що сприяє нарощуванню рентабельності, підвищенню стійкості підприємства, зменшенню можливості його банкрутства, раціональний лише до визначених меж, оскільки, як правило, високу рентабельність ринкових позицій забезпечують, діючи з підвищеним ризиком. У цьому випадку зростають потенційні можливості збитків, а в наступному і банкрутства. Результати підприємницької діяльності багато в чому вирішуються

вибором складу і структури, що виготовляється і реалізованих товарів, що робляться послуг. Тут важлива не тільки загальний розмір витрат, але і залежність між постійними і перемінними витратами, що визначають швидкість обороту капіталу.

Велике значення має для дії менеджера або керівника урахування повною мірою особливостей тієї стадії життєвого циклу, на якому знаходиться фірма.

3.2. Планування підвищення ефективності управління заборгованістю підприємства

У сучасній практиці фінансового менеджменту в Україні, управління дебіторської за посадою (ДЗ) є одним з найважливіших і разом з тим складних елементів управління оборотними активами. Порушення нормального циклічного процесу її утворення й погашення може бути не тільки причиною виникнення проблем для підприємства (зниження рентабельності активів, втрата їхньої ліквідності), а й стати причиною глобальної кризи неплатежів в економіці країни.

Більшість вітчизняних підприємств приймають рішення щодо утворення й погашення дебіторської заборгованості на інтуїтивному рівні. Це може привести до прямих фінансових втрат або до недоодержання частини прибутку.

Досягнення більших прибутків за рахунок регулювання товарообігу визначається не тільки політикою ціноутворення, а й політикою реалізації товарів у кредит. При цьому оборотність товарних запасів підвищується, але збільшується обсяг інвестицій у дебіторську заборгованість, що затримує повернення коштів. Тому обґрунтоване управлінське рішення щодо доцільності надання товарного кредиту і його розміру повинне базуватися на визначенні оптимальної дебіторської заборгованості.

У літературі розробка кредитної політики фірми, як ряду факторів, які контролюються й визначають середню тривалість часу між продажем і пред'явленням платіжних документів, звичайно базується на припущенні, що вже визначена частка реалізації товарів у кредит у загальній структурі товарообігу. Деякі

автори визначають поняття "природного рівня дебіторської заборгованості", що повинен розраховуватися на підставі "власного досвіду й специфічних умов діяльності" підприємства. Передбачається, що цей рівень устанавлюється виходячи з таких міркувань: менший рівень заборгованості неможливий, а більший - економічно недоцільний і не впливає негативно на функціонування підприємства. Такі суб'єктивні міркування не можуть бути рекомендовані для широкого користування.

Подальша політика керування заборгованістю формується залежно від аналізу даних. При цьому застосовується здебільшого статичний порівняльний аналіз: на підставі даних господарського й управлінського обліку визначається коло показників, які відображають стан активів підприємства в певному періоді (зокрема, абсолютний розмір заборгованості, її частина в структурі активів, оборотність і т.п.). На підставі прогнозних показників розвитку підприємства можна оцінити ступінь впливу обраної політики керування заборгованістю й кредитною політикою зокрема на ефективність операційної діяльності підприємства. Навіть більше прогресивна методика динамічного аналізу або трендового аналізу впливу окремих факторів не забезпечує приблизної відповіді на питання, як обґрунтувати оптимальний рівень заборгованості за продані в кредит товари.

Багато авторів відзначають, що цей оптимальний рівень заборгованості існує, однак визначити його формально досить важко через невизначеність і непропорційний характер впливу задіяних факторів. Разом з тим для такої складової частини оборотних активів, як товарні запаси, існують і широко використовуються на практиці різні оптимізаційні моделі, з яких найвідомішою є модель оптимального розміру замовлення (EO).

Для визначення потенційної можливості створення подібної моделі для строків і розмірів дебіторської заборгованості спочатку треба розглянути взаємодія окремих факторів.

Рівень товарообігу можна відобразити за допомогою функції, що зростає залежно від кредитної політики (рис.3.1).

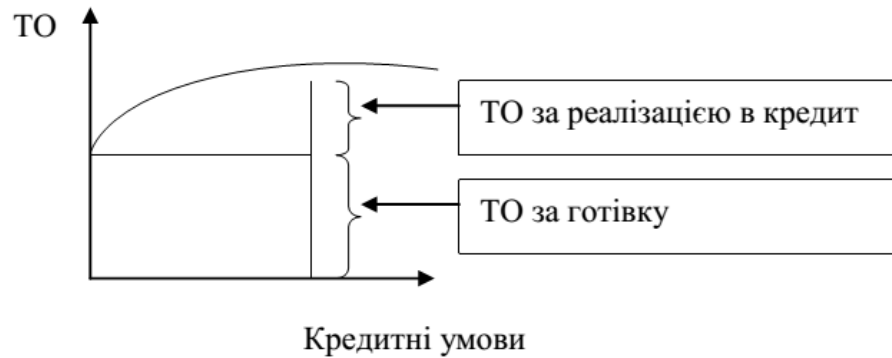

Рис.3.1. Збільшення товарообігу при поліпшенні кредитних умов

Позначений ріст товарообігу обумовлений ростом продажів у кредит, тобто залежить від дебіторської заборгованості. Реальне співвідношення між товарообігом і заборгованістю може бути дещо іншим, тому що воно буде залежати й від особливостей обліку цих категорій на підприємстві. Але при умовах, що заборгованість буде враховуватися в цінах продажу товарів, а моментом продажу є момент відвантаження товару покупцеві, зазначена пропорція справедлива. При цьому ріст заборгованості хоча й пропорційне товарообігу, але випереджає його за рахунок того, що кредитні умови спонукують певну частку покупців, які раніше купували за готівку, користуватися товарним кредитом. Ця тенденція виявляється тією самою мірою, що й загальне збільшення обсягів продажів.

Якщо відповідні кредитні умови стають кращими, тобто подовжується кредитний період і зростають цінові дисконти, то це сприяє й збільшенню товарообігу. Така тенденція з позицій потенційних дебіторів аналогічна неявному зниженню ціни, тому зростає як кількість клієнтів, які використають запропоновані умови, так й обсяг товару, що купує окремий клієнт. Крім того, кредитна політика може бути важливою складовою конкурентної стратегії підприємства. Через невинуватно тверду кредитну політику або й відсутність такої підприємство може втратити частину покупців, які віддадуть перевагу кращим умовам конкурентів. При цьому ефект (приріст товарообігу) від поліпшення кредитних умов поступово зменшується, адже збільшення товарообігу обмежено потенціалом товарного ринку, а для клієнтів поліпшення умов стає все більше менш важливим.

Ріст дебіторської заборгованості тягне за собою збільшення пов'язаних з нею

витрат. По перше, це витрати на її втримання, головним чином недоотриманий прибуток від активів, які в ній "заморожені". По-друге, це витрати, пов'язані з негативним впливом кредитної політики - зростає сума ризиків, що гроші будуть повертати несвоєчасно (фактично тимчасово вилучені з обігу) або й не будуть повертати зовсім. Ніж більше ризикована кредитна політика, тим більше витрат на заходи щодо запобігання цих ризиків. Витрати першого типу пропорційні сумі заборгованості й часу її втримання, витрати другого типу залежать від кредитних умов. Додатково вкажемо, що до витрат, залежним від кредитної політики, можна віднести витрати по овертрейдингу - ситуацію, коли швидкий ріст товарообігу не підкріплений власними фінансовими ресурсами й може привести до кризи ліквідності.

Існує певний максимальний рівень дебіторської заборгованості $D_{\max}$, якого взагалі можна досягти при ринкових умовах, якщо кредитна політика є ліберальною. Як ми вже відзначали вище, поняття "кредитна політика" багатогранне, але не всі її складу рівнозначні як за впливом на ефективність політики в цілому, так і з погляду оптимізації розмірів заборгованості. Стандарти кредитування можна назвати умовно - постійною величиною на підприємстві, адже вони тільки визначають, більший або менший частці потенційних дебіторів буде надаватися товарний кредит. Фактори, пов'язані з інкасацією дебіторської заборгованості, мають визначальне значення при оперативному керуванні заборгованістю й для поліпшення платіжної дисципліни дебіторів. Проте, вони не мають першочергового значення для формування структури активів й абсолютного розміру заборгованості.

Отже, за фактор, що поєднує кредитну політику й політику визначення оптимального розміру інвестицій у заборгованість, приймемо саме кредитний період. Розмір дебіторської заборгованості, що утворюється, пропорційний строку кредитного періоду, але ця залежність не є лінійною. Якщо ситуацію розглядати спрощено, то можна сказати, що відхилення в меншу сторону від максимального значення заборгованості назад пропорційно кредитному періоду.

Позначимо кредитний період t , а дебіторську заборгованість, що залежить від нього, $D(t)$. Тоді, на підставі сказаного вище, апроксимирую цю нелінійну залежність,

ВИЗНАЧИМО:

$$D(t) = D_{max} - D_{max} \times \frac{k}{t} = D_{max} \left(1 - \frac{k}{t}\right) \quad (3.2)$$

де k - коефіцієнт пропорційності між зміною кредитного періоду й зміною $D(t)$.

Фінансові надходження (навіть потенційні) від дебіторської заборгованості можна визначити на підставі збільшення нею валового прибутку до сплати податків, або приблизно як

$$P = D \times \frac{p_1}{p_2} \quad (3.3)$$

де p_1 - ціна закупівлі товарів,

p_2 - ціна їхньої реалізації на умовах товарного кредиту.

Прийmemo, що всі витрати, пов'язані з утворенням D , лінійно залежать від різних факторів. Тоді витрати, які залежать від розміру D , визначимо як Dk_d , а ті, що залежать від кредитного періоду, як

$$E_t = t \cdot kt \quad (3.4)$$

Після визначення основних тенденцій впливу можна встановити сукупний ефект або зміна прибутку до оподаткування:

ΔP = Зміна валового прибутку - Зміна витрат на підтримку певного розміру ДЗ-

Зміна витрат, що залежать від умов кредитування;

$$\begin{aligned} \Delta P = P - E_d - E_t &= D_{max} \times \left(1 - \frac{k}{t}\right) \times \frac{p_1}{p_2} - D_{max} \left(1 - \frac{k}{t}\right) k_d - t_{kt} = \\ &= \left(1 - \frac{k}{t}\right) \left(\frac{p_1}{p_2} - k_d\right) - t_{kt} \end{aligned} \quad (3.5)$$

Знайдемо точку максимізації по параметрі t . Функція досягає максимуму, коли похідна від її дорівнює 0. Звідси - оптимальний розмір t дорівнює:

$$t_{opt} = \sqrt{\frac{k D_{max} (p_2 / p_1 k_d)}{kt}} \quad (3.6)$$

тоді оптимальний розмір дебіторської заборгованості дорівнює:

$$D(t_{opt}) = D_{max} \left(1 - \frac{k}{t_{opt}}\right) = D_{max} \left(1 - \sqrt{\frac{kkt}{kD_{max}(p_2 / p_1 kd)}}\right) \quad (3.7).$$

Запропонована модель оптимізації справедлива при дотриманні таких умов:

- інші параметри кредитної політики, крім кредитного періоду, є незмінними, або істотно не впливають на розмір заборгованості (як ми вже з'ясували, навпаки, частіше трапляється, що кредитна політика залежить від цільового розміру заборгованості);

- для різних типів витрат передбачається лінійна залежність від факторів, які їх визначають.

Розрахунок показників здійснюється при наступних умовах:

– максимально припустимий розмір дебіторської заборгованості розраховуємо винятково по 1 виду продукції майонезу «Провансаль», тому що саме цей вид продукції є найбільш споживаним;

– отже й ціни реалізації його зі знижкою й без беремо тільки по цьому виді продукції;

– коефіцієнт пропорційності між зміною кредитного періоду й дебіторської заборгованості беремо рівним 0,5;

– коефіцієнт пропорційності між зміною кредитного періоду й витрат, пов'язаних з дебіторською заборгованістю беремо рівним 1,5;

Отже, основними шляхами вдосконалення управління дебіторською заборгованістю є:

– визначення максимально припустимого розміру дебіторської заборгованості для різних асортиментних груп товарів;

– постійний моніторинг діяльності найбільш значимих клієнтів;

– надання гнучкої системи знижок для постійних клієнтів;

– постійний моніторинг розміру сумнівних боргів.

3.3. Визначення підходів до побудови моделі формування активів підприємства

Кожна система має мету (ціль) розвитку та функціонування. Це може бути, наприклад, отримання максимального прибутку або мінімізація витрат. Ступінь досягнення мети, як правило, має кількісну міру. Побудуємо наступну математичну модель:

1. Опишемо величини, які будуть використовуватись в моделі:

– параметри моделі c_k ($k=1,2,\dots,l$) — числові характеристики системи, які є сталими величинами;

– керовані змінні x_i ($i=1,2,\dots,n$) — незалежні змінні характеристики моделі, які можуть змінюватись в певному інтервалі;

– некеровані змінні y_j ($j=1,2,\dots,m$) — незалежні змінні, значення яких носять об'єктивний характер (найчастіше їх значення залежать від зовнішнього середовища, а не від волі людини).

– величина z , яка вимірює ступінь досягнення мети системи.

2. Встановимо взаємозв'язки між величинами:

– цільова функція: $z=f(x_1,\dots,x_n; y_1,\dots,y_m; c_1,\dots,c_l)$ функціональна залежність, яка встановлює взаємозв'язок між керованими та некерованими змінними і параметрами моделі;

– система обмежень:

$$\begin{cases} \varphi_1(x_i, y_j, c_k) \geq (=, >, <, \leq) 0, \\ \dots \\ \varphi_s(x_i, y_j, c_k) \geq (=, >, <, \leq) 0, \end{cases}$$

виражає в математичній формі обмеження на вибір значень керованих змінних x_i , обумовлені зовнішніми щодо досліджуваної системи умовами (параметрами виробничо-економічної системи).

Задача математичного програмування полягає в знаходженні таких значень керованих змінних x_i , щоб цільова функція набувала екстремального (максимального чи мінімального) значення. Будь який набір значень змінних $(x_1,\dots,x_n)$, що задовольняє систему обмежень, називається допустимим (або опорним) розв'язком

(планом). Сукупність усіх розв'язків системи обмежень називається областю існування розв'язків. Опорний розв'язок, при якому цільова функція набуває екстремального значення, називається оптимальним. Найпростішим випадком задач математичного програмування є задачі лінійного програмування (задачі, в яких цільова функція і система обмежень є лійними).

Розглянемо цільову функцію:

$$z = c_1x_1 + c_2x_2 + \dots + c_nx_n \quad (3.8)$$

і систему обмежень:

$$\begin{cases} a_{11}x_1 + a_{12}x_2 + \dots + a_{1n}x_n \leq b_1 \\ \dots \\ a_{m1}x_1 + a_{m2}x_2 + \dots + a_{mn}x_n \leq b_m \end{cases} \quad (3.9)$$

Задача лінійного програмування формулюється наступним чином: знайти максимум або мінімум цільової функції (3.6) при виконанні умов (3.7). Тобто серед усіх розв'язків системи (3.7) знайти такі, в яких функція (3.1) набуває найбільшого або найменшого значення.

Розглянемо приклади задач, які приводять до задачі лінійного програмування.

Задача оптимального планування виробництва

Нехай для виробництва одного виду продукції існує n різних технологій і використовується m видів ресурсів. При цьому:

a_{ij} — кількість одиниць i -го ресурсу що використовується по j -й технології за одиницю часу;

b_i — запас i -го ресурсу;

c_j — кількість продукції, що виробляється за одиницю часу.

Позначимо x_j — час, на протязі якого виробництво ведеться по j -й технології.

Тоді, загальний випуск продукції описується функцією:

$$z = c_1x_1 + c_2x_2 + \dots + c_nx_n$$

а використання i -го ресурсу становить:

$$a_{i1}x_1 + a_{i2}x_2 + \dots + a_{in}x_n$$

Виникає задача: знайти такі значення $x_1, x_2, \dots, x_n$, для яких при заданих запасах ресурсів випуск продукції буде максимальним. Тобто, маємо задачу лінійного програмування:

$$z = c_1x_1 + c_2x_2 + \dots + c_nx_n \rightarrow \max$$

$$\begin{cases} a_{11}x_1 + a_{12}x_2 + \dots + a_{1n}x_n \leq b_1 \\ a_{21}x_1 + a_{22}x_2 + \dots + a_{2n}x_n \leq b_2 \\ \dots \\ a_{m1}x_1 + a_{m2}x_2 + \dots + a_{mn}x_n \leq b_m \\ x_i \geq 0, i = 1, 2, \dots, n \end{cases}$$

Структура капіталу представляє собою співвідношення власних і позикових фінансових коштів, використовуваних підприємством у процесі своєї господарської діяльності. Це комбінація боргу і власного капіталу, яка щоразу повинна врівноважуватися з активами підприємства. Часто структуру капіталу визначають у більш вузькому сенсі, як пропорцію, в якій підприємство використовує власні і довгострокові позикові джерела[25].

Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів - характеризує фінансову стійкість підприємства, і показує скільки позикових коштів припадає на одиницю власного капіталу. Даний коефіцієнт відображає структуру капіталу і дає загальну характеристику про фінансовий стан і являє собою відношення позикового (залученого) капіталу підприємства до власного. Показник розраховується за бухгалтерського балансу - Форма №1.

Формула оцінки коефіцієнта співвідношення позикових і власних коштів:

$$K_{з/в} = \frac{\text{Заємний капітал}}{\text{Власний капітал}} = \frac{\text{Короткострокові} + \text{Довгострокові зобов'язання}}{\text{Власний капітал}} \quad (3.10)$$

Чим вище значення коефіцієнта тим вище ризик банкрутства підприємства. Високі значення коефіцієнта співвідношення позикових і власних коштів (> 1) допускаються в тому випадку якщо швидкість обертання дебіторської заборгованості вище швидкості обороту матеріальних оборотних коштів (грошові кошти швидко надходять на підприємство), то коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів може бути більше нормативу. Для кожного конкретного підприємства

визначається свій допустимий рівень показника, в таблиці нижче представлені значення показника і характеристика фінансового стану[37].

Таблиця 3.4

Нормативне значення коефіцієнта співвідношення позикових і власних коштів

Значення показника	Фінансовий стан підприємства
$Kз / c > 0,7$	Фінансовий стан нестійкий, присутній ризик неплатоспроможності та банкрутства через високої концентрації позикового капіталу
$0,5 < Kз / c < 0,7$	Підприємство фінансово незалежно. Оптимальне співвідношення позикових і власних коштів
$0,5 > Kз / c > 0$	Фінансовий стан стійке, але в тяж час підприємство недоотримує прибуток через слабе використання ефект фінансового важеля

Отже, використовуючи вищезазначену формулу знайдемо коефіцієнт співвідношення власних та позикових коштів для 2019 р., 2020 р. та 2021 років.

$$2019 \text{ рік: } Kз / c = \frac{36544 + 4650}{\dots} = 3,4$$

$$2020 \text{ рік: } Kз / c = \frac{46888 + 1350}{\dots} = -14,9$$

$$2021 \text{ рік: } Kз / c = \frac{45684 + 1143}{\dots} = -7,9$$

Аналізуючи отримані показники можна сказати, що у 2019 році значення коефіцієнта (3,4) хоч і перевищувало норму, але було ще допустимим і становище підприємства можна було покращити створивши джерело власних коштів – нерозподіленого прибутку. Проте у 2020 році ситуація значно погіршилася, від'ємне значення коефіцієнту говорить про те, що підприємство має значну величину накопичених збитків. Інакше кажучи, підприємство витрачає більше, ніж заробляє.

У таблиці 3.5 здійснимо планування фінансових показників, що здійснюється за допомогою розрахунково-аналітичного методу.

Таблиця 3.5

Показники оптимального співвідношення власних та позикових коштів

Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Темп приросту, %		2021 рік
				За 2019р.	За 2020р.	
1	2	3	4	5	6	7
Власний капітал	12100	-3228	-5881	-126,68	82,19	-8105,5

1	2	3	4	5	6	7
Довгострокові зобов'язання	4650	1350	1143	-70,39	-15,33	1100,14
Короткострокові зобов'язання	36544	46888	45684	28,31	-2,57	45696,87
Коефіцієнт співвідношення власних на позикових коштів	3,4	-14,9	-7,9	-538,24	-46,97	-15,21

На основі розрахованих коефіцієнтів побудуємо графік прогнозу співвідношення власних та позикових коштів на 2022 рік.

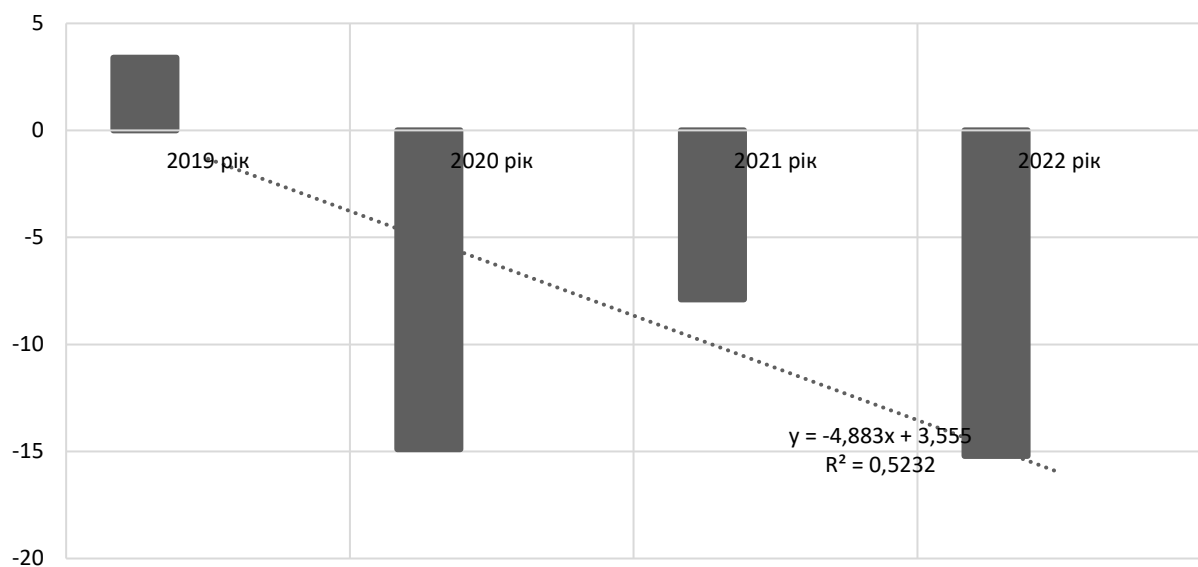

Рис 3.2. Динаміка зміни співвідношення власного та позикового капіталу

Від'ємна величина власного капіталу є негативною характеристикою, що означає втрату фінансової стійкості компанії - значну залежність фінансового становища підприємства від позикових джерел фінансування. Така ситуація говорить про те, що підприємство має значні збитки: збиткова діяльність протягом тривалого періоду.

Прогнозування цього коефіцієнту на 2022 рік дає підставу припускати, що при невживанні термінових дій щодо стабілізації фінансової стійкості, підприємству загрожує банкрутство.

Виходячи з усього вищесказаного, значення коефіцієнту співвідношення власних та позикових коштів рівне одиниці для ТОВ «ВЕРБА-1» означало б

достатньо задовільний фінансовий стан. Цього можна досягти урівнявши власні та позикові кошти, шляхом зменшення зобов'язань та збільшення власного капіталу підприємства.

Ми вважаємо, що досягнення такого результату можливе за проведення санації підприємства. А саме:

- зменшення номінального капіталу підприємства;
- конверсія власності в борг;
- конверсія боргу у власність;
- пролонгація термінів сплати заборгованості;
- добровільне зменшення заборгованості;
- самофінансування;

3.4. Визначення економічного ефекту управління фінансовими активами з урахуванням вибраної моделі

Наша фірма протягом останніх трьох років купувала техніку трьох виробників G F D. Менеджери по продажах вирішили проаналізувати надійність роботи даної техніки. Для цього були зібрані дані про вік техніки в місяцях і часу h (в годинах) безаварійної роботи до останньої поломки. Вибірка спостережень за 40 одиниць техніки дала такі результати (таб.3.6).

Необхідно побудувати модель залежності часу безаварійної роботи комп'ютерної техніки від віку в двох випадках:

- 1) без урахування фірми виробника;
- 2) враховуючи фірму виробника.

При аналізі отриманих даних, ми зможемо зробити висновки по кожному рівнянню окремо і порівняти рівняння, отримані у пунктах 1) і 2). Дана задача допоможе нам сформулювати пріоритети при закупівлі комп'ютерної техніки трьох виробників, якщо єдиним критерієм є час її безаварійної роботи.

Виборка спостережень по одиницям техніки

№ техніки					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
производитель					G	G	G	G	G	G	G	G	G	G
время безаварийной работы h, часы					201	207	204	21 4	20 8	196	186	203	197	185
возраст компьютерной техники m, месяц					19	19	18	12	15	20	21	17	18	20
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
F	F	F	F	F	F	F	F	F	F	F	F	F	F	D
267	251	267	242	234	270	240	272	236	239	267	250	258	274	285
13	12	13	16	18	12	17	11	21	18	14	17	14	12	14
26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
272	282	279	278	258	261	258	270	274	258	272	251	262	267	278
12	13	12	12	17	17	20	16	15	18	19	20	20	16	16

Припустимо, що залежність часу h (в годинах) без –аварійної роботи комп'ютерної техніки від віку m в місяцях лінійна: $h=a+bm+\varepsilon$. За допомогою пакета «Аналіз даних» (функція– «Регресія») програми MS Excel розрахуємо параметри лінійного рівняння парної регресії $h= a +bm$ і характеристики якості моделі. Аналізую отриманий звіт(рис.3.2) зробимо наступні висновки. Рівняння регресії залежності часу h безаварійної роботи комп'ютерної техніки від віку m має вигляд:

$$\widehat{h}_1 = 338,46 - 5,65m \quad (3.11)$$

з коефіцієнтом детермінації $R^2=0,316$. Отже, отримана модель пояснює коливання змінної часу безаварійної роботи h всього на 32%. При цьому коефіцієнт $b=-5,65$ і модель (4.8) є статистично значущими при рівні $\alpha =0,05$, так як значення в комірках *Значимість F* і *P-Значення* (рис.3.2) менше 0,05. Отже, на підставі моделі (3.7), можна зробити висновок, що з збільшенням віку комп'ютерної техніки на 1 місяць час безаварійної роботи зменшується (в середньому, при інших рівних умовах) на 5,65 годин.

Таблиця 3.7.

Розрахунок параметрів 1-ої моделі (без урахування фірми виробника) з допомогою надбудови «Аналіз даних» програми MS Excel

ВЫВОД ИТОГОВ						
<i>Регрессионная статистика</i>						
Множественный R	0,562					
R-квадрат	0,3159					
Нормированный R-квадрат	0,2979					
Стандартная ошибка	25,372					
Наблюдения	40					
Дисперсионный анализ						
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Значимость F</i>	
Регрессия	1	11294,31	11294,3	17,545303	0,00016	
Остаток	38	24461,46	643,723			
Итого	39	35755,78				
	<i>Коэффициенты</i>	<i>Стандартная ошибка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-Значение</i>	<i>Нижние 95%</i>	<i>Верхние 95%</i>
Y-пересечение	337,05	21,91134	15,3826	6,601E-18	292,697	381,4111
Переменная X ₁	-5,604	1,337949	-4,1887	0,0001607	-8,3128	-2,89575

Для побудови другої моделі з урахуванням фірми виробника введемо фіктивні змінні:

$$d = \begin{cases} 1, & \text{якщо виробник фірма } D \\ 0, & \text{в іншому випадку} \end{cases}$$

$$f = \begin{cases} 1, & \text{якщо виробник фірма } F \\ 0, & \text{в іншому випадку} \end{cases}$$

Тоді значення змінних для побудови другої моделі будуть наступні (табл.3.8).

Значення перемінних 2-ої моделі

№	h	m	d	f	№	h	m	d	f	№	h	m	d	f
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	201	19	0	0	11	267	13	0	1	25	285	14	1	0
2	207	19	0	0	12	251	12	0	1	26	272	12	1	0
3	204	18	0	0	13	267	13	0	1	27	282	13	1	0
4	214	12	0	0	14	242	16	0	1	28	279	12	1	0
5	208	15	0	0	15	234	18	0	1	29	278	12	1	0
6	196	20	0	0	16	270	12	0	1	30	258	17	1	0
7	186	21	0	0	17	240	17	0	1	31	261	17	1	0
8	203	17	0	0	18	272	11	0	1	32	258	20	1	0
9	197	18	0	0	19	236	21	0	1	33	270	16	1	0
10	185	20	0	0	20	239	18	0	1	34	274	15	1	0
					21	267	14	0	1	35	258	18	1	0
					22	250	17	0	1	36	272	19	1	0
					23	258	14	0	1	37	251	20	1	0
					24	274	12	0	1	38	262	20	1	0
										39	267	16	1	0
										40	278	16	1	0

За допомогою пакета «Аналіз даних» (функція – «Регресія») програми MS Excel розрахуємо параметри лінійного рівняння множинної регресії $\hat{h} = a_0 + a_1m + a_2d + a_3f$ і характеристики якості моделі. Аналізуючи отриманий звіт (рис.4.3) зробимо наступні висновки. Рівняння регресії залежності часу h безаварійної роботи комп'ютерної техніки від віку m і фірми виробника має вигляд:

$$\hat{h}_2 = 260,54 - 3,35m + 62,81d + 44,5f \quad (3.12)$$

з коефіцієнтом детермінації $R^2=0,948$. Отже, отримана модель пояснює коливання змінної h часу безаварійної роботи майже на 95%. При цьому всі коефіцієнти рівняння і модель (4.3) є статистично значущими при рівні $\alpha=0,05$, так як значення в клітинках *Значимість F* і *P-Значення* (рис.4.3) менше 0,05.

На підставі моделі (4.3) напишемо приватні рівняння регресії для кожного виробника:

$$\hat{h}_2(G) = 260,54 - 3,35m$$

$$\hat{h}_2(D) = 260,54 - 3,35m + 62,81 = 323,35 - 3,35m$$

$$\widehat{h}_2(F) = 260,54 - 3,35m + 44,5 = 305,04 - 3,35m$$

Отже, зі збільшенням віку комп'ютерної техніки на 1 місяць час безаварійної роботи зменшується (в середньому, при інших рівних умовах) на 3,35 годин. При цьому, порівнявши значення коефіцієнтів перед фіктивними змінними в моделі (3.8) і вільних членів останніх трьох рівнянь, робимо висновок, що при однаковому віці найбільший термін безаварійної роботи техніки виробника D (на 62,81 години більше ніж виробника G). Термін безаварійної роботи техніки від виробника F на 44,5 години більше ніж у виробника G.

Таблиця 3.9

Розрахунок параметрів 2-ої моделі (з урахуванням фірми виробника) з допомогою надбудови «Аналіз даних»

ВЫВОД ИТОГОВ						
Регрессионная статистика						
Множественный R	0,9759					
R-квадрат	0,9524					
Нормированный R-квадрат	0,9484					
Стандартная ошибка	6,8784					
Наблюдения	40					
Дисперсионный анализ						
	df	SS	MS	F	Значимость F	
Регрессия	3	34052,55	11350,9	239,91586	7,6E-24	
Остаток	36	1703,225	47,3118			
Итого	39	35755,78				
	Коэффициенты	Стандартная ошибка	t-статистика	P-Значение	Нижние 95%	Верхние 95%
Y-пересечение	259,99	7,371813	35,2687	1,626E-29	245,044	274,945
Переменная X 1	-3,346	0,393498	-8,5033	3,914E-10	-4,1441	-2,548
Переменная X 2	62,814	2,865479	21,921	2,057E-22	57,0027	68,6256
Переменная X 3	44,504	3,089378	14,4055	1,62E-16	38,2386	50,76972

Для порівняння якості двох моделей на підставі даних щодо остатків двох моделей, отриманих у звіті, були розраховані середні відносні помилки за формулою:

$$\bar{A}_{\text{отн}} = \sum_{i=1}^n \frac{|e_i|}{\hat{y}_i} \times 100\%$$

В результаті були і отримані значення для першої другої моделей відповідно (рис.3.3.): $\bar{A}_{\text{отн}}^1 = 3,26\%$ та $\bar{A}_{\text{отн}}^2 = 0,85\%$.

Отже, якість другої моделі краще і її потрібно використовувати для подальшого економічного аналізу.

Таблиця 3.10

Порівняння якості двох моделей завдання

Вывод остатка(модель1)				Вывод остатка(модель2)			
Наблюден ие	Предсказан ное Y	Остатки	Ai	Набл юдени е	Предсказа нное Y	Остатки	Ai
1	2	3	4	5	6	7	8
1	230,5726	-29,5726	0,119812	1	196,4193	4,58065	0,0186
2	230,5726	-23,5726	0,095342	2	196,4193	10,5807	0,0426
3	236,1769	-32,1769	0,129913	3	199,7654	4,2346	0,017
4	269,8026	-55,8026	0,225018	4	219,8417	-5,8417	0,0233
5	252,9897	-44,9897	0,181861	5	209,8035	-1,8035	0,0072
6	224,9683	-28,9683	0,117174	6	193,0733	2,9267	0,0116
7	219,364	-33,364	0,134597	7	189,7272	-3,7272	0,0146
8	241,7811	-38,7811	0,155908	8	203,1114	-0,1114	0,0004
9	236,1769	-39,1769	0,158723	9	199,7654	-2,7654	0,0107
10	224,9683	-39,9683	0,160274	10	193,0733	-8,0733	0,031
11	264,1983	2,80172	0,011198	11	260,9998	6,0002	0,0229
12	269,8026	-18,8026	0,075299	12	264,3459	-13,346	0,0509
13	264,1983	2,80172	0,011253	13	260,9998	6,0002	0,0229
14	247,3854	-5,38543	0,021678	14	250,9617	-8,9617	0,0341
15	236,1769	-2,17686	0,008761	15	244,2696	-10,27	0,0391
16	269,8026	0,19744	0,000793	16	264,3459	5,65415	0,0214
17	241,7811	-1,78115	0,00718	17	247,6156	-7,6156	0,0289
18	275,4068	-3,40684	0,013717	18	267,6919	4,3081	0,0163
19	219,364	16,636	0,067317	19	234,2314	1,76858	0,0067
20	236,1769	2,82314	0,011363	20	244,2696	-5,2696	0,0198
21	258,594	8,40601	0,03375	21	257,6538	9,34624	0,0351
22	241,7811	8,21885	0,033065	22	247,6156	2,38439	0,0089
23	258,594	-0,59399	0,002386	23	257,6538	0,34624	0,0013

Продовження табл.3.10

1	2	3	4	5	6	7	8
24	269,8026	4,19744	0,0169	24	264,3459	9,65415	0,0359
25	258,594	26,406	0,106892	25	275,9637	9,03628	0,0336
26	269,8026	2,19744	0,008923	26	282,6558	-10,656	0,0397
27	264,1983	17,8017	0,072784	27	279,3098	2,69023	0,0101
28	269,8026	9,19744	0,037838	28	282,6558	-3,6558	0,0137
29	269,8026	8,19744	0,034036	29	282,6558	-4,6558	0,0175
30	241,7811	16,2189	0,068085	30	265,9256	-7,9256	0,03
31	241,7811	19,2189	0,0808	31	265,9256	-4,9256	0,0187
32	224,9683	33,0317	0,139126	32	255,8874	2,11257	0,008
33	247,3854	22,6146	0,09463	33	269,2716	0,72837	0,0028
34	252,9897	21,0103	0,088361	34	272,6177	1,38232	0,0052
35	236,1769	21,8231	0,092769	35	262,5795	-4,5795	0,0175
36	230,5726	41,4274	0,176245	36	259,2335	12,7665	0,0487
37	224,9683	26,0317	0,110221	37	255,8874	-4,8874	0,0186
38	224,9683	37,0317	0,154355	38	255,8874	6,11257	0,0231
39	247,3854	19,6146	0,079287	39	269,2716	-2,2716	0,0084
40	247,3854	30,6146	0,123753	40	269,2716	8,72837	0,0324
		Ai=	3,26%			Ai=	0,85%

Зокрема, пріоритети при закупівлі комп'ютерної техніки трьох виробників повинні бути наступні: в першу чергу слід купувати техніку виробника D, у другу– виробника F і в останню– виробника G. Аналізуючи первинні дані про кількість техніки кожного виробника(16, 14 і 10 одиниць техніки відповідно) робимо висновок, що при закупівлі техніки керівництво фірми дотримувалось саме цієї стратегії.

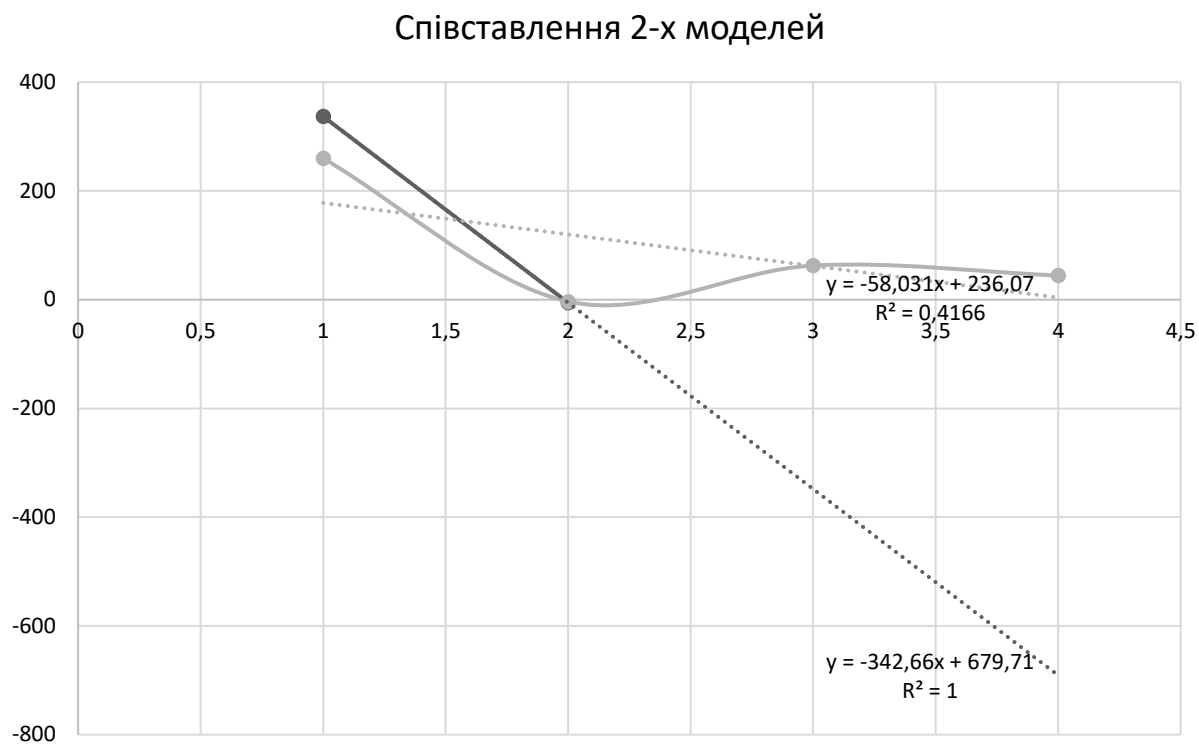

Рис.3.3. Графічне співставлення прогнозних моделей

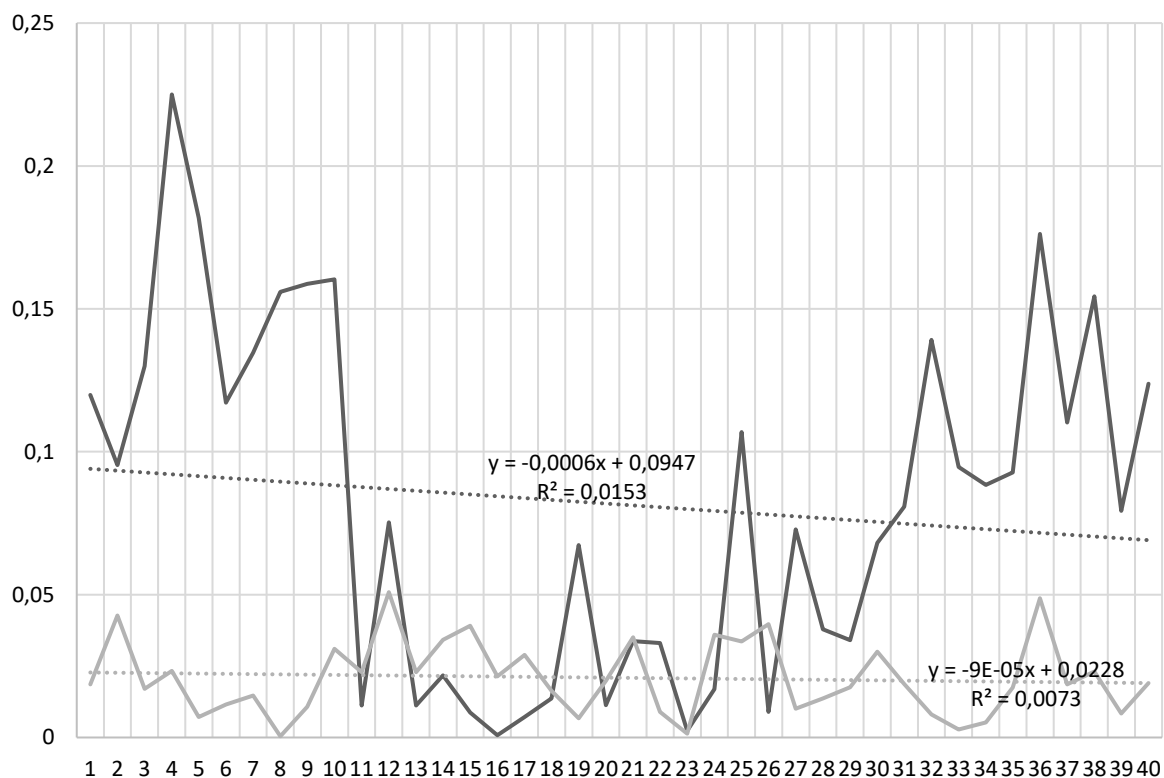

Рис.3.4. Оптимальна модель придбання техніки з урахуванням вибраної стратегії

Висновки до розділу 3

Розробку основних шляхів удосконалення управління грошовими потоками здійснено на основі оцінки впливу синхронізації грошових потоків на ефективність діяльності підприємства. У результаті проведеного аналізу руху грошових коштів запропоновано синхронізувати їх за допомогою розрахунку індексу сезонності з метою узгодження вхідних та вихідних потоків за обсягом та в часі.

Для більш детального вивчення об'єктивних та суб'єктивних чинників, що впливають на обсяг руху грошових коштів та на ефективність використання їх в цілому запропоновано застосувати факторний аналіз рентабельності чистого грошового потоку, результат розрахунку якого засвідчив, що найвагомішими факторами підвищення ефективності використання грошового потоку є частка середнього залишку грошових коштів у загальному обсязі чистого грошового потоку та оборотність капіталу підприємства. На рентабельність чистого грошового потоку ТОВ «ВЕРБА-1» негативно вплинули фактори зарплато місткості та матеріаломісткості.

З метою оперативного управління грошовими потоками підприємства запропоновано використовувати модель фінансового циклу, тривалість якого показує середній час обороту коштів від моменту оплати за сировину і матеріали до одержання коштів від покупців.

Виходячи з раніше проведеного аналізу фінансово-економічного стану у розділі 3 стало зрозуміло, що підприємство ТОВ «ВЕРБА-1» має значну залежність фінансового становища від позикових джерел фінансування. Тому доцільним було провести розрахунок коефіцієнту співвідношення власного та позикового капіталу.

Даний розрахунок виявив повну залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Відсутність власного оборотного капіталу свідчить про те, що всі оборотні кошти підприємства і, можливо, частина необоротних активів сформовані за рахунок позикових джерел.

Від'ємна величина власного капіталу є негативною характеристикою, що означає втрату фінансової стійкості компанії - значну залежність фінансового

становища підприємства від позикових джерел фінансування. Як правило, така ситуація характерна для підприємств, що мають значні збитки: збиткову діяльність протягом тривалого періоду або значні збитки в окремих періодах.

У ситуації від'ємного власного капіталу оптимізація стану компанії неможлива без оптимізації прибутковості діяльності, тобто без створення джерела власних коштів - нерозподіленого прибутку. Альтернативним варіантом відновлення позитивної величини власного капіталу компанії є залучення цільових фінансування та надходжень. У короткостроковій перспективі підтримку платоспроможності підприємства з негативним власним капіталом можливо за рахунок високої оборотності активів компанії.

Вибрана нами математична модель підкреслює прогнозовані показники придбання техніки з урахуванням її надійності у кількох виробників. Згладжений графік функції A_2 на рис.3.4. дозволяє здійснювати управління фінансовими ресурсами при закупівлі техніки, не маючи великих коливань у тратах на придбання та ремонт цієї продукції.

На тлі проведення військових операцій на території України можливе постійне корегування фінансових планів. Особливості воєнного стану, які, вочевидь, впливатимуть на звичайний порядок ведення бізнесу, а саме: запроваджується трудова повинність для працездатних осіб, які не мобілізовані і не заброньовані за підприємствами на період дії воєнного стану, для виконання робіт оборонного характеру або ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, або до суспільно корисних робіт. Що може призвести до припинення діяльності підприємства.

Можливо цьому підприємству також прийде́ться розглянути можливість релокації з Дніпра до західних областей України. Тому, розглянуті пропозиції в кваліфікаційній роботі можливо реалізувати лише за умови зупинення на певний період військових дій.

ВИСНОВКИ

Функціонування ринкової економічної системи в Україні можливе за умови зростання ефективності використання фінансових ресурсів. Використовувані ресурси, формуючи ресурсний потенціал окремого підприємства, є часткою ресурсного потенціалу народного господарства в цілому чи окремих його галузей. Отже ресурсне забезпечення окремих підприємств залежить від ресурсного насичення в країні в цілому. Для ефективного функціонування окремого підприємства й важливо визначити оптимальну потребу в ресурсах, та забезпечити структуру джерел її формування і використання.

Прибуток має створювати умови для самофінансування поточної діяльності, інвестування розширеного відтворення підприємств. Отримання прибутку окремими суб'єктами господарювання свідчить про позитивні макроекономічні тенденції до зростання доходів державного бюджету. Ефективність фінансування підприємства не абияк визначається стратегією формування ресурсів, що залежить від форми власності, виду діяльності територіального розміщення та інших факторів впливу. Очевидно зростання частки власних фінансових ресурсів що до позичених та залучених ресурсів дає змогу зробити висновок про зростання ефективності фінансування підприємства. процесі формування фінансових ресурсів підприємств важливе значення має структура їхніх джерел.

Статутний фонд використовується підприємством для інвестування коштів в оборотні та основні фонди. Фонд оплати праці - для виплати основної та додаткової заробітної плати працівникам. Амортизаційний фонд - для фінансування відтворення основних і поза оборотних активів. Резервний фонд - для покриття збитків, подолання тимчасових фінансових ускладнень. Кошти підприємства використовують не тільки у фондovій формі. Так, використання підприємством коштів для виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом та позабюджетними фондами, банками, страховими організаціями здійснюється в нефондовій формі.

У нефондовій формі підприємства також одержують дотації та субсидії, спонсорські внески. Аналіз фінансового стану підприємства ТОВ «ВЕРБА-1» за

2019-2021 роки свідчить про нестабільність його роботи та певні проблеми у формуванні власних фінансових ресурсів. Зниження показників рентабельності використання капіталу, показників самофінансування, коефіцієнтів незалежності та маневреності говорять про незадовільне фінансове управління. Загалом, самофінансування та забезпеченість ТОВ «ВЕРБА-1» власними фінансовими ресурсами знаходиться в незадовільному нестабільному стані, що відображається на роботі всього підприємства, його фінансовому стані і свідчить про недосконалість фінансового менеджменту та певні вади у процесі управління підприємством.

Проаналізувавши фінансовий стан ТОВ "ВЕРБА-1" можна запропонувати деякі напрямки для його покращення. Перш за все дане товариство повинно реалізувати всю продукцію, що застоюється на складах. Реалізацією і просуванням продукції на ринок на підприємстві займається спеціаліст з маркетингу. Саме цей спеціаліст повинен забезпечити просування товару не тільки на вітчизняний ринок, а, можливо, і за кордон.

По-друге зниження собівартості продукції – дозволить підприємству бути конкурентоспроможним на ринку збуту. Можливе за рахунок впровадження нової техніки, технологій, більш раціонального використання як матеріальних так і трудових ресурсів, зменшення питомої ваги постійних витрат в собівартості продукції, адже зниження собівартості продукції прямо пропорційно впливає на збільшення прибутку підприємства.

Третім напрямком є збільшення грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства, що збільшить коефіцієнт абсолютної ліквідності і дозволить підприємству брати довго і короткострокові позики в банку для фінансування поточної діяльності, які видаються лише платоспроможним підприємствам, в яких коефіцієнт абсолютної ліквідності відповідає нормі. Збільшення грошових коштів можна забезпечити за рахунок реалізації зайвих виробничих і невиробничих фондів, здачі їх в оренду.

Для поліпшення стану формування власних фінансових ресурсів необхідно:

- докорінне поліпшення всієї організації робіт та економічного її обґрунтування на всіх стадіях відтворювального процесу (проекування — виробництво —

- розподіл — запровадження — експлуатація нової техніки);
- дотримання підприємством власної стратегії технічного, організаційного та економічного розвитку;
  - переорієнтація інвестиційної політики на максимальне технічне переозброєння й реконструкцію діючих виробничих об'єктів;
  - різке збільшення масштабів вилучення з виробництва технічно застарілих і економічно малоефективних машин та устаткування, перехід від практики одиничної заміни спрацьованих знарядь праці до систематичного комплексного оновлення техніко-технологічної бази взаємозв'язаних виробничих ланок підприємств.
  - Фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів;
  - дотримання розрахункової і кредитної дисципліни;
  - фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства.

Практична реалізація перелічених головних напрямків інтенсифікації відтворювальних процесів потребує не лише активної інженерно-виробничої діяльності самого підприємства, а й мобілізації великих власних фінансових коштів. У повному обсязі вона можлива за умови передовсім постійної державної підтримки, безпосередньої участі багатьох інститутів ринкової інфраструктури та іноземного капіталу.

Перехід на ринкові умови господарювання, запровадження комерційних засад у діяльність підприємств, приватизація державних підприємств потребують нових підходів до формування власних фінансових ресурсів. Так, нині важливе місце в джерелах фінансових ресурсів належить пайовим та іншим внескам фізичних та юридичних осіб, членів трудового колективу. Водночас значно скорочуються обсяги фінансових ресурсів, які надходять від галузевих структур, обсяги бюджетних субсидій від органів державної влади. Збільшується значення прибутку, амортизаційних відрахувань та позичкових коштів у формуванні фінансових ресурсів підприємств. Усе це змушує підприємства виявляти ініціативу та винахідливість,

нести повну матеріальну відповідальність.

Саме цим зумовлюється необхідність і практична значущість систематичного аналізу джерел формування власних фінансових ресурсів підприємства, яким належить суттєва роль у забезпеченні його стабільного фінансового стану та стабільності роботи.

Українська економіка зазнає колосальних втрат не лише через фізичні руйнування, а й через зниження активності підприємців. Тому влада закликає всіх, хто може працювати у цей складний період, відновити свою діяльність, щоб утримати не менш важливий фронт – економічний. На початок квітня підприємці починають відновлювати роботу, знову працюють ринки, магазини, сфера послуг, виробництво соціально важливих товарів.

Щоб підтримати бізнес, держава вживає заходів, що полегшують роботу та заохочують підприємців до діяльності. Уряд сформував низку рішень, які мають підтримати український бізнес під час війни.

Пакет включає ряд послаблень, насамперед податкових, для підприємців як на період війни, так і відразу після її завершення. А саме:

- звільнення від сплати єдиного соціального внеску (ЄСВ) фізичних осіб-підприємців першої та другої груп на час воєнного стану та протягом року після його завершення;
- звільнення підприємств та фізичних осіб-підприємців третьої групи від сплати ЄСВ за найманих працівників, покликаних до лав Збройних сил України, інших збройних формувань (зокрема територіальної оборони). Збір буде сплачено за рахунок держави;
- відстрочення сплати податків для всіх підприємств, які не в змозі їх сплатити;
- відстрочення запровадження реєстратора розрахункових операцій (РРО) всім фізичних осіб-підприємців.
- скасування всіх заходів ринкового та споживчого нагляду з усіх питань, крім регулювання цін та контролю за ціноутворенням; також встановлено мораторій для проведення перевірок всіх видів бізнесу.

Крім того, були запропоновані програми підтримки, такі як EU4Business –

програма допомоги малому та середньому бізнесу, створена за рахунок співфінансування ЄС та німецького уряду. Направлена на підтримку бізнесу у шести країнах східного партнерства, серед яких є Україна.

Сама програма існує з 2016 року і вже підтримали близько 10 тисяч підприємств у їхньому прагненні розвитку. У 2019-2021 роках ініціатива допомагала бізнесу адаптуватися до реалій коронавірусу.

У березні була створена нова програма «Конкурентоспроможність та інтернаціоналізація МСП», головні цілі якої полягають у збереженні робочих місць, працевлаштуванні переміщених осіб, допомога бізнесу у перепрофілюванні на актуальні напрямки та залученні діаспори на підтримку.

На тлі проведення військових операцій на території України можливе постійне корегування фінансових планів. Особливості воєнного стану, які, вочевидь, впливатимуть на звичайний порядок ведення бізнесу, а саме: запроваджується трудова повинність для працездатних осіб, які не мобілізовані і не заброньовані за підприємствами на період дії воєнного стану, для виконання робіт оборонного характеру або ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, або до суспільно корисних робіт. Що може призвести до припинення діяльності підприємства.

Можливо цьому підприємству також прийдеться розглянути можливість релокації з Дніпра до західних областей України. Тому, розглянуті пропозиції в кваліфікаційній роботі можливо реалізувати лише за умови зупинення на певний період військових дій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року №435-IV. [Електронний ресурс] – Режим доступу :www.rada.gov.ua
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року №436-IV. [Електронний ресурс] – Режим доступу :www.rada.gov.ua
3. Закон України „Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" від 14 травня 1992 року N 2343-ХІІ-ВР. [Електронний ресурс] – Режим доступу :www.rada.gov.ua
4. Закон України „Про підприємництво” від 7 лютого 1991 року N 698-ХІІ. [Електронний ресурс] – Режим доступу :www.rada.gov.ua
5. Постанова Кабінету Міністрів України „Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів) ” № 1548 від 25 грудня 1996 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу :www.rada.gov.ua
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 „Загальні вимоги до фінансової звітності", затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87. [Електронний ресурс] – Режим доступу :www.rada.gov.ua
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 „Баланс”, затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87. [Електронний ресурс] – Режим доступу :www.rada.gov.ua
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 „Звіт про фінансові результати", затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87. [Електронний ресурс] – Режим доступу :www.rada.gov.ua
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 „Звіт про рух грошових коштів”, затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87. [Електронний ресурс] – Режим доступу :www.rada.gov.ua
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 5 „Звіт про власний капітал”, затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87. [Електронний ресурс] – Режим доступу :www.rada.gov.ua

11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 „Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах”, затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 28 травня 1999 р. N 137. [Електронний ресурс] – Режим доступу :www.rada.gov.ua
12. Антикризисное управление: Учебник / Под ред. Э.М. Короткова. - М.: ИНФРА-М, 2000.
13. Баб'як Н.Д. Вплив амортизаційних відрахувань на результати фінансово-господарської діяльності підприємств//Фінанси України.-2001.- №11. - С.34.
14. Безуглий А. Про вилучення частини амортизаційних відрахувань та використання потужностей підприємств // Економіка України. – 2000. - №1. – С.34 – 40
15. Білик М.Д. Управління фінансами державних підприємств. – К.: Т-во «Знання», КОО, 1999.-312с.
16. Бланк И. А. Финансовый менеджмент. – К., 2004. – 460 с.
17. Бойчук І. та ін. Економіка підприємства : Навчальний посібник. Друге видання, і доп. – К: Каравела і Львів : Новий світ, 2001.-298с.
18. Белоліпецький В.Г. Финансы фирмы: курс лекцій /Г. Белоліпецький. - М.: ИНФРА-М, 2003. -298 с..
19. Бірман А.М. Очерки теории советских финансов. - [выпуск 2].- М.: Финансы, 1972. - С. 137.
20. Бурковський В.В. Фінанси підприємств : Навч. посібник. - Д.: Пороги, 1998.
21. Василик О.Д. Теорія фінансів: Підручник.- К.:НІОС.- 2000.-416с.
22. Волков О. И., Скляренко В.К. // Экономика предприятия : „Курс лекцій”.- М.- «ИНФРА», 2002. - 601 с.
23. Голов С. Управлінський облік як фактор зростання прибутковості підприємства // Податкове планування. – 2006 – №31. – С. 31-40
24. Жежера М. Порівняльна характеристика методики проведення аналізу фінансового стану підприємств в Україні та за кордоном // Економіка, фінанси, право. — 1999. — № 5. – С. 20-24.
25. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник.— 3-

те вид., випр. та доп.– К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 587 с.

26. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р. № 1576 – XII. (із змінами і доповненнями).

27. Зятковський І.В. Фінанси підприємств: Навч. посіб. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. — К.: 2002. – 365 с.

28. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз: Навч. Посіб. – К.: МАУП, 2000. – 152с.

29. Качмарик Я.Д., Хуткий Р.І. Ефективність формування фінансових ресурсів підприємств // Фінанси України – 2003. - №10. – С. 138-144.

30. Климовская М. Налоговая амортизация в бухгалтерском учете// Вестник бухгалтера и аудитора Украины.- 2001. -№22. - С.15.

31. Коробов М.Я. Фінансово - економічний аналіз діяльності підприємств: [підручник] / М.Я. Коробов. - К.: Вид-во "Знання". - 2000. - С. 378. 16. Кудряшов В.П.

32. Фінанси: [навчальний посібник] / В.П. Кудряшов. - К.: Кондор, 2006 - С. 352. 17. Моляков Д.С. Финансы предприятий отраслей народного хозяйства / Д.С. Моляков. - М.: Финансы и статистика, 1999. - С. 200.

33. Огородник С.Я. Финансово- кредитные методы повышения эффективности промышленного производства / С.Я. Огородник. - К: КНЕУ, 2002. - С. 108.

34. Кузьмін О. Є. Амортизаційна політика підприємств // Фінанси України. – 2002. - №12 – С. 20-25

35. Ластовецкий В.Е. Различия и взаимосвязь бухгалтерского и налогового учета основных фондов//Вестник бухгалтера и аудитора Украины.- 2001.- №4 .- С. 4.

36. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік. Навчальний посібник. - Київ: Видавництво «Центр учбової літератури», 2003.

37. Лігоненко Л., Ковальчук Г. Оцінка платоспроможності підприємства: Методичні підходи // Економіка. Фінанси. Право. — 1998. — № 9. – С. 16-20.

38. Лук'янченко О.О. Амортизаційна політика в Україні// Фінанси України.- 2000.- №10. - С.46.

39. Лях Л., Короткевич О. Основне протиріччя державної амортизаційної

політики та шляхи подолання // Економіст. – 2000. -№3 - С. 104

40. Ляшенко. О.О. Управління капіталом підприємства: конспект лекцій. – К., Видавництво «Центр учбової літератури», 2003. – 240 с.

41. Марченко А. Аналіз джерел формування фінансових ресурсів // Фінанси України. – 2002. - №9. – С. 102-108.

42. Музиченко А. О. Методи оптимізації структури фінансових ресурсів // Економіка. Фінанси. Право. – 2005. - №6. – С. 12-15.

43. Основные средства. Бухгалтерский и налоговый учет. Библиотека ГлавБуха. - №7, - 2003г.

44. Петренко Ю.В. Оптимізація джерел фінансових ресурсів підприємств // Фінанси України – 2000. - №6. – С. 91-95.

45. Попов О. Розробка і реалізація дивідендної політики господарського товариства // Фінанси України. – 2002. - №10. – С. 42-47.

46. Пройда – Носик Н.Н. Фінансові ресурси підприємства // Фінанси України – 2003. - №1. – С. 96-103.

47. Родіонова О. М. “Основи економіки”. Київ. “Зодіак-Еко”. –1995 р. – 244 с.

48. Слав’юк Р.А. Фінанси підприємств: Навчальний посібник. Вид. 2–ге, допов. і переробл. “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Л.Українки, 2001.-456 с.

49. Уставный и прочий капитал: Практическое руководство – Днепропетровск.: ООО „Баланс-клуб”, 2005 – 192 с.

50. Хикс Дж.Р. Стоимость и капитал / Пер. с англ.; общ. ред. и вступ. ст. М.Энтова. - М., Издательская группа "Прогресс", 1993. – 488 с..

51. ХудолійЛ.М. Теорія фінансів / Л.М. Худолій. - Київ: Видавництво Європейського університету, 2003 р. - С. 67.

52. Gitman L.J. Principles of managerial finance - 12th. ed. / L.J. Gitman. - Boston: Pearson Prentice Hall, 2009. - P. 932.

53. Стецюк П.А. Аналіз елементів фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств / П. А. Стецюк. - // Облік і фінанси АПК: Щомісячний фаховий журнал. - К.: ТОВ ЮФ "ЮР-Агро-Веста", 2009. - N 1. - С. 48-

53.

54. Стоянова Е.С. Практикум по финансовому менеджменту.- М.: Перспектива, 2005-с.253

55. Терещенко О.О., Волошанюк Н.В. Фінансові доміанти реструктуризації підприємств// Фінанси України. – 2009. - №4. - с.102-109

56. Турило А.М., Святенко С.В. Теоретико-методологічні основи фінансово-економічного розвитку підприємства// Фінанси України. – 2010. - №2. - с.132-13

57. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посіб. - К.:Вид-во КНЕУ, 2003. - 554 с.

58. Тихонов Р.М. Конкурентоспособность промышленной продукции. - М., 1985.

59. Трансформація підприємств: економічна оцінка та побудова систем менеджменту І О.Є.Кузьмін, А.С.Мороз, Н.Ю.Подольчак, Р.В.Шуляр. - Львів: Львів. політехніка, 2005. - 335 с.

60. Управління фінансовою санацією: навчальний посібник/Грачов В.І., Косарева І.П., Прохорова В.В., Кузенко Т.Б. – Х.: ВД “ІНЖЕК”, 2004. –208 с.

61. Финансовый менеджмент: теория и практика: Учебник. / Под ред. Е. С. Стояновой. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательство Перспектива, 1997. – 574 с.

62. Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авт. кол. і науковий редактор проф. А.М. Поддєрьогін. 3-є вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2000.–460с.

63. Фінансова діяльність підприємства: Підручник/ Бандурка О.М., Коробов М.Я., Орлов П.І., Петрова К.Я.- 2 ге вид. перероб. і доп.-К.: Либідь, 2002. -384 с.

64. Фінансовий менеджмент: навч.-мет. посібник / А. М. Поддєрьогін, Л. Д. Буряк. – К.: КНЕУ, 2001 – 294 с.

65. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. За ред. проф. Г. Г. Кірейцева – Київ: „Центр навчальної літератури”, 2004 – 531 с.

66. Цал-Цалко. Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: Навч. Посібник – 2-е вид., перероб. і доп. – Київ:ЦУЛ, 2002. – 360 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Спрощений бухгалтерський баланс ТОВ «ВЕРБА-1» тис.грн.

Актив	На початок року	На кінець року	Пасив	На початок року	На кінець року
1.Необоротні активи			1.Капітал, фонди, резерви		
1.1.Основні засоби (залишкова вартість)	102344	101842	1.1.Статутний фонд (капітал)	102536	102084
1.2.Незавершені капітальні вкладення	496	1374	1.2.Додатковий капітал	8816	8816
1.3. Устаткування	456	506	1.3. Резервний фонд	2358	2358
Усього за розділом I	103296	103722	1.4. Фінансування капітальних вкладень	1154	1630
2.Запаси і затрати			1.5. Спеціальні фонди і цільове фінансування	460	1440
2.1. Виробничі запаси	6976	7798	1.6.Амортизаційний фонд		1806
2.2. Малоцінні та швидкозношувані предмети (залишкова вартість)	372	390	1.7. Резерви майбутніх витрат і платежів	66	38
2.3. Незавершене виробництво	46	564	1.8. Нерозподілений прибуток минулих років	1740	
2.4. Готова продукція	1648	12558	1.9. Нерозподілений прибуток звітнього року		1814
2.5 Товари	172	158	Усього за розділом I	118330	119986
Усього за розділом II	9214	10468	2.Довгострокові пасиви		
3. Грошові кошти, розрахунки та інші активи			3. Розрахунки та інші короткострокові пасиви		
3.1 Дебіторська заборгованість	4294	5356	3.1. Кредиторська заборгованість	1850	2068
3.2.Короткострокові фінансові вкладення	460	1440			
3.3. Грошові кошти	1436	756			
3.4. Інші оборотні активи	280	312			
Усього за розділом 3	6470	7864	Усього за розділом 3	1850	2068
БАЛАНС (р.1 + р.2 + р.3)	118980	122054	БАЛАНС (р.1 + р.2 + р.3)	118980	122054

ДОДАТОК Б
Горизонтальний аналіз балансу

Показники	На	На	% виконання до минулого роком
	1.01.2021 тис.грн.	1.01.2022 тис.грн.	
Актив			
1.Необоротні активи			
1.1. Основні засоби (залишкова вартість)	102344	101842	99,5
1.2. Незавершені капітальні вкладення	496	1374	280,4
1.3. Устаткування	456	506	111,0
Усього за розділом І	103296	103722	100,4
2.Запаси і затрати			
2.1.Виробничі запаси	6976	7798	111,8
2.2.Малоцінні та швидкозношувані предмети (залишкова вартість)	372	390	104,8
2.3.Незавершене виробництво	46	564	1226,1
2.4.Готова продукція	1648	1558	94,5
2.5.Товари	172	158	91,9
Усього за розділом 2	9214	10468	113,6
3. Грошові кошти, розрахунки та інші активи			
3.1.Дебіторська заборгованість	4294	5356	124,7
3.2.Короткострокові фінансові вкладення	460	1440	313,0
3.3.Грошові кошти	1436	756	52,6
3.4.Інші оборотні активи	280	312	111,4
Усього за розділом 3	6470	7864	121,5
БАЛАНС (р.1 + р.2 + р.3)	118980	122054	102,6
1. Капітал, фонди, резерви			
1.1.Статутний фонд (капітал)	102536	102084	99,6
1.2.Додатковий капітал	8816	8816	100,0
1.3.Резервний фонд	2358	2358	100,0
1.4.Фінансування капітальних вкладень	1154	1630	141,2
1.5.Спеціальні фонди і цільове фінансування	460	1440	313,0
1.6. Амортизаційний фонд	-	1806	*
1.7. Резерви майбутніх витрат і платежів	66	38	57,6
1.8. Нерозподілений прибуток минулих років	1740	-	*
1.9. Нерозподілений прибуток звітного року		1814	*
Усього за розділом 1	117130	119986	102,4
2. Довгострокові пасиви			
3. Розрахунки та інші короткострокові пасиви			
3.1. Кредиторська заборгованість	1850	2068	133,5
Усього за розділом 3	1850	2068	133,5
БАЛАНС (р.1 + р.2 + р.3)	118980	122054	102,6

ДОДАТОК В

Вертикальний аналіз балансу

Показники	На 1.01.2021		На 1.01.2022		Відхилення (+, -)
	тис.грн	питома вага,%	тис.грн.	питома вага, %	
1.Необоротні активи					
1.1. Основні засоби (залишкова вартість)	102344	86,02	101842	83,44	- 2,58
1.2. Незавершені капітальні вкладення	496	0,42	1374	1,13	+ 0,71
1.3. Устаткування	456	0,38	506	0,41	+ .0,03
Усього за розділом І	103296	86,82	103722	84,98	-1.84
2.Запаси і затрати					
2.1.Виробничі запаси	6976	5,86	7798	6,39	+ 0,53
2.2.Малоцінні та швидкозношувані предмети	372	0,31	390	0,32	+ 0,01
2.3.Незавершене виробництво	46	0,04	564	0,46	+ 0,42
2.4.Готова продукція	1648	1,39	1558	1,28	- 0,11
2.5.Товари	172	0,14	158	0,13	- 0,01
Усього за розділом 2	9214	7,74	10468	8,58	+ 0,84
3. Грошові кошти, розрахунки та інші активи					
3.1.Дебіторська заборгованість	4294	3,61	5356	4,39	+ 0,73
3.2.Короткострокові фінансові вкладення	460	0,39	1440	1,18	+ 0,79
3.3.Грошові кошти	1436	1,21	756	0,62	- 0,59
3.4.Інші оборотні активи	280	0,23	312	0,26	+ 0,03
Усього за розділом 3	6470	5,44	7864	6,44	+ 1,00
БАЛАНС (р.1 + р.2 +- р.3)	118980	100	122054	100	*
1. Капітал, фонди, резерви					
1.1.Статутний фонд (капітал)	102536	86,18	102084	83,64	- 2,54
1.2.Додатковий капітал	8816	7,41	8816	7,22	- 0,19
1.3.Резервний фонд	2358	1,98	2358	1,93	- 0,07
1.4.Фінансування капітальних вкладень	1154	0,97	1630	1,34	+ 0,37
1.5.Спеціальні фонди і цільове фінансування	460	0,39	1440	1,18	+ 0,79
1.6. Амортизаційний фонд			1806	1,48	+ 1,48
1.7. Резерви майбутніх витрат і платежів	66	0,06	38	0,03	-0,03
1.8. Нерозподілений прибуток минулих років	1740	1,46		-	- 1,46
1.9. Нерозподілений прибуток звітного року		-	1814	1,49	+ 1,49
Усього за розділом 1	117130	98,45	119986	98,31	-0,14
2. Довгострокові пасиви					
3. Розрахунки та інші короткострокові пасиви					
3.1. Кредиторська заборгованість	1850	1,55	2068	1,69	+ 0,14
Усього за розділом 3	1850	1,55	2068	1,69	+ 0,14
БАЛАНС (р.1 + р.2 + р.3)	118980	100	122054	100	-

ДОДАТОК Д

Порівняльний аналітичний баланс

Показники	На 1.01.2021		На 1.01.2022		Відхилення (+, -)		
	тис.грн.	питома вага, %	тис.грн.	питома вага, %	абсолютне	відносне	За питомою вагою
Актив							
1. Необоротні активи							
1.1. Основні засоби (залишкова вартість)	102344	86,02	101842	83,44	-502	-0,5	-2,58
1.2. Незавершені капітальні вкладення	496	0,42	1374	1,13	+878	+180,4	+0,71
1.3. Устаткування	456	0,38	506	0,41	+50	+11,0	+0,03
Усього за розділом 1	103296	86,82	103722	84,98	+426	+0,4	-1,84
2. Запаси і затрати							
2.1. Виробничі запаси	6976	5,86	7798	6,39	+822	+11,8	+0,53
2.2. Малоцінні та швидкозношувані предмети (залишкова вартість)	372	0,31	390	0,32	+18	+4,8	+0,01
2.3. Незавершене виробництво	46	0,04	564	0,46	+518	+1126,1	+0,42
2.4. Готова продукція	1648	1,39	1556	1,28	-90	-5,4	-0,11
2.5. Товари	172	0,14	158	0,13	-14	-8,1	-0,01
Усього за розділом 2	9214	7,74	10468	8,58	+1254	+13,6	+0,84
3. Грошові кошти, розрахунки та інші активи							
3.1. Дебіторська заборгованість	4294	3,61	5356	4,39	+1062	+24,7	+0,78
3.2. Короткострокові фінансові вкладення	460	0,39	1440	1,18	+980	+213,0	+0,79
3.3. Грошові кошти	1436	1,21	756	0,62	-340	-47,4	-0,59
3.4. Інші оборотні активи	280	0,23	312	0,25	+16	+11,4	+0,03
Усього за розділом 3	6470	5,44	7864	6,44	+1394	+21,5	+1,00
БАЛАНС (р.1 + р.2 + р.3)	118980	100	122054	100	+3074	+2,6	*
Пасив							
1. Капітал, фонди, резерви							
1.1. Статутний фонд (капітал)	102536	86,18	102084	83,64	-452	-0,4	-2,54
1.2. Додатковий капітал	8816	7,41	8816	7,22	-	-	-0,19
1.3. Резервний фонд	2358	1,98	2358	1,93	-	-	-0,07
1.4. Фінансування капітальних вкладень	1154	0,97	1630	1,34	+476	+41,2	+0,37
1.5. Спеціальні фонди і цільове фінансування	460	0,39	1440	1,18	+980	+213,0	+0,79
1.6. Амортизаційний фонд	-	-	1806	1,48	+1806	-	+1,48
1.7. Резерви майбутніх витрат і платежів	66	0,06	38	0,03	-28	-42,4	-0,03
1.8. Нерозподілений прибуток минулих років	1740	1,46	-	-	-1740	-	-1,46
1.9. Нерозподілений прибуток звітного року	-	-	1814	1,49	+1814	-	+1,49
Усього за розділом 1	117130	98,45	119986	98,31	+2856	+2,41	-0,14
2. Довгострокові пасиви							
3. Розрахунки та інші короткострокові пасиви							
3.1. Кредиторська заборгованість	1850	1,55	2068	1,69	+218	+33,5	+0,14
Усього за розділом 3	1850	1,55	2068	1,69	+218	+33,5	+0,14
БАЛАНС (р.1 + р.2 + р.3)	118980	100	122054	100	+3074	+2,6	*

ДОДАТОК Е

Оцінка структури джерел фінансових ресурсів ТОВ «ВЕРБА-1»

№ п\п	Показники	На 1.01.2021 р.	На 1.01.2022 р.	Відхилення , -)
1	Коефіцієнт фінансової незалежності, %	98,45	98,31	-0,14
2	Коефіцієнт фінансової залежності, %	1,55	1,63	+0,08
3	Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля), %	1,58	1,72	+0,14

Динаміка і структура власного капіталу ТОВ «ВЕРБА-1»

№ п / п	Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення		
		тис.грн	питома вага, %	тис грн.	питома вага, %	Абсолютне	За пито- мою вагою	% До під- сумку
А	Б	1	2	3	4	5	6	7
1	Статутний фонд	102536	87,5	102084	85,1	-452	-2,4	-15,8
2	Додатковий капітал	8816	7,5	8816	7,3	-	-0,2	-
3	Резервний фонд	2358	2,0	2358	2,0	-	-	-
4	Фінансування капітальних вкладень	1154	1,0	1630	1,4	+476	+0,4	+16,7
5	Спец. фонд і цільове фінансування	460	0,4	1440	1,2	+980	+0,8	+34,3
6	Амортизаційний фонд		-	1806	1,5	+1806	+1,5	+63,2
7	Резерви майбутніх витрат і платежів	66	0,1	38	0,03	-28	- 0,07	-1
8	Нерозподілений прибуток минулих років	1740	1,5		-	-1740	-1,5	-60,9
9	Нерозподілений прибуток звітнього року		-	1814	1,5	+1814	+1,5	+63,5
	Усього	117130	100	119986	100	+2856	*	100

Ректорові Національного технічного
університету «Дніпровська політехніка»
проф. Олександрю АЗЮКОВСЬКОМУ

ЗАМОВЛЕННЯ
на виконання кваліфікаційної роботи

Просимо Вас надати можливість студентці групи 072-18-1 фінансово-економічного факультету Навчально-наукового Інституту економіки НТУ «Дніпровська політехніка» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Горб Ліані Мілтонівні виконати кваліфікаційну роботу на тему: «Підвищення ефективності формування та використання фінансових активів підприємства (на прикладі ТОВ "Верба-1")» з використанням обліково-економічної інформації ТОВ «Верба-1».

Тема роботи є актуальною для ТОВ «Верба-1», і становить практичний інтерес для удосконалення роботи товариства і заходи щодо поліпшення використання фінансових активів та запропоновані схеми резервування підвищать фінансові результати і можуть бути впровадженні в діяльність товариства при його виробничій діяльності.

Фінансово-економічна інформація передана для виконання дипломної роботи є конфіденційною і не підлягає оприлюдненню.

Фінансовий
директор

Олексій СКАЧКО

РЕЦЕНЗІЯ

на захищенню роботи студентки гр.072-18-1 фінансового-економічного факультету Навчально-наукового Інституту економіки НТУ «Дніпровська політехніка» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» на тему: «Підвищення ефективності формування та використання фінансових активів підприємства (на прикладі ТОВ "Верба-1")»

Горб Ліани Мілтонівни

Актуальність дипломної роботи обумовлена тим що за ринкових відносин одним із завдань фінансово-господарської діяльності підприємства є аналіз і оцінка. Аналіз фінансово-господарської діяльності є неодмінним елементом як фінансового менеджменту на підприємстві, так і економічних взаємин з його партнерами, з фінансово-кредитною системою, з податковим органами.

Позитивним моментом дослідження є комплексний аналіз фінансово-господарської діяльності – де для обґрунтування необхідно виявляти і прогнозувати існуючі та потенційні проблеми, виробничі і фінансові ризики, визначати вплив прийнятих рішень на рівень ризиків і доходів суб'єкта господарювання. Практична цінність полягає у володінні методикою комплексного аналізу фінансово-господарської діяльності менеджерами всіх рівнів є складовою частиною їхньої професійної підготовки, а розрахунки можуть мати практичне застосування в подальшій діяльності товариства для розширення спектру послуг на фінансовому ринку України.

Загальний висновок про рекомендацію кваліфікаційної роботи до захисту та присвоєння її автору ступеня «бакалавр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» з оцінкою «відмінно».

Фінансовий
директор

Олексій СКАЧКО

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу студентки гр.072-18-1 фінансового-економічного факультету Навчально-наукового Інституту економіки НТУ «Дніпровська політехніка» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» на тему: «Підвищення ефективності формування та використання фінансових активів підприємства (на прикладі ТОВ "Верба-1")»

Горб Ліани Мілтонівни

Актуальність дипломної роботи обумовлена тим що за ринкових відносин одним із завдань фінансово-господарської діяльності підприємства є аналіз і оцінка. Аналіз фінансово-господарської діяльності є неодмінним елементом як фінансового менеджменту на підприємстві, так і економічних взаємин з його партнерами, з фінансово-кредитною системою, з податковим органами.

Позитивним моментом дослідження є комплексний аналіз фінансово-господарської діяльності - де для обґрунтування необхідно виявляти і прогнозувати існуючі та потенційні проблеми, виробничі і фінансові ризики, визначати вплив прийнятих рішень на рівень ризиків і доходів суб'єкта господарювання. Практична цінність полягає у володінні методикою комплексного аналізу фінансово-господарської діяльності менеджерами всіх рівнів є складовою частиною їхньої професійної підготовки, а розрахунки можуть мати практичне застосування в подальшій діяльності товариства для розширення спектру послуг на фінансовому ринку України.

Загальний висновок про рекомендацію кваліфікаційної роботи до захисту та присвоєння її автору ступеня «бакалавр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» з оцінкою «відмінно».

Фінансовий
директор

Олексій СКАЧКО

ВІДЗИВ

на кваліфікаційну роботу студентки групи 072-18-1

Горб Ліани Мілтонівни

«Підвищення ефективності формування та використання фінансових активів підприємства (на прикладі ТОВ «ВЕРБА-1»)»

представленої для присвоєння ступеня «бакалавр» кваліфікації «бакалавр фінансів, банківської справи та страхування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

1. Мета кваліфікаційної роботи – дослідження економічної сутності джерел формування фінансових активів на прикладі ТОВ "Верба-1", розгляд особливостей обліку та використання власних фінансових ресурсів підприємства та розробка рекомендацій по вдосконаленню використання власних ресурсів підприємств.
2. Актуальність теми кваліфікаційної роботи. У зв'язку з тим, що фінансове планування здатне активно впливати на усі сторони роботи підприємства через вибір об'єктів фінансування, направлення грошових коштів і вибірково в залежності від віддачі тих чи інших заходів економічного і соціального розвитку сприяти раціональному використанню трудових, матеріальних і грошових ресурсів.
3. Зв'язок теми роботи з об'єктом діяльності бакалавра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Безпосередньо пов'язана з об'єктом діяльності бакалавра спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування».
4. Задачі кваліфікаційної роботи містять елементи, що відповідають вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики.
5. Методичні підходи фінансової діяльності комерційного підприємства, що проявляється у отримання об'єктивних показників ефективності власного капіталу та його ролі в життєдіяльності комерційного підприємства та розраховано вагомі характеристики рівня впливу і економічної суті використання власних фінансових ресурсів, що є принципово важливим при розробці стратегії фінансової діяльності підприємства в умовах загострення конкурентної боротьби на ринку України.

6. Робота з керівником роботи та інновації запропонованих рішень оцінено 15 балами.

7. Виконанні та оформленні результатів досліджень. Ступінь виконання кваліфікаційної роботи висока - 15 балів.

8. Презентації. Презентація віддзеркалює основні положення кваліфікаційної роботи - 10 балів.

Оформлення пояснювальної записки виконано у відповідності з стандартами ЄСКД - 10 балів.

Ліани Мілтонівни виконана на замовлення ТОВ "ВЕРБА-1" та отримала оцінку його керівництва.

Висновком констатуємо, що кваліфікаційна робота Горб Ліани Мілтонівни отримала оцінку 80 балів.

Керівник кваліфікаційної роботи

Олександр ЗАМКОВИЙ